

**FUNDAMENTE TEORETICO-PRACTICE ALE
FORMĂRII GÂNDIRII CRITICE LA ELEVI**

Chişinău, 2024

CZU 37.015(075)

F 97

Studiul analitic “Fundamente teoretico-practice ale formării gândirii critice la elevi” a fost realizat cu suportul financiar al subprogramului “Formarea competențelor transformative și a abilităților de perspectivă în sistemul educației fizice și sportului” (060101) în baza Contractului nr. 07/FI din 22.02.2024 încheiat cu Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova și a Ordinului Ministerului Educației și Cercetării nr. 102 din 01 februarie 2024 cu privire la distribuția finanțării instituționale și apobarea numărului de funcții pentru organizațiile de drept public din domeniile cercetării și inovării din subordinea MEC, și în temeiul art. 5, alin. (1) lit. b) al Legii nr. 131/2015 privind achizițiile publice.

Recomandat spre publicare de Departamentul Cultură Fizică al Institutului de Educație Fizică și Sport (IEFS), Consiliul Facultății de Educație Fizică și Sport (IEFS) și aprobat de Consiliul Științific al Universității de Stat din Moldova (USM).

Autori: Liliana Budevici-Puiu – prof.univ.dr. hab., IEFS, USM
Viorel Dorgan, prof.univ.dr.hab., IEFS, USM
Adelina Ghețiu, conf.univ.dr., IEFS, USM
Natalia Nastas, conf.univ.dr., IEFS, USM
Felicia Rusnac, drd. Școala Doctorală IEFS

Recenzenți:

Constantin Ciorbă, prof.univ.dr.hab., Universitatea pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău
Elena Vizitiu Lakhdari, conf.univ.dr., Facultatea de Educație Fizică, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

Fundamente teoretico-practice ale formării gândirii critice la elevi / autori: Liliana Budevici-Puiu, Viorel Dorgan, Adelina Ghețiu [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2024 (Valinex). – 205 p. : fig., tab. color.

Aut. indicați pe verso p. de tit. – Bibliogr.: p. 186-192 (100 tit.). – 25 ex.
ISBN 978-9975-68-526-9.

37.015(075)
F 97

© *Budevici-Puiu Liliana, 2024*

CUPRINS

CAPITOLUL 1. FUNDAMENTE TEORETICE ALE FORMĂRII GÂNDIRII CRITICE LA ELEVI (Liliana Budevici-Puiu)	4
<i>1.1. Educația și pedagogia prospectivă</i>	4
<i>1.2. Formarea gândirii critice la elevi</i>	8
CAPITOLUL 2. REPERE CONCEPTUALE ALE FORMĂRII GÂNDIRII CRITICE LA ELEVI (Liliana Budevici-Puiu)	16
<i>2.1. Esența și conceptele de bază ale gândirii critice</i>	16
<i>2.2. Formarea/dezvoltarea gândirii critice la elevi prin activități creative</i>	19
<i>2.3. Metodologii pentru formarea/dezvoltarea gândirii critice la elevi în cadrul orelor de educație fizică</i>	24
CAPITOLUL 3. INDICATORI DE DEZVOLTARE A GÂNDIRII CRITICE LA ELEVI (Liliana Budevici-Puiu, Adelina Ghețiu, Viorel Dorgan)	41
<i>3.1. Definierea și prezentarea indicatorilor de dezvoltare a gândirii critice la elevi</i>	41
<i>3.2. Formarea gândirii critice la elevi în cadrul lecției de educație fizică</i>	46
<i>3.3. Studiu analitic privind monitorizarea indicatorilor de dezvoltare a gândirii critice la elevi în cadrul lecției de educație fizică</i>	87
CAPITOLUL 4. GÂNDIREA CRITICĂ ÎN CONTEXTUL PRINCIPALELOR ABORDĂRI TEORETICE ALE EDUCAȚIEI FIZICE ȘI IMPACTUL SĂU ASUPRA PERFORMANȚEI ÎN EDUCAȚIA FIZICĂ (Liliana Budevici – Puiu, Felicia Rusnac)	114
<i>4.1. Integrarea gândirii critice în principalele abordări teoretice ale educației fizice</i>	114
<i>4.2. Instrumente eficiente pentru evaluarea gândirii critice</i>	124
<i>4.3. Impactul gândirii critice asupra performanței în educația fizică</i>	128
<i>4.4. Impactul gândirii critice asupra competențelor transformative</i>	137
CAPITOLUL 5. DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII ELEVILOR PRIN PRISMA METODELOR ACTIV – PARTICIPATIVE (Natalia Nastas)	155
Bibliografie	186
Anexe	193

CAPITOLUL 1. FUNDAMENTE TEORETICE ALE FORMĂRII GÂNDIRII CRITICE LA ELEVI

1.1. Educația și pedagogia prospectivă

Pedagogia/educația prospectivă poate fi definită ca fiind o componentă a sistemului științelor educației cu caracter interdisciplinar, care promovează concepția viitorologică în domeniul educațional. Rezultatele acesteia implică promovarea unor modele de soluționare manifestate în gândirea pedagogică modernă (putem face referire aici la orientarea fenomenului educativ spre natura psihică a elevului sau spre normativitatea pedagogică). În context actual, soluțiile practice trebuie orientate spre necesitatea formării omului pentru o adaptare superioară la problematica lumii contemporane, caracterizată prin emergență, globalitate, universalitate, hipercomplexitate și transformare. Potrivit literaturii de specialitate (Cristea S., 2006) “acestea implică sesizarea, recunoașterea, analiza, explicarea și înțelegerea unor fenomene sociale extrem de complexe și de contradictorii și interpretarea lor pedagogică din perspectiva mutațiilor necesare în procesul de formare-dezvoltarea continuă a personalității omului modern, confruntat cu numeroase probleme (preluate și definite pedagogic prin „noile educații”)”. Problematika lumii contemporane, expresie consacrată de către președintele Clubului de la Roma, Aurelio Peccei, a generat conturarea unei diversități de orientări, direcții, proiecte și modele de acțiune educațională, integrate într-un concept identificat prin „noile educații”. Practic, fiecare direcție afirmată sub genericul de „noile educații” confirmă caracterul deschis și dinamic al conținuturilor generale ale educației, dezvoltând o latură predominant morală, intelectuală, tehnologică, estetică sau fizică, într-un cadru organizat (formal - nonformal) sau neorganizat (informal). Astfel, după cum afirmă Cristea S. (2006) „noile educații” constituie “răspunsuri pedagogice (elaborate sau pe cale de elaborare) la problemele cu care se confruntă lumea contemporană, acestea fiind într-un proces continuu de restructurare, diversificare, îmbogățire sau dispariție,

amplificare sau atenuare, în condiții determinate (economic, informațional, politic, demografic, cultural etc.)”. Ca rezultante ale prospectivei educaționale și ale pedagogiei / educației prospective, „noile educații“, se concentrează prioritar în elaborarea de proiecte, construcții și modele pornind de la abordarea pluridisciplinară a direcțiilor și tendințelor prezente, dar și viitoare. Conceptul de „noile educații“ exprimă necesitatea unei continue îmbunătățiri a sistemelor educative, în primul rând prin anticiparea viitorului și prin formarea de noi competențe la viitorii specialiști (a competențelor transformative). În acest context, putem defini și *pedagogia transformativă* care reprezintă o abordare educațională ce se concentrează pe schimbarea fundamentală a modului în care elevii/studentii gândesc, simt și acționează în lume. Aceasta pune accent pe dezvoltarea unei înțelegeri critice a propriei experiențe de viață, a structurii sociale și a problemelor globale, precum și pe dezvoltarea unei conștiințe sociale și a unui angajament activ în schimbarea socială. Beneficiile pedagogiei transformative sunt cele reflectate în Figura 1.1 și descrise după cum urmează:

- *dezvoltarea gândirii critice* - ajută elevii/studentii să devină gânditori critici și să-și dezvolte capacitatea de a analiza și de a evalua informațiile în mod independent;

- *autonomia personală* - încurajează responsabilitatea personală și independența în procesul de învățare;

- *conștientizarea socială* - promovează conștientizarea problemelor sociale și încurajează acțiunile care contribuie la schimbarea pozitivă;

- *empatie și înțelegere interculturală* - contribuie la dezvoltarea empatiei și la aprecierea diversității culturale și a diferitelor perspective.

Această abordare este adesea utilizată în educația pentru adulți, în educația de mediu, în educația pentru drepturile omului și în alte contexte care necesită o schimbare profundă a mentalității și comportamentului. O altă direcție importantă a „noilor educații“ constă în educația realizată prin punerea în practică a

concepției referitoare la înțelegerea omului ca subiect al propriei formări/transformări, creator al istoriei și al propriei personalități.

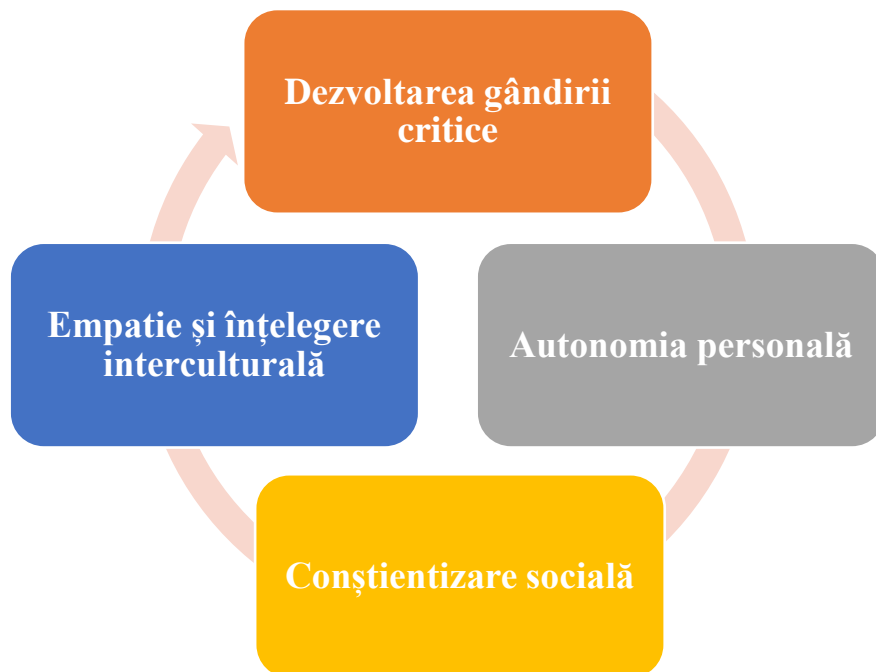

Figura 1.1. Beneficiile pedagogiei transformative

În acest context, personalitatea trebuie să manifeste flexibilitate în gândire, acțiune și trăiri afective, să se adapteze la condițiile în continuă transformare ale vieții și activității. „Personalitatea optimală“, „autonomă și creativă“, cerută de o societate în continuu proces de transformare este aceea care dovedește inițiativă în anticiparea evoluției fenomenelor și care adoptă conduite flexibile în raport cu acestea pentru o adaptare superioară. Personalitatea adaptabilă și transformatoare este nonconformistă, creatoare, inovatoare, capabilă de autodeterminare. Totodată, putem afirma că educația/pedagogia transformatoare promovează concepția unei personalități educate pentru viitor, pentru înnoire, pentru autoeducație, autodezvoltare, progres individual și social. Educația prospectivă în contextul formării competențelor transformative se referă la un tip de educație orientată spre viitor, care pregătește indivizii pentru a face față provocărilor emergente și pentru a deveni agenți activi ai schimbării sociale, economice și ecologice. Acest concept reflectă educația nu doar ca pe un proces de transmitere

a cunoștințelor, ci și ca pe un mijloc de a dezvolta competențe esențiale pentru a naviga și transforma viitorul (competențe transformative la elevi). Astfel, educația prospectivă implică o abordare anticipativă, bazată pe identificarea tendințelor, provocărilor și oportunităților pe termen lung, pentru a pregăti generațiile viitoare să acționeze în mod responsabil și sustenabil. În acest context, se pune accent pe adaptabilitate, gândire critică, creativitate și capacitatea de a lua decizii informate într-un context de incertitudine.

Competențele transformative sunt abilități care îi ajută pe indivizi să își schimbe mentalitatea, să își dezvolte noi moduri de gândire și să influențeze pozitiv societatea. Ele includ:

- ❖ gândirea critică și reflexivă – capacitatea de a evalua informațiile și ideile din mai multe perspective, de a analiza și a pune sub semnul întrebării conceptele tradiționale.

- ❖ creativitatea – abilitatea de a găsi soluții inovatoare la probleme complexe și de a genera idei noi pentru provocările viitoare.

- ❖ responsabilitatea socială și ecologică – dezvoltarea unei înțelegeri profunde a interconectării dintre oameni, comunități și planetă, și asumarea unui rol activ în abordarea problemelor globale precum schimbările climatice sau inegalitatea socială.

- ❖ gândirea sistemică – înțelegerea modului în care diverse sisteme (economice, sociale, ecologice) sunt interconectate și influențează unul pe altul, și capacitatea de a vedea imaginea de ansamblu.

- ❖ adaptabilitatea și reziliența – capacitatea de a se adapta la schimbare și de a rămâne rezilient în fața adversităților.

Educația prospectivă este văzută ca un catalizator pentru formarea competențelor transformative prin:

- *promovarea învățării active și participative*, care încurajează elevii și studenții să fie implicați activ în procesul de învățare, să colaboreze și să contribuie cu idei.

- *utilizarea scenariilor și a gândirii asupra viitorului* pentru a încuraja elevii să își imagineze multiple posibilități de dezvoltare personală și societală.

- *integrarea problemelor reale și globale în curriculum*, oferind contexte autentice de învățare care pot fi aplicate pentru a adresa provocările din lumea reală.

Educația prospectivă este strâns legată de agenda educației pentru dezvoltare durabilă (EDD), deoarece ambele urmăresc să dezvolte competențe care să ajute la atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă. De exemplu, elevii care dobândesc competențe transformative sunt mai pregătiți să contribuie la soluționarea problemelor legate de schimbările climatice, să reducă inegalitățile și să creeze comunități mai echitabile și sustenabile.

1.2. Formarea gândirii critice la elevi

Formarea gândirii critice la elevi reprezintă un proces complex care implică dezvoltarea abilităților de analiză, evaluare și sinteză a informațiilor, alături de capacitatea de a lua decizii raționale și argumentate. Acest proces se bazează pe câteva fundamente teoretice esențiale, provenite din mai multe domenii, precum psihologia, pedagogia și filosofia educației. Principalele fundamente teoretice ale formării gândirii critice rezidă în următoarele teorii:

❖ Teoria constructivistă

Constructivismul, susținut de teoreticieni precum Jean Piaget și Lev Vygotsky, subliniază faptul că învățarea are loc atunci când elevii construiesc în mod activ cunoștințele pe baza experiențelor lor. În acest context, gândirea critică este stimulată atunci când elevii sunt puși în situații care le cer să-și formuleze propriile înțelegeri și să își adapteze cunoștințele anterioare în funcție de noile informații.

Piaget subliniază rolul dezvoltării cognitive în formarea gândirii critice, considerând că elevii trec prin stadii succesive de dezvoltare intelectuală, fiecare stadiu influențând modul în care aceștia pot analiza și rezolva probleme.

Pentru înțelegerea acestei teorii este necesară interpretarea pedagogică a unor concepte psihologice, folosite de Jean Piaget în mod special (Jean Piaget, 1973, p. 13-17; Cristea S., 2006).

- a) stadiu de dezvoltare a cunoașterii;
- b) operație;
- c) adaptare;
- d) inteligență;
- e) funcție.

Conceptul de *stadiu de dezvoltare a cunoașterii* impune proiectarea instruirii în raport de nivelul operațional atins de elev, în mod special: stadiul operațiilor concrete și stadiul operațiilor formale) (Cristea S., 2006).

Stadiul *operațiilor concrete* (6/7-10/11 ani) permite dobândirea gândirii reversibile, realizarea unor acțiuni de clasificare și seriare și de rezolvare de probleme logice, folosind însă obiecte și situații reale, actuale, perceptibile.

Stadiul *operațiilor formale* (după 11/12 ani) permite rezolvarea de probleme fără a mai apela la obiecte și situații reale, concrete, acționând prin modele și evaluări verbale, conceptuale, care stimulează dezvoltarea gândirii (după 15-16 ani) la niveluri de performanță virtuală apropiate de cele proprii adultului.

Conceptul de *operație* impune educatorului proiectarea unor obiective care să implice structurile cognitive ale elevului, determinate de vârstă. Ele sunt deosebite de schemele (native, dar și dobândite) care asigură doar desfășurarea ireversibilă a acțiunilor. Operațiile, dobândite după 6/7 ani, au resurse cognitive superioare care asigură realizarea în timp a unor raporturi din ce în ce mai complexe cu mediul înconjurător, perfectibile prin acțiuni reversibile.

Conceptul de *adaptare* impune orientarea instruirii în direcția asigurării unui echilibru optim între ceea ce elevul reușește la nivel de asimilare (de cunoștințe, deprinderi, comportamente etc.) și structurile cognitive angajate în termeni de acomodare la condițiile de mediu (școlar dar și extrașcolar). Adaptarea la sarcinile școlare are loc numai „dacă există o acomodare perfectă“ cu realitatea acestora;

în mod analogic, „nu există adaptare decât dacă există coerență, deci asimilare”. În plan pedagogic, asimilarea (coerența) învățării va fi realizată specific în raport de natura obiectivelor (cognitive, afective, psihomotorii).

Conceptul de *intelență* impune orientarea formativă prioritară a învățării în direcția dobândirii acestei capacități superioare. Ea este considerată de Jean Piaget resursă de adaptare intelectuală, constituită în măsura în care se asigură „o stabilire progresivă a echilibrului între un mecanism asimilator și o acomodare complementară”. În plan pedagogic, „adaptarea nu este încheiată decât dacă a dus la un sistem stabil”, prin echilibrul dintre acomodare și adaptare.

Conceptul de *funcție* impune desfășurarea activității didactice în raport de anumite orientări asumate în mod explicit prin obiective definite în termeni de implicare (realizabile prin asimilarea conținuturilor învățării), de explicare (realizabile prin acomodarea la conținuturile învățării) și de reglare-autoreglare (realizabilă prin organizarea continuă a conținuturilor învățării).

Vîgotsky a pus accentul pe învățarea în context social, introducând conceptul de „zonă de dezvoltare proximală” – elevii pot atinge niveluri mai înalte de gândire critică prin intermediul interacțiunii cu ceilalți și cu ajutorul profesorilor.

Lev S. Vîgotski (1896- 1934) este autorul unei teorii psihologice a învățării care evidențiază importanța mediului sociocultural la nivelul interacțiunilor construite între adult și copil. Opera sa științifică, descoperită și popularizată în SUA după anii 1960-70, exercită o puternică influență în cercetarea învățării și instruirii dintr-o perspectivă psihologică și pedagogică modernă și postmodernă (Birch A., 2000, p. 110-112). Spre deosebire de J. Piaget, adeptul unei teorii a învățării care pune accent pe structurile stadiale, fixate genetic, L.S. Vîgotski consideră că dezvoltarea cognitivă a copilului este anticipată de calitatea interacțiunilor dintre adult și copil. Procesul de cooperare realizat va determina o sociogeneză culturală a învățării, condiționată de contextul specific în care aceasta este inițiată și finalizată. Sociogeneza culturală a învățării, argumentată de teoria

lui L.S. Vîgotski, este explicată și interpretată prin intermediul a două concepte psihologice operaționale, care au o mare deschidere metodologică, valorificabilă în plan pedagogic:

- 1) eșafodaj;
- 2) zona proximei dezvoltări.

Conceptul de *eșafodaj* definește cadrul sociocultural construit de adult (părinte, educator) pentru dezvoltarea cognitivă a copilului, stimulată prin diferite interacțiuni care implică sprijin în situații concrete, încurajări verbale, oferte de modele. Pe acest fond, „copilul dobândește mecanismele de gândire și învățare (...), operând în direcția unei mai bune înțelegeri”.

Conceptul de *zonă a proximei dezvoltări* definește „aria dintre nivelul de dezvoltare actual al copilului și nivelul potențial care poate fi achiziționat cu ajutorul adulților“ (idem, pag. 112). Sintetic, L.S. Vîgotski consideră că această zonă a celei mai apropiate dezvoltări sau a dezvoltării imediate a copilului, reprezintă „ceea ce copilul este capabil să realizeze ajutat de adult” (L.S. Vîgotski, 1971, p. 320).

Formele superioare de comportament ale copilului (elevului) sunt produsul a două procese aparent eterogene:

- a) însușirea mijloacelor exterioare ale dezvoltării culturale și ale gândirii (limba, scrisul, socotitul, desenul);
- b) dezvoltarea funcțiilor psihice superioare speciale (atenția voluntară, memoria logică, limbajul, formarea noțiunilor).

Psihologia pedagogică studiază modul în care cele două procese sunt corelate la nivelul structurii funcțiilor psihice superioare prin medierea învățării ca resursă a dezvoltării socio-culturale a copilului. Concluziile pedagogice rezultate din analiza teoriei învățării elaborată de Vîgotski evidențiază importanța mediului sociocultural în contextul interacțiunilor adult (educator) - copil (educat). Realizarea instruirii este susținută de:

- a) finalitățile centrate asupra interacțiunilor elevului cu mediul sociocultural;

b) educator, devenit mediator cultural prin construirea structurilor sociale ale învățării eficiente.

❖ Teoria dezvoltării cognitive

Această teorie se bazează pe ideea că gândirea critică este un proces evolutiv, legat de dezvoltarea cognitivă. Studiile de psihologie cognitivă arată că *gândirea critică este influențată de capacitatea de a efectua operații mentale complexe, precum analizarea argumentelor, identificarea relațiilor cauzale și elaborarea concluziilor.*

Robert Sternberg sugerează că gândirea critică implică trei funcții principale: analiza, evaluarea și creația de noi cunoștințe, toate acestea necesitând abilități cognitive avansate.

❖ Teoria metacogniției

Metacogniția se referă la „gândirea despre gândire” și joacă un rol esențial în dezvoltarea gândirii critice. Elevii trebuie să fie capabili să reflecteze asupra propriilor procese de gândire, să-și evalueze raționamentele și să-și ajusteze strategiile cognitive pentru a rezolva probleme în mod eficient.

John Flavell, care a promovat conceptul de metacogniție, subliniază faptul că elevii cu o bună conștientizare metacognitivă sunt mai capabili să își controleze procesele mentale și, astfel, să își îmbunătățească gândirea critică.

❖ Teoria învățării experiențiale (David Kolb)

Această teorie subliniază importanța experienței directe în procesul de învățare. În modelul lui Kolb, ciclul de învățare include patru etape: experiența concretă, observarea și reflecția, conceptualizarea abstractă și experimentarea activă. Gândirea critică este încurajată atunci când elevii sunt provocați să reflecteze asupra experiențelor lor și să tragă concluzii. Potrivit lui Kolb, învățarea are loc printr-un ciclu de experiență directă, reflecție, conceptualizare abstractă și testare activă. În educația fizică, acest ciclu poate fi aplicat prin implicarea elevilor în activități fizice, reflectarea asupra acestor activități, dezvoltarea de strategii pentru îmbunătățire și aplicarea acestora în practică.

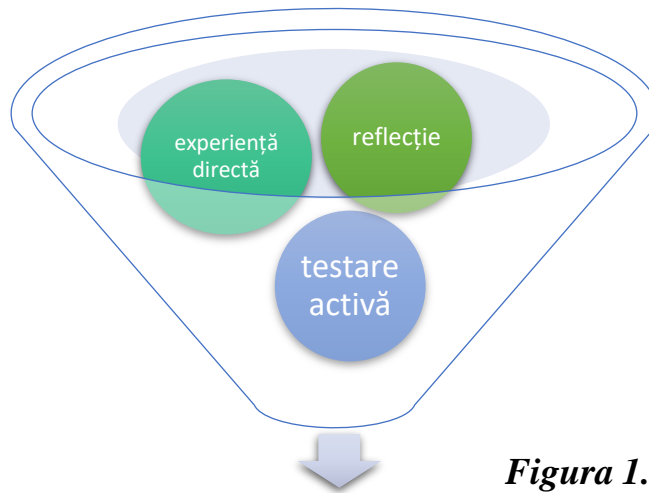

Figura 1.2.
Învățare experiențială

❖ **Filosofia educației și gândirea critică (John Dewey)**

John Dewey, unul dintre cei mai importanți filosofi ai educației, a susținut că educația ar trebui să se concentreze pe formarea gândirii critice, deoarece acest lucru ajută la dezvoltarea indivizilor ca cetățeni activi într-o societate democratică. El a introdus conceptul de „gândire reflectivă” ca fiind un proces continuu de evaluare a problemelor și de luare a deciziilor raționale.

❖ **Teoria inteligențelor multiple (Howard Gardner)**

Această teorie sugerează că există mai multe tipuri de inteligențe (logico-matematică, lingvistică, interpersonală, intrapersonală, etc.), iar gândirea critică poate fi dezvoltată diferit în funcție de tipul predominant de inteligență al elevilor. Gardner afirmă că înțelegerea și utilizarea diverselor forme de inteligență contribuie la dezvoltarea abilităților de gândire critică într-un mod holistic.

❖ **Abordarea interdisciplinară și integrativă**

Gândirea critică este susținută și de învățarea interdisciplinară, care implică integrarea cunoștințelor din diverse domenii. Prin explorarea temelor și problemelor din multiple perspective, elevii învață să compare informațiile, să identifice conexiunile și să abordeze problemele în mod creativ și critic.

❖ **Modelul lui Benjamin Bloom (Taxonomia lui Bloom)**

Gândirea critică este dezvoltată în special la nivelurile superioare ale taxonomiei, unde elevii sunt provocați să sintetizeze și să evalueze informațiile.

Aceste fundamente teoretice oferă un cadru solid pentru a înțelege și implementa strategii de dezvoltare a gândirii critice în educație, punând accentul pe metode active, experiențiale și reflexive de învățare, care stimulează abilitățile analitice și evaluative ale elevi.

Acest model presupune un proces secvențial de dezvoltare a gândirii, de la cunoștințe de bază și înțelegere la analiză, sinteză și evaluare. În educația fizică, acest model poate fi aplicat prin ghidarea elevilor să progreseze de la înțelegerea regulilor unui joc la analiza tacticilor de joc și evaluarea performanțelor echipei.

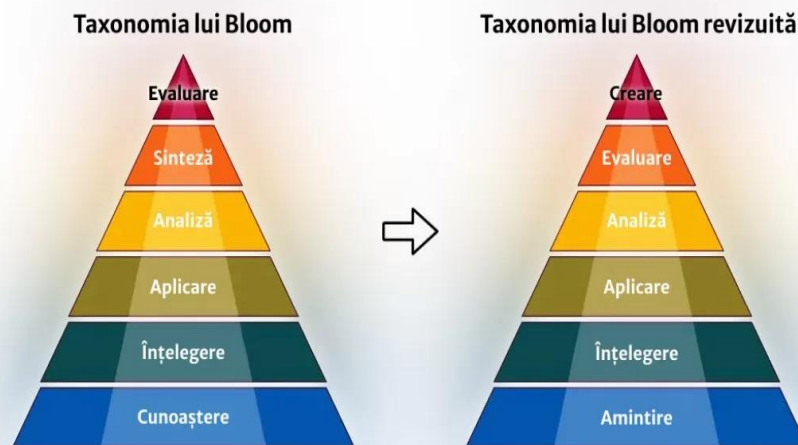

Figura 1.3. Modelul lui Bloom al Taxonomiei Cognitive

❖ **Modelul lui Ennis pentru Gândirea Critică:** Această teorie pune accentul pe dezvoltarea unor abilități cognitive și dispoziții care favorizează gândirea critică. În educație fizică, acest model poate încuraja elevii să fie deschiși la noi strategii, să fie sceptici constructiv față de tacticile pe care le folosesc și să evalueze în mod obiectiv propria performanță.

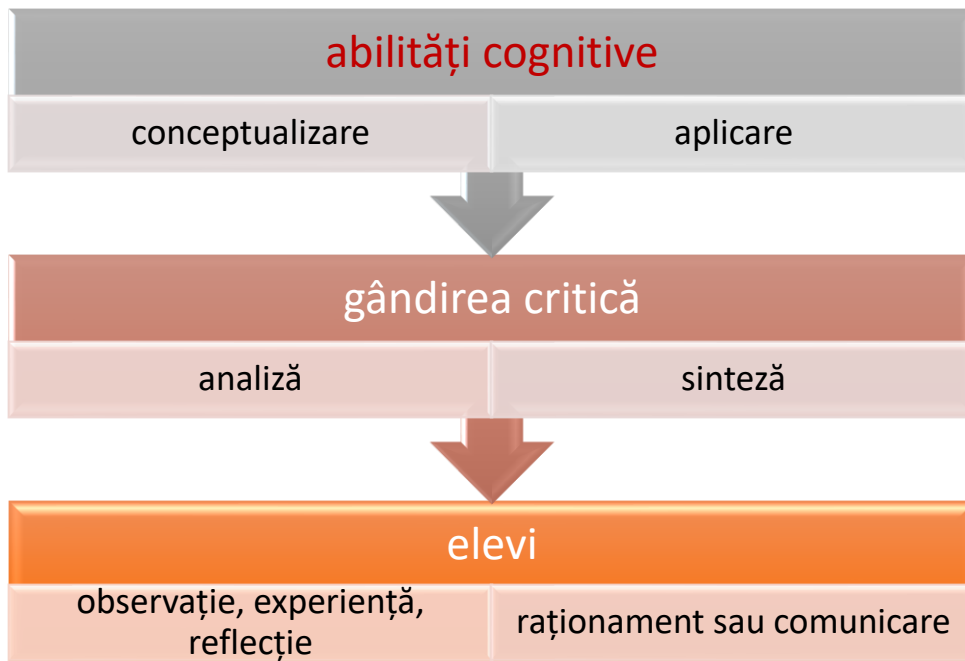

Figura 1.4. Modelul lui Ennis

În concluzie putem menționa că, formarea gândirii critice este un proces complex bazat pe mai multe fundamente teoretice, care oferă un cadru pentru dezvoltarea acestei abilități esențiale. Astfel, gândirea critică își are rădăcinile în epistemologie, fiind strâns legate de capacitatea de a evalua informația, de a pune întrebări și de a distinge între opinii și fapte. Aceasta încurajează dezvoltarea unui mod de gândire reflexiv și orientat spre adevăr. Rolul profesorului în formarea gândirii critice la elevi este unul semnificativ, întrucât ei devin ghizi în procesul de învățare, creând un mediu sigur pentru exprimarea ideilor și testarea teoriilor. Învățarea este un proces activ, în care elevul construiește înțelesuri proprii pe baza experiențelor anterioare, iar dialogul și interacțiunea cu alții sunt esențiale pentru dezvoltarea gândirii sale critice. Gândirea critică nu presupune doar analiză logică, ci și o responsabilitate morală, astfel încât utilizarea acestor abilități trebuie să fie orientată spre binele comun și spre adevăr.

CAPITOLUL 2. REPERE CONCEPTUALE ALE FORMĂRII GÂNDIRII CRITICE LA ELEVI

2.1. Esența și conceptele de bază ale gândirii critice

Gândirea critică poate fi definită ca fiind:

- *analitică* – constituie un proces sistematic de analizare a informațiilor sau a problemelor, împărțind complexitatea acestora în părți mai simple și identificând relațiile dintre ele;

- *reflexivă* - implică examinarea atentă a propriului proces de gândire și identificarea eventualelor prejudecăți sau erori de raționament;

- *rațională* - se bazează pe logică și dovezi obiective, mai degrabă decât pe emoții sau opinii subiective;

- *independentă* - gândirea critică necesită autonomia mentală, ceea ce înseamnă că persoana nu acceptă automat informațiile sau punctele de vedere prezentate de alții fără să le examineze critic.

Conceptele de bază ale gândirii critice sunt cele reflectate în Figura 2.1.

Figura 2.1. Conceptele de bază ale gândirii critice ale gândirii critice

❖ **Curiozitatea intelectuală**

○Gândirea critică începe cu o dorință puternică de a explora și de a înțelege profund lumea. O persoană cu o gândire critică bine dezvoltată nu se mulțumește cu răspunsuri superficiale, ci își pune întrebări suplimentare pentru a descoperi adevărul.

❖ **Analiza**

○Este procesul de examinare a informațiilor sau a ideilor în profunzime pentru a înțelege structura și relațiile dintre părțile componente. Analiza presupune separarea datelor, ideilor și argumentelor în părți și evaluarea fiecărei părți individuale.

❖ **Evaluarea**

○Evaluarea implică judecarea meritelor sau a slăbiciunilor unui argument, unui set de dovezi sau unei idei. Aceasta include determinarea credibilității surselor, validitatea datelor și relevanța informațiilor prezentate.

❖ **Raționamentul logic**

○Capacitatea de a trage concluzii corecte din informațiile disponibile este esențială în gândirea critică. Raționamentul logic include utilizarea unor principii logice, cum ar fi deducția și inducția, pentru a ajunge la concluzii fundamentate.

○**Deducția:** Raționamentul de la general la particular (ex: toate mamiferele sunt animale, deci câinele, fiind mamifer, este animal).

○**Inducția:** Raționamentul de la particular la general (ex: toate ciorile observate sunt negre, deci toate ciorile sunt negre).

❖ **Reflecția**

○Reflectarea asupra propriului proces de gândire este crucială pentru identificarea punctelor forte și a slăbiciunilor în modul în care abordăm o problemă sau analizăm o informație. Aceasta implică autocunoaștere și autoreglare mentală.

❖ **Empatia intelectuală**

○ Este capacitatea de a înțelege și evalua un punct de vedere diferit, chiar dacă nu este împărtășit în mod personal. Empatia intelectuală nu înseamnă să fii de acord cu acel punct de vedere, ci să fii deschis la explorarea argumentelor alternative fără a le respinge automat.

❖ **Deschiderea mentală**

○ O minte deschisă este dispusă să accepte noi dovezi, să evalueze critic propriile presupuneri și să fie pregătită pentru schimbarea opiniilor atunci când sunt prezentate argumente solide. A fi deschis la schimbare este esențial pentru îmbunătățirea gândirii critice.

❖ **Scepticismul constructiv**

○ Gândirea critică nu înseamnă să fii permanent sceptic, ci să ai o atitudine sănătoasă de scepticism, evaluând dovezile înainte de a accepta o afirmație. Scepticismul constructiv înseamnă a întreba „De ce este așa?” și a căuta dovezi convingătoare înainte de a forma o opinie.

❖ **Rezolvarea de probleme**

○ Gândirea critică este strâns legată de abilitatea de a rezolva probleme complexe prin identificarea cauzelor, evaluarea soluțiilor posibile și alegerea celei mai bune opțiuni. Acest proces implică gândirea analitică, evaluarea alternativelor și aplicarea raționamentului logic.

❖ **Autonomia gândirii**

Gândirea critică presupune abilitatea de a gândi independent, de a evita influențele externe nejustificate și de a forma opinii pe baza raționamentului propriu. Autonomia în gândire este esențială pentru a lua decizii corecte și bine fundamentate.

Gândirea critică este un proces activ și dinamic, care cere nu doar abilități analitice, ci și atitudini deschise, sceptice și reflexive. Aplicând conceptele de bază ale gândirii critice, indivizii devin capabili să ia decizii mai bine fundamentate, să rezolve probleme complexe și să își dezvolte o înțelegere mai profundă a lumii înconjurătoare.

2.2. Formarea/dezvoltarea gândirii critice la elevi prin activități creative

Formarea/dezvoltarea gândirii critice la elevi prin activități creative reprezintă o abordare eficientă care îmbină analiza, evaluarea și reflectarea cu procesele de creație și inovație. Activitățile creative stimulează imaginația și gândirea divergentă, aspecte esențiale în formarea unor raționamente complexe și în luarea deciziilor. Dezvoltarea gândirii critice la elevi prin activități creative este o abordare educațională extrem de eficientă, deoarece le permite acestora să exploreze idei, să facă conexiuni noi și să soluționeze probleme într-un mod inovator. Activitățile creative stimulează imaginația și oferă un cadru ideal pentru exersarea unor abilități esențiale de gândire critică, cum ar fi analizarea informațiilor, luarea de decizii fundamentate și găsirea unor soluții originale. Dintre activitățile creative ce pot contribui la dezvoltarea gândirii critice la elevi putem enumera:

➤ **Proiectele de creație** - prin realizarea de proiecte creative (de exemplu, crearea unei povești originale, desenarea unei benzi desenate sau dezvoltarea unui proiect tehnologic), elevii sunt nevoiți să ia decizii și să soluționeze probleme pe parcursul procesului. Ei trebuie să își planifice acțiunile, să evalueze resursele și să reflecteze asupra rezultatelor. Acest tip de activități îi ajută să își dezvolte abilitățile de analiză și sinteză.

• Exemplu: elevii pot crea o poveste pe baza unui set de imagini sau concepte. Acest proces îi obligă să gândească critic, să decidă ce elemente să includă, să conecteze idei diferite și să fie atenți la coerența narativă.

➤ **Tehnici de gândire laterală**

Gândirea laterală, introdusă de Edward de Bono, implică abordarea creativă a problemelor din perspective neașteptate. Elevii pot participa la activități care îi provoacă să rezolve probleme folosind metode neconvenționale, stimulând astfel gândirea critică. Activitățile care cer elevilor să găsească mai multe soluții la o problemă îi încurajează să depășească gândirea tradițională și să exploreze alternative inovatoare.

- Exemplu: elevii pot primi o problemă deschisă (de exemplu, cum să economisească apă într-o școală) și să fie încurajați să vină cu soluții creative, discutând avantajele și dezavantajele fiecărei propuneri.

➤ **Jocurile de rol și dramatizările**

Jocurile de rol și simulările permit elevilor să intre în pielea altor persoane și să ia decizii într-un context ipotetic, dar bazat pe realitate. De exemplu, în cadrul unor simulări politice sau economice, elevii sunt forțați să gândească critic, să analizeze diferite opțiuni și să ia decizii raționale, argumentându-și alegerile. Aceste activități stimulează nu doar gândirea creativă, dar și capacitatea de a evalua consecințele acțiunilor lor. Participarea la jocuri de rol sau dramatizări îi ajută pe elevi să își dezvolte empatia, să înțeleagă diverse perspective și să ia decizii în funcție de context. Gândirea critică este necesară pentru a analiza situațiile, a construi argumente și a răspunde în mod creativ la provocările din jocurile de rol.

- Exemplu: elevii pot interpreta rolurile unor personaje istorice într-o dezbatere despre un eveniment important, fiind nevoiți să analizeze datele istorice și să formuleze argumente în concordanță cu perspectiva personajului.

➤ **Dezbaterea creativă** este una dintre cele mai eficiente metode de dezvoltare a gândirii critice, iar în cazul acestor activități, elevii sunt încurajați să își exprime punctul de vedere într-o manieră originală. Aceștia trebuie să analizeze informații, să construiască argumente solide și să prezinte soluții creative pentru probleme complexe. Dezbaterile sunt o modalitate eficientă de a dezvolta gândirea critică, iar când sunt combinate cu un element creativ, devin și mai atractive pentru elevi. O idee ar fi să organizezi dezbateri pe teme neobișnuite sau fantastice (de exemplu, „Ar trebui să existe colonii pe alte planete?”). Aceste dezbateri îi forțează pe elevi să își folosească imaginația pentru a argumenta, dar în același timp să își susțină punctele de vedere cu dovezi și argumente logice.

•Exemplu: o dezbatere despre avantajele și dezavantajele tehnologiei moderne poate implica nu doar argumente logice, ci și propuneri inovatoare pentru utilizarea responsabilă a tehnologiei.

➤ **Scrierea creativă și eseuri argumentative**

Scrierea creativă, cum ar fi povestirile, poeziile sau eseurile imaginative, oferă elevilor oportunitatea de a-și dezvolta gândirea critică prin explorarea de idei complexe și formularea unor argumente proprii. Aceste activități îi încurajează să reflecteze asupra problemelor, să creeze scenarii și să ia decizii legate de cum să își construiască povestea. De asemenea, elevii își dezvoltă abilitatea de a analiza și interpreta multiple puncte de vedere, întrucât trebuie să își imagineze perspective diferite pentru personajele lor. Scrierea creativă, combinată cu elemente de gândire critică, îi ajută pe elevi să-și structureze gândurile și să exprime idei complexe în mod clar. Activitățile de scriere creativă îi obligă să facă alegeri conștiente în ceea ce privește modul în care își dezvoltă personajele, construiesc narativul sau transmit mesaje.

•Exemplu: elevii pot scrie un eseu creativ în care să imagineze cum ar arăta o societate viitoare, fiind încurajați să reflecteze critic asupra modului în care acțiunile prezente influențează viitorul.

➤ **Proiecte de artă și design**

Activitățile de artă, cum ar fi desenul, pictura, sculptura sau designul grafic, îi ajută pe elevi să exploreze modalități non-verbale de exprimare a ideilor. În procesul de creație, aceștia trebuie să ia decizii legate de cum să exprime concepte abstracte prin imagini, ceea ce implică o gândire critică subtilă. De exemplu, în realizarea unui proiect de artă vizuală care să abordeze o problemă socială, elevii trebuie să analizeze problema din diverse unghiuri și să găsească moduri creative de a o comunica vizual. Activitățile artistice pot dezvolta gândirea critică prin stimularea reflecției asupra procesului creativ. Elevii trebuie să ia decizii estetice și funcționale, să analizeze elemente precum culoarea, forma, proporția și să corecteze pe parcurs ceea ce nu funcționează.

- Exemplu: într-un proiect de design grafic, elevii pot fi rugați să creeze afișe pe teme sociale, cum ar fi protecția mediului, fiind nevoiți să își gândească critic mesajul și să folosească elemente vizuale pentru a influența opinia publicului.

- **Brainstorming creativ**

Activitățile de brainstorming sunt esențiale pentru a genera idei noi și originale. Elevii sunt încurajați să vină cu cât mai multe soluții pentru o problemă dată, fără a le judeca inițial, iar ulterior să evalueze și să îmbunătățească aceste idei. Acest proces îi ajută să își dezvolte atât creativitatea, cât și abilitățile de evaluare critică.

- Exemplu: în cadrul unei ore de științe, elevii pot face un brainstorming pentru a găsi soluții la o problemă ecologică, cum ar fi reducerea deșeurilor plastice, apoi să evalueze viabilitatea fiecărei idei propuse.

- **Activități/proiecte interdisciplinare.** Combinația dintre discipline diferite, cum ar fi literatura, științele și artele vizuale, poate stimula gândirea critică. Proiectele interdisciplinare care combină mai multe domenii, cum ar fi științele exacte, artele și studiile sociale, sunt o altă cale prin care activitățile creative stimulează gândirea critică. De exemplu, un proiect de tip „STEAM” (știință, tehnologie, inginerie, artă și matematică) poate implica crearea unui prototip de invenție care să rezolve o problemă reală. În acest proces, elevii trebuie să aplice gândirea critică pentru a evalua datele științifice, a lua decizii creative și a justifica soluțiile lor.

- **Rezolvarea de probleme prin metode creative (Design Thinking)**

Design Thinking este o metodologie folosită pentru a rezolva probleme complexe într-un mod creativ și colaborativ. Într-o clasă, această metodă poate fi folosită pentru a aborda probleme reale, cum ar fi sustenabilitatea sau inovația tehnologică. Procesul include etape de observare, generare de idei, prototipare și testare, oferindu-le elevilor oportunitatea de a analiza date, de a-și pune la îndoială propriile presupuneri și de a veni cu soluții inovatoare.

➤ **Crearea de jocuri educative**

Elevii pot fi încurajați să creeze propriile jocuri educative, fie ele digitale sau analogice (de exemplu, jocuri de societate). Acest proces necesită multă gândire critică și creativă, deoarece elevii trebuie să își structureze jocul în jurul unor reguli clare, să prevadă toate eventualele scenarii și să asigure echilibrul între dificultate și distracție.

➤ **Teatrul și dramaturgia**

Activitățile dramatice, cum ar fi teatrul sau crearea propriilor scenarii, stimulează elevii să reflecteze asupra motivațiilor și emoțiilor personajelor. Ei trebuie să analizeze situații complexe și să găsească modalități de a transmite idei și sentimente prin acțiuni și dialoguri, lucru ce implică atât gândire critică, cât și creativitate. Mai mult, participarea la piese de teatru îi ajută să dezvolte empatie și să înțeleagă multiple perspective.

➤ **Crearea de filme și multimedia**

Realizarea de filme sau proiecte multimedia este o altă activitate creativă care favorizează dezvoltarea gândirii critice. Elevii trebuie să își planifice proiectele, să creeze o poveste coerentă și să ia decizii legate de modurile cele mai eficiente de a transmite mesaje. În acest proces, ei își dezvoltă atât competențele tehnice, cât și cele analitice și critice, în timp ce își folosesc imaginația pentru a crea un produs artistic.

➤ **Proiecte de storytelling digital**

Storytelling-ul digital este o activitate care combină nararea de povești cu utilizarea tehnologiei. Elevii pot crea povești interactive folosind platforme digitale sau pot realiza prezentări multimedia pe teme relevante. Aceste proiecte le permit să-și dezvolte abilități de gândire critică, fiind nevoiți să analizeze și să sintetizeze informații, dar și să ia decizii creative în privința modului de prezentare a poveștilor.

Concluzionând putem afirma că, activitățile creative reprezintă un instrument valoros pentru dezvoltarea gândirii critice la elevi, deoarece le oferă

acestora ocazia de a explora probleme din perspective noi și de a experimenta cu idei inovatoare. Aceste activități îi ajută să înțeleagă complexitatea realităților din jurul lor, să își dezvolte capacitatea de a argumenta logic și să își exprime propriile idei într-un mod original. Totodată, activitățile creative stimulează autonomia elevilor, încurajându-i să fie activi în propriul proces de învățare.

Esența gândirii critice constă în capacitatea de a analiza, evalua și sintetiza informații într-un mod rațional și reflexiv, pentru a lua decizii fundamentate și a forma judecăți corecte. Gândirea critică implică o examinare atentă a presupunerilor, ideilor, faptelor și argumentelor, în scopul de a determina validitatea și relevanța acestora. Este o abilitate esențială pentru învățare, rezolvarea de probleme și luarea deciziilor în viața de zi cu zi.

2.3. Metodologii pentru formarea/dezvoltarea gândirii critice la elevi în cadrul orelor de educație fizică

Gândirea critică a devenit un obiectiv important în educația contemporană, fiind privită ca o abilitate esențială pentru dezvoltarea individuală și pentru participarea activă și responsabilă în societate. Deși adesea este asociată cu discipline academice precum științele, gândirea critică joacă un rol semnificativ și în educația fizică. Aplicarea gândirii critice în cadrul lecțiilor de educație fizică poate îmbunătăți nu doar performanțele fizice ale elevilor, ci și capacitatea lor de a lua decizii informate, de a rezolva probleme tactice și de a-și gestiona propriile procese de învățare și dezvoltare. Gândirea critică este un proces mental complex, care implică analizarea, evaluarea și interpretarea informațiilor în mod rațional pentru a formula judecăți bine fundamentate. În educație, dezvoltarea gândirii critice este considerată esențială pentru pregătirea elevilor în a face față provocărilor complexe ale societății moderne. Aplicată la lecțiile de educație fizică, gândirea critică devine un instrument de transformare nu doar a performanțelor fizice, ci și a modului în care elevii abordează procesul de învățare și dezvoltarea personală.

Gândirea critică în educație fizică implică analiza și evaluarea strategiilor, tehnicilor și tacticilor sportive, precum și reflecția asupra progresului personal și colectiv. Elevii care își dezvoltă gândirea critică în acest context își formează competențe cognitive complexe, cum ar fi:

- capacitatea de a evalua în mod rațional performanțele proprii și pe ale colegilor;
- abilitatea de a lua decizii tactice eficiente în situații de joc;
- flexibilitatea în ajustarea strategiilor în funcție de schimbările din mediul de joc;
- capacitatea de a reflecta critic asupra propriilor greșeli și de a învăța din acestea.

Figura 2.3 Elemente Fundamentale ale Gândirii critice

- *Analiza*: capacitatea de a deconstrui o situație complexă în componentele sale esențiale.
- *Evaluarea*: judecata critică asupra valorii și relevanței informațiilor disponibile.
- *Rezolvarea problemelor*: abilitatea de a găsi soluții eficiente pentru provocările întâmpinate.

• *Reflecția*: capacitatea de a analiza experiențele trecute pentru a învăța și a progresa.

În contextul educației fizice, gândirea critică nu se rezumă doar la execuția fizică a exercițiilor, ci implică înțelegerea profundă a raționamentului din spatele acțiunilor și deciziilor, cum ar fi alegerea celei mai bune strategii într-un meci sportiv, evaluarea riscurilor și beneficiilor unui antrenament sau dezvoltarea autoevaluării pentru îmbunătățirea performanței.

Aplicarea gândirii critice în educația fizică are la bază câteva principii fundamentale:

✓ Învățarea experiențială: lecțiile de educație fizică oferă oportunități excelente pentru învățare experiențială, în care elevii sunt expuși la situații practice, provocatoare, care necesită luarea de decizii rapide și bine fundamentate. Elevii nu doar execută mișcări sau strategii, ci sunt încurajați să reflecteze asupra lor și să își ajusteze comportamentul pe baza acestei reflecții.

✓ Rezolvarea problemelor tactice și strategice: educația fizică implică numeroase situații care necesită rezolvarea problemelor tactice și strategice. De exemplu, în jocurile de echipă (precum fotbalul sau baschetul), elevii trebuie să analizeze rapid situația pe teren, să identifice punctele forte și slabe ale adversarilor și să ajusteze strategiile în funcție de evoluția jocului. Aceasta le dezvoltă abilitatea de a lua decizii rapide și bine fundamentate.

✓ Autorefecția și feedback-ul: un alt element esențial al aplicării gândirii critice în educația fizică este reflecția. Elevii sunt încurajați să își evalueze propriile performanțe și să înțeleagă cum pot îmbunătăți execuția tehnică sau strategică. În acest sens, feedback-ul oferit de profesor are un rol esențial în stimularea gândirii critice, ajutând elevii să vadă dincolo de execuția imediată și să înțeleagă raționamentul din spatele fiecărei acțiuni.

✓ Luarea deciziilor bazate pe raționament critic: lecțiile de educație fizică pot fi structurate în așa fel încât elevii să fie puși în fața unor decizii legate de antrenament, strategii sau gestionarea efortului. Acestea le dezvoltă capacitatea

de a evalua opțiunile disponibile și de a alege soluția cea mai eficientă pentru un anumit context. De exemplu, alegerea unei tactici defensive sau ofensive într-un joc colectiv este o ocazie ideală de a aplica gândirea critică.

✓ Colaborare și rezolvarea problemelor în echipă: în multe sporturi, succesul depinde de colaborarea eficientă între membrii echipei. Elevii învață să își exprime ideile, să asculte perspectivele celorlalți și să lucreze împreună pentru a găsi soluții optime la problemele cu care se confruntă pe teren. Astfel, educația fizică devine un spațiu în care gândirea critică este aplicată nu doar la nivel individual, ci și în colaborare cu ceilalți.

Prezentarea metodologiilor pentru formarea/dezvoltarea gândirii critice la elevi prezintă o relevanță științifică semnificativă, deoarece gândirea critică constituie una dintre competențele esențiale pentru obținerea succesului în educație și în viața profesională. Metodologiile bine concepute oferă o bază teoretică și practică pentru implementarea unor strategii eficiente de învățare, asigurând o dezvoltare holistică a elevilor. Dintre argumentele ce stau la baza relevanței științifice a determinării și identificării metodologiilor necesare a fi aplicate de cadrele didactice de specialitate în procesul de formare/dezvoltare a elevilor (în cadrul orelor de educație fizică) putem menționa:

✓ *promovarea unei educații integrate* - cercetarea poate contribui la extinderea conceptului de educație fizică dincolo de dimensiunea pur fizică. Educația fizică nu înseamnă doar dezvoltarea corpului, ci și formarea unei minți agile și flexibile. Prin dezvoltarea gândirii critice în acest context, elevii învață să analizeze și să reflecteze asupra strategiilor și acțiunilor lor, integrând astfel educația fizică în conceptul larg al dezvoltării intelectuale și sociale.

✓ *pregătirea pentru viața reală* - gândirea critică este o competență esențială pentru succesul în viața de zi cu zi. Prin dezvoltarea acesteia în cadrul orelor de educație fizică, elevii dobândesc abilități precum analiza, evaluarea informațiilor, luarea deciziilor raționale și soluționarea problemelor. Aceste

abilități sunt esențiale nu doar în domeniul academic, ci și în viața personală și profesională.

✓ *schimbarea abordării în educația fizică* - tradițional, educația fizică a fost văzută mai degrabă ca o disciplină orientată exclusiv spre performanța fizică. Cercetarea poate evidenția importanța unei abordări pedagogice moderne, care să includă și dimensiuni cognitive și socio-emoționale. Astfel, profesorii de educație fizică ar putea adopta metode noi, care să integreze dezvoltarea gândirii critice, ceea ce ar îmbunătăți calitatea predării și ar motiva elevii să participe activ la ore.

✓ *dezvoltarea competențelor interpersonale și de colaborare* - prin metode care promovează gândirea critică, cum ar fi activitățile de grup și rezolvarea problemelor, elevii își dezvoltă competențele de colaborare, lucru în echipă și comunicare. Aceste abilități sunt esențiale într-o lume din ce în ce mai interconectată și reprezintă un avantaj major în viața profesională și personală.

✓ *contribuție la reforma educațională* - o astfel de cercetare poate influența politicile educaționale, evidențiind necesitatea de a include dezvoltarea gândirii critice în toate disciplinele, inclusiv în educația fizică. În contextul reformelor curriculare, cercetarea poate aduce argumente solide pentru modificarea programei și pentru formarea profesorilor în vederea utilizării unor metode pedagogice care să susțină gândirea critică.

✓ *îmbunătățirea sănătății mintale și emoționale* - activitățile fizice care stimulează gândirea critică pot contribui la bunăstarea emoțională a elevilor, oferindu-le un mediu în care să se exprime, să analizeze și să ia decizii în mod conștient. Acest lucru poate duce la o atitudine mai echilibrată față de competiție, stres și cooperare, contribuind la formarea unor indivizi mai bine pregătiți pentru provocările vieții.

✓ *adaptarea la nevoile elevilor din generația actuală* - elevii de astăzi trăiesc într-o lume digitală, unde sunt expuși la o cantitate imensă de informații și provocări. Abilitățile de gândire critică devin din ce în ce mai importante pentru a naviga prin acest mediu complex. Cercetarea poate demonstra cum educația

fizică, prin abordări inovatoare, poate contribui la dezvoltarea acestor competențe vitale în formarea unei gândiri autonome și informate.

✓ *oportunitatea de a încuraja inovarea pedagogică* - profesorii de educație fizică pot deveni inovatori în domeniul lor, aplicând tehnici noi de predare care să integreze gândirea critică. Aceasta ar putea transforma orele de educație fizică în experiențe mai atractive și interactive pentru elevi, crescându-le motivația și implicarea activă.

În concluzie, această problemă are relevanță nu doar pentru educația fizică, ci și pentru întregul sistem educațional, deoarece abordează o dimensiune esențială a dezvoltării elevilor – capacitatea de a gândi critic și de a lua decizii informate. Acest lucru poate avea un impact profund asupra formării viitorilor cetățeni activi și responsabili.

Dezvoltarea gândirii critice la elevi în cadrul orelor de educație fizică poate părea mai puțin intuitivă decât în alte domenii, cum ar fi științele sociale sau literatura, dar este la fel de importantă și poate fi realizată prin diverse metodologii. Gândirea critică în educația fizică presupune capacitatea de a evalua situații, a lua decizii informate și a reflecta asupra propriului comportament și al celorlalți. Dintre metodologiile eficiente menționăm:

❖ **Învățarea bazată pe probleme**

• Această metodologie implică prezentarea unor scenarii sau probleme pe care elevii trebuie să le rezolve. De exemplu, într-un joc de echipă, profesorul poate crea situații în care echipele trebuie să ia decizii rapide despre tactici, colaborare și distribuția rolurilor. Elevii sunt încurajați să reflecteze critic asupra strategiilor lor și asupra modului în care deciziile lor au afectat rezultatul.

Un exemplu concret de strategie într-o activitate sportivă de echipă și modul în care deciziile au influențat rezultatul poate fi observat în jocul de fotbal.

Contextul jocului: într-un meci de fotbal, o echipă este în dezavantaj cu 1-0 și mai sunt doar 10 minute din joc. Profesorul le cere elevilor să reflecteze asupra strategiilor pe care le pot adopta pentru a încerca să egaleze sau să câștige meciul.

Strategii posibile:

✓ *Creșterea presiunii ofensive:*

Echipa decide să avanseze mai mulți jucători în zona de atac, lăsând doar câțiva jucători pentru apărare. Ideea este să creeze mai multe ocazii de gol, punând presiune constantă asupra echipei adverse.

Decizie critică: Elevii trebuie să decidă dacă merită să riște o apărare mai slabă pentru a obține o șansă mai mare de a marca.

Rezultat: Această strategie poate duce fie la crearea unei ocazii de gol și egalare, fie la un contraatac rapid al echipei adverse, care ar putea profita de apărarea subțiată și să marcheze din nou.

✓ *Menținerea posesiei și construirea calmă a atacurilor:*

În loc să joace haotic și să arunce mingi lungi în față, echipa decide să păstreze calmul și să controleze posesia mingii, căutând deschideri strategice pentru a destabiliza apărarea adversă.

Decizie critică: Elevii trebuie să analizeze dacă au suficient timp pentru a construi cu răbdare atacurile și dacă echipa lor are abilitatea tehnică de a păstra mingea suficient de mult timp.

Rezultat: Menținerea posesiei poate reduce șansele echipei adverse de a ataca, dar dacă nu este jucată bine, echipa în dezavantaj poate pierde timp prețios și poate rata șansa de a marca.

✓ *Schimbarea formației sau a pozițiilor:*

Profesorul sugerează schimbarea formației echipei, trecând de la o formație defensivă (de exemplu, 4-4-2) la una mai ofensivă (de exemplu, 3-4-3), sau schimbarea poziției unor jucători pentru a exploata slăbiciunile adversarului.

Decizie critică: Elevii trebuie să evalueze dacă echipa lor poate funcționa eficient în noua formație și dacă mutările jucătorilor sunt cele mai potrivite.

Rezultat: Schimbarea pozițiilor sau a formației poate destabiliza apărarea adversă, creând mai multe șanse de atac. În același timp, poate duce la o

dezorganizare temporară a propriei echipe, ceea ce ar putea fi exploatat de adversari.

Reflecția post-joc:

După finalul meciului, indiferent de rezultat, profesorul organizează o discuție cu elevii pentru a analiza:

- Ce strategii au fost adoptate? De ce au ales acea strategie?
- Cum a afectat decizia rezultatul final? Au creat mai multe ocazii de gol sau au expus echipa la riscuri suplimentare?
- Ce alte decizii ar fi putut lua? Cum ar fi putut îmbunătăți planul lor de joc?

Exemplu de impact al deciziilor:

- Dacă echipa reușește să marcheze, elevii pot concluziona că riscul a fost bine calculat și că au luat decizii eficiente pentru a schimba dinamica jocului.
- Dacă echipa primește un gol suplimentar, pot reflecta asupra modului în care lipsa unei apărări solide a dus la această consecință și cum ar putea gestiona mai bine situațiile viitoare.

Aceste discuții dezvoltă abilitățile de gândire critică, deoarece elevii învață să analizeze situațiile, să evalueze eficiența deciziilor lor și să reflecteze asupra impactului strategiilor aplicate în diferite contexte. Prin urmare, această metodă presupune ca elevii să fie confrunțați cu situații problematice pe care trebuie să le rezolve prin analiză, reflecție și colaborare.

❖ **Reflectarea și feedback-ul**

După o activitate fizică, profesorul poate organiza o discuție de grup în care elevii sunt invitați să analizeze ce a funcționat bine și ce nu, ce decizii au fost eficiente și ce ar putea îmbunătăți. Acest proces de reflecție ajută elevii să-și dezvolte capacitatea de a analiza și de a evalua critic propriile acțiuni. Evaluările formative, cum ar fi autoevaluările sau evaluările colegiale, le permit elevilor să reflecteze asupra propriilor performanțe și să dezvolte o mai bună conștientizare de sine.

❖ **Lucrul în echipă și rezolvarea conflictelor**

• Activitățile sportive de echipă oferă multe oportunități pentru dezvoltarea gândirii critice, mai ales atunci când apar conflicte sau provocări în timpul jocului. Profesorii pot încuraja elevii să identifice și să discute opțiunile de soluționare a conflictelor, evaluând argumentele pro și contra fiecărei soluții. Conflictele și provocările sunt inevitabile în activitățile sportive de echipă, iar gestionarea lor poate fi un excelent prilej pentru dezvoltarea abilităților de gândire critică și colaborare. Iată câteva exemple de conflicte frecvente în timpul jocului și soluțiile posibile:

Conflict: Dispută legată de deciziile arbitrilor

Situație: În timpul unui meci de fotbal, un jucător consideră că arbitrul a luat o decizie incorectă în ceea ce privește o lovitură liberă acordată echipei adverse. Acest lucru duce la tensiuni între echipe și un posibil conflict verbal.

Provocare: Elevii trebuie să decidă cum să gestioneze nemulțumirea față de o decizie percepută ca fiind nedreaptă, fără a escalada conflictul sau a afecta dinamica jocului.

Soluție: Profesorul poate ghida echipa nemulțumită să accepte decizia arbitrilor și să folosească energia pentru a se concentra pe joc, nu pe conflict. Pot fi discutate metode de gestionare a frustrării într-un mod constructiv și de a continua să joace cu integritate. În plus, după meci, pot discuta despre importanța respectării regulilor și a deciziilor oficiale, chiar și atunci când par nedrepte.

Reflecție: Elevii pot reflecta asupra impactului pe care disputele cu arbitrii le au asupra jocului și asupra echipei, inclusiv asupra moralului și a concentrării.

Conflict: Lipsa de cooperare între coechipieri

- **Situație:** Într-un joc de baschet, doi jucători din aceeași echipă nu reușesc să colaboreze eficient, unul dintre ei refuzând să paseze mingea celuilalt, deoarece simte că acesta nu joacă bine. Tensiunile cresc, afectând performanța echipei.
- **Provocare:** Cum pot jucătorii să rezolve acest conflict și să găsească o modalitate de a coopera eficient pentru binele echipei?
- **Soluție:** Profesorul poate organiza o discuție între cei doi jucători pentru a clarifica nemulțumirile. Acesta poate facilita o reflecție asupra importanței colaborării într-o echipă și a înțelegerii slăbiciunilor și punctelor forte ale fiecărui coechipier. De asemenea, pot fi introduse exerciții de **team building** sau strategii care să favorizeze comunicarea mai eficientă și încrederea între jucători.
- **Reflecție:** Elevii pot discuta despre impactul negativ pe care lipsa de cooperare îl are asupra echipei și despre modurile în care ar putea sprijini mai bine coechipierii în viitor.

Provocare: Suprasolicitarea unui singur jucător

- **Situație:** Într-un joc de volei, un jucător talentat este constant suprasolicitat de către echipă, fiind cel căruia i se pasează în mod repetat mingea pentru a face puncte. Ceilalți jucători devin frustrați, simțind că nu au ocazia să contribuie.
- **Provocare:** Cum poate echipa să redistribuie responsabilitățile astfel încât toți jucătorii să se simtă implicați și valoroși?
- **Soluție:** Profesorul poate încuraja echipa să discute deschis despre distribuirea responsabilităților. Poate fi introdus un sistem prin care fiecare jucător are șansa să participe activ în fazele de joc, încurajând un echilibru între jucători. De asemenea, poate fi creată o regulă neoficială în timpul antrenamentului prin care mingea trebuie să fie pasată tuturor jucătorilor înainte de a face o încercare de punct.

- **Reflecție:** După joc, se poate discuta despre cum această schimbare a contribuit la moralul echipei și la performanța generală, subliniind importanța echilibrului în eforturile de echipă.

Conflict: Acuzații de joc neloial

- **Situație:** Într-un joc de handbal, un jucător este acuzat că joacă dur sau că încalcă intenționat regulile pentru a obține un avantaj. Aceasta duce la frustrare din partea echipei adverse și la tensiuni în joc.
- **Provocare:** Cum ar trebui să fie gestionată o acuzație de joc neloial și cum pot echipele să mențină o atitudine sportivă, în ciuda tensiunilor?
- **Soluție:** Profesorul poate organiza o discuție cu echipele pentru a discuta despre conceptul de **fair play** și importanța respectului reciproc în sport. De asemenea, poate cere jucătorului acuzat să reflecteze asupra comportamentului său și să asume responsabilitatea, dacă este cazul. Acesta poate servi drept moment de învățare pentru întreaga echipă, subliniind că succesul nu trebuie să fie obținut prin metode neetice.
- **Reflecție:** Elevii pot analiza cum un comportament neloial afectează reputația echipei și cum respectarea valorilor etice contribuie la dezvoltarea unor sportivi și indivizi mai buni.

Provocare: Eșecul în gestionarea emoțiilor în fața înfrângerii

- **Situație:** După o înfrângere într-un joc competitiv, unii elevi devin foarte frustrați și își pierd controlul emoțional, începând să dea vina pe coechipieri sau pe profesor.
- **Provocare:** Cum pot elevii să-și gestioneze emoțiile în fața eșecului și să transforme experiența într-o oportunitate de învățare?

- **Soluție:** Profesorul poate discuta cu elevii despre reziliență și despre cum eșecurile fac parte din procesul de învățare. Pot fi încurajate exerciții de **gestionare a stresului**, cum ar fi tehnici de respirație și reflecție, și poate fi subliniată importanța de a învăța din greșeli. De asemenea, profesorul poate sublinia necesitatea de a rămâne unit ca echipă și de a sprijini colegii în momente dificile.
- **Reflecție:** Elevii pot reflecta asupra modului în care au gestionat situația, cum își pot îmbunătăți reacțiile emoționale și cum pot transforma eșecul într-o sursă de motivație.

❖ Întrebări deschise și dezbateri

În timpul lecțiilor, profesorii pot pune întrebări deschise care să provoace elevii să gândească mai profund. De exemplu, întrebări precum "De ce crezi că această strategie de joc a fost eficientă?" sau "Cum ai putea să abordezi altfel această provocare?" stimulează gândirea critică și analiza situațiilor.

❖ Autorefecția și autoevaluarea

- Elevii pot fi încurajați să-și evalueze propriul progres și să reflecteze asupra dezvoltării lor fizice și mentale. Aceasta poate fi realizată prin jurnalizarea performanței, unde elevii scriu despre cum s-au simțit într-o anumită activitate, ce au învățat și cum ar putea să se îmbunătățească.

- Jurnalizarea performanței îi ajută pe elevi să reflecteze asupra succeselor lor, să-și conștientizeze emoțiile și să stabilească obiective clare pentru îmbunătățire. În același timp, profesorul poate oferi feedback personalizat pe baza acestor jurnale, sprijinind astfel dezvoltarea individuală a elevilor.

Exemplu jurnalului de performanță al unui elev:

Jurnalul de performanță – Activitatea de Handbal

Data: 10 octombrie 2024

Activitatea: Meci de handbal la oră

Rolul meu: Extrema dreaptă

1. Cum m-am simțit în timpul activității elevul X?

Astăzi, în timpul meciului de handbal, m-am simțit destul de motivat și concentrat la început. Am reușit să mă poziționez bine pe teren și să contribui la câteva pase importante. Cu toate acestea, pe parcurs, am început să simt o oarecare frustrare deoarece nu am reușit să marchez în situațiile în care am primit mingea. În momentele în care adversarii au fost foarte agresivi în apărare, am simțit o mică pierdere a încrederii în mine.

2. Ce am învățat din această activitate?

Am învățat câteva lecții importante astăzi. În primul rând, am realizat că este esențial să am o poziționare mai bună pe teren, pentru a fi mai eficient în atac. Am observat, de asemenea, că am tendința să devin prea precaut atunci când apărarea adversarului este foarte agresivă, ceea ce îmi afectează capacitatea de a lua decizii rapide. În timpul apărării, am reușit să blochez câteva pase, ceea ce mi-a dat încredere că îmi îmbunătățesc abilitățile de apărare.

3. Ce aș putea îmbunătăți?

Cred că sunt câteva aspecte la care trebuie să lucrez:

Încrederea în sine: Atunci când lucrurile nu merg bine, trebuie să încerc să rămân calm și să nu îmi pierd concentrarea. Aș putea lucra la menținerea unei atitudini pozitive chiar și când adversarii domină jocul.

4. Decizii rapide: *În situațiile de atac, voi exersa luarea deciziilor mai rapide. Voi încerca să nu ezit când am ocazia să arunc la poartă și să îmi asum mai multe riscuri calculând mai bine șansele.*

Poziționarea: Am nevoie să mă poziționez mai inteligent pe teren, astfel încât să fiu pregătit pentru pase și să mă eliberez mai ușor de adversari. La următoarea sesiune de antrenament, voi cere profesorului câteva exerciții suplimentare pentru a îmbunătăți această abilitate.

5. Cum mă voi pregăti pentru data viitoare?

Pentru următorul meci, îmi propun să lucrez la următoarele lucruri:

Să mă concentrez mai mult pe poziționare și să comunic mai bine cu colegii de echipă.

Să exerserez aruncările la poartă în afara orelor, pentru a deveni mai sigur în situațiile de finalizare.

Să îmi păstrez o mentalitate pozitivă și să nu mă las descurajat atunci când fac greșeli sau când echipa adversă are un joc mai dur.

Concluzie:

Această activitate mi-a arătat clar unde trebuie să mă îmbunătățesc și m-a motivat să devin un jucător mai bun. Cu mai multă practică și concentrare, sunt sigur că îmi voi atinge obiectivele și voi avea mai mult succes în meciurile viitoare.

Feedback de la profesor (opțional):

„Am observat că ai fost foarte implicat în apărare, ceea ce este un mare pas înainte! În atac, încearcă să te eliberezi mai rapid de apărare și să colaborezi mai bine cu colegii tăi. Ești pe drumul cel bun!”

❖ Studiul de cazuri sportive

• Analizarea unor situații reale din sport poate fi o metodă puternică pentru dezvoltarea gândirii critice. De exemplu, profesorul poate prezenta un caz dintr-un meci important și poate discuta cu elevii despre deciziile luate de jucători sau antrenori. Aceștia sunt încurajați să gândească critic despre alternativele disponibile și despre rezultatele acestor decizii.

Studiile de caz în sport oferă o oportunitate de a învăța din provocările reale cu care se confruntă sportivii și echipele, fie că e vorba de strategii tactice, managementul stresului, pregătirea fizică sau impactul social al sportului. Analizând astfel de exemple, elevii sau antrenorii pot dezvolta o înțelegere mai profundă a factorilor care influențează succesul sportiv.

Exemple de studii de caz.

Studiu de caz: Finala Ligii Campionilor UEFA 2005 – Liverpool vs. AC Milan

Contextul meciului: În finala Ligii Campionilor 2005, Liverpool întâlnește AC Milan la Istanbul. La pauză, AC Milan conducea cu 3-0, un scor care părea de nedepășit.

Provocarea: Liverpool se confrunta cu una dintre cele mai dificile situații din istoria fotbalului – o revenire de la 3 goluri în semifinale. Antrenorul Rafael Benítez a avut sarcina de a reînșufleți echipa și de a lua decizii tactice pentru a încerca să revină în joc.

Decizii tactice: În repriza a doua, Benítez a făcut o schimbare-cheie, introducând un jucător defensiv în linia de mijloc și schimbând formația pentru a oferi mai multă stabilitate defensivă, dar și pentru a pune presiune pe Milan. Liverpool a marcat trei goluri în doar șase minute, iar apoi a câștigat la loviturile de departajare.

Analiză:

Cum a influențat schimbarea tactică dinamica meciului?

Ce elemente de mentalitate și motivație au contribuit la revenirea echipei?

Cum au gestionat Milan și Liverpool presiunea în momentele cheie?

Rezultatul: Liverpool a câștigat finala în ceea ce a devenit cunoscut drept "Miracolul de la Istanbul". Acest caz este un exemplu de reziliență, motivație și importanța deciziilor tactice.

Studiu de caz: Serena Williams – Finala Australian Open 2017

Contextul meciului: În 2017, Serena Williams a câștigat finala Australian Open împotriva surorii sale, Venus Williams, obținând al 23-lea titlu de Grand Slam la simplu, un record pentru era Open. Surprinzător este că Serena era însărcinată în două luni în timpul meciului.

Provocarea: Serena a trebuit să concureze la cel mai înalt nivel împotriva unei adversare puternice, în timp ce era în primele luni de sarcină, ceea ce putea afecta energia și capacitatea de concentrare. În plus, a jucat împotriva surorii sale, ceea ce adaugă o dimensiune emoțională la meci.

Decizii și strategii:

Pregătirea fizică și mentală: Serena a trebuit să își ajusteze antrenamentele pentru a face față cerințelor fizice ale sarcinii și să-și păstreze nivelul de concentrare și forță mentală.

Adaptarea strategiei: A abordat meciul cu o strategie bine planificată, bazată pe un joc agresiv, dar și pe controlul emoțiilor.

Analiză:

Cum a reușit Serena să rămână la un nivel atât de înalt de performanță, în ciuda provocărilor fizice și emoționale?

Ce rol a jucat experiența și stăpânirea tehnicilor în succesul său?

Cum poate fi gestionată presiunea emoțională atunci când concurezi împotriva unui membru al familiei?

Rezultatul: Serena Williams a câștigat Australian Open, confirmându-și statutul de una dintre cele mai mari jucătoare de tenis din istorie. Studiul acestui caz poate ajuta la discutarea rezilienței, gestionării stresului și echilibrului dintre viața personală și performanța sportivă.

Studiu de caz: Jocurile Olimpice de la Beijing 2008 – Michael Phelps și cele 8 medalii de aur

• **Contextul competiției:** La Jocurile Olimpice de la Beijing 2008, înotătorul american Michael Phelps a încercat să câștige 8 medalii de aur, depășind recordul stabilit de Mark Spitz în 1972.

• **Provocarea:** Phelps s-a confruntat cu multiple probe în doar câteva zile, fiecare cerând o combinație de rezistență, tehnică impecabilă și capacitatea de a-și gestiona atât propria stare fizică, cât și presiunea psihică. Una dintre cele mai dramatice curse a fost cea de 100 de metri fluture, în care a câștigat aurul cu doar 0,01 secunde avans.

• **Decizii și strategii:**

○ **Pregătirea mentală și fizică:** Phelps și echipa sa au elaborat un program strict de antrenament, inclusiv tehnici avansate de recuperare și vizualizare mentală a curselor.

○ **Tehnica de înot:** Perfecționarea stilurilor de înot a fost esențială pentru succesul lui Phelps în multiplele probe.

○ **Concentrarea pe detalii:** În cursa de 100 de metri fluture, a câștigat datorită unei singure mișcări precise de finisare.

- **Analiză:**

- Cum a reușit Phelps să mențină consistența performanțelor la un nivel atât de înalt în multiple probe?
- Care a fost impactul pregătirii mentale asupra performanței sale?
- Cum au contribuit tehnologiile avansate (costume, antrenamente) la succesul său?
- **Rezultatul:** Michael Phelps a câștigat 8 medalii de aur, devenind un simbol al excelenței olimpice. Acest caz poate fi folosit pentru a discuta despre pregătirea fizică, psihologică și impactul tehnologiei în sport.

Studiu de caz: Campionatul Mondial de Rugby 1995 – Finala Africa de Sud vs. Noua Zeelandă

Contextul meciului: Finala Campionatului Mondial de Rugby din 1995 a fost unul dintre cele mai semnificative evenimente din istoria sportului sud-african. Africa de Sud, țara gazdă, a câștigat împotriva Noii Zeelande, una dintre cele mai puternice echipe din istoria rugby-ului. Acest meci a avut loc la doar un an după sfârșitul apartheidului și a fost văzut ca un simbol al reconcilierii naționale.

Provocarea: Africa de Sud nu era favorită în acest meci, iar echipa trebuia să joace împotriva unei echipe care includea jucători de top, precum Jonah Lomu. Pe lângă presiunea sportivă, meciul avea o mare încărcătură politică și socială.

Decizii și strategii:

Conducerea prin exemplu: Căpitanul François Pienaar și antrenorul Kitch Christie au elaborat o strategie defensivă bine calculată pentru a neutraliza forța ofensivă a Noii Zeelande.

Inspirarea echipei și națiunii: Nelson Mandela a purtat tricoul echipei sud-africane înainte de meci, un gest simbolic care a inspirat echipa și a unit națiunea.

Analiză:

Cum a reușit Africa de Sud să depășească adversitățile și să câștige meciul împotriva unui adversar foarte puternic?

Ce impact a avut acest meci asupra reconcilierii naționale și a imaginii sportului în Africa de Sud?

Cum poate sportul să joace un rol în schimbările sociale și politice?

Rezultatul: Africa de Sud a câștigat finala cu 15-12, iar victoria a fost văzută ca un simbol al unității și progresului național. Acest caz ilustrează modul în care sportul poate depăși limitele terenului de joc și poate influența o societate întreagă.

❖ **Rolul jucătorilor în luarea deciziilor**

• Oferind elevilor responsabilitatea de a lua decizii legate de jocuri sau activități, cum ar fi stabilirea regulilor, a strategiei sau a rolurilor, îi încurajează să analizeze diferite opțiuni și să-și asume responsabilitatea pentru rezultatele deciziilor lor.

❖ **Simulări și scenarii ipotetice**

• Crearea de simulări sau scenarii ipotetice, unde elevii trebuie să aplice cunoștințele tactice sau să rezolve provocări într-un mediu controlat, poate stimula gândirea critică. Aceștia trebuie să ia în considerare variabile multiple și să găsească cele mai bune soluții posibile.

Prin aceste metode, orele de educație fizică pot deveni nu doar o oportunitate de dezvoltare fizică, ci și un spațiu pentru cultivarea unor abilități de gândire critică, colaborare și luare de decizii responsabile.

Concluzionând putem afirma că metoda simulării și a scenariilor ipotetice în activitățile sportive poate contribui semnificativ la formarea gândirii critice la elevi. Prin angajarea în astfel de activități, aceștia nu doar își dezvoltă abilitățile sportive, ci și competențele cognitive necesare în luarea deciziilor informate, rezolvarea problemelor și colaborarea eficientă.

❖ **Învățarea prin proiecte colective**

În sporturile de echipă, elevii pot fi organizați în grupuri care să dezvolte și să pună în practică o strategie pentru a câștiga un meci sau a îmbunătăți o abilitate fizică. Acest proces implică gândire critică în toate etapele: de la planificare și discuții la implementare și evaluare.

CAPITOLUL 3. INDICATORI DE DEZVOLTARE A GÂNDIRII CRITICE LA ELEVI

3.1. Definirea și prezentarea indicatorilor de dezvoltare a gândirii critice la elevi

Indicatorii de dezvoltare a gândirii critice la elevi reprezintă semnale clare care arată că elevii au dobândit și își folosesc abilitățile de gândire critică în diferite contexte educaționale și de viață. Acești indicatori pot fi observați prin comportamentul, atitudinile și modul de abordare a problemelor de către elevi. Iată câțiva indicatori esențiali:

Capacitatea de a pune întrebări pertinente

- Elevii care și-au dezvoltat gândirea critică tind să pună întrebări profunde, pertinente și bine formulate. Întrebările lor nu sunt superficiale, ci se concentrează pe înțelegerea conceptelor de bază, explorarea cauzelor și consecințelor și clarificarea ambiguităților.

- *Exemplu:* Într-o discuție despre un text literar, un elev ar putea întreba: „Cum influențează contextul istoric acțiunile personajelor principale?”

Analiza și evaluarea informațiilor

- Elevii dezvoltă capacitatea de a analiza informațiile pe care le primesc, identificând surse credibile și evaluând argumentele din punct de vedere al validității și relevanței.

- *Exemplu:* Atunci când cercetează un subiect pentru un proiect, elevul nu acceptă orice informație găsită pe internet, ci verifică sursele, compară datele și identifică eventualele prejudecăți sau erori.

Formularea de concluzii bine argumentate

- Elevii sunt capabili să ajungă la concluzii după ce evaluează în mod obiectiv informațiile și dovezile. Concluziile lor sunt susținute de raționamente logice și argumente bine structurate.

• *Exemplu:* Într-un eseu despre cauzele schimbărilor climatice, un elev poate oferi dovezi din multiple surse și explicații clare despre modul în care acțiunile umane contribuie la aceste schimbări.

Capacitatea de a găsi soluții alternative

• Gândirea critică implică și creativitatea în găsirea de soluții. Elevii nu se mulțumesc cu primul răspuns sau soluție la o problemă, ci explorează mai multe opțiuni, cântărind avantajele și dezavantajele fiecărei soluții.

• *Exemplu:* Într-un joc de echipă sau într-o problemă matematică, elevul explorează mai multe moduri de rezolvare înainte de a decide care este cea mai eficientă strategie.

Reflecția asupra propriilor idei și acțiuni

• Elevii care își dezvoltă gândirea critică reflectă asupra propriilor acțiuni și opinii. Ei pot identifica erorile din propriul raționament și sunt dispuși să își ajusteze perspectiva pe baza dovezilor noi.

• *Exemplu:* După o dezbatere, un elev poate recunoaște că și-a schimbat opinia inițială după ce a ascultat argumentele colegilor săi și a reflectat asupra validității acestora.

Gestionarea informațiilor contradictorii

• Elevii care au gândire critică bine dezvoltată pot gestiona informații contradictorii sau confuze. Ei învață să își clarifice și să își ordoneze gândurile, să elimine prejudecățile și să se concentreze pe dovezi.

• *Exemplu:* Când sunt prezentate opinii diferite într-o dezbatere politică, un elev nu se simte copleșit, ci încearcă să găsească puncte comune și să înțeleagă raționamentele din spatele fiecărei poziții.

Autonomie în gândire și luarea deciziilor

• Elevii devin mai independenți în gândirea lor. Ei nu mai depind exclusiv de părerile profesorilor, colegilor sau ale altor persoane, ci își formează propriile opinii pe baza evaluării critice a informațiilor.

• *Exemplu:* Atunci când trebuie să ia o decizie legată de un proiect de grup, elevul își exprimă ideile proprii și le argumentează, fără a se lăsa influențat de presiunea grupului.

Atenție la detalii și claritate în exprimare

• Elevii dezvoltă capacitatea de a fi atenți la detalii importante și de a-și structura gândirea și exprimarea într-un mod clar și coerent.

• *Exemplu:* Într-un discurs, elevul se asigură că mesajul său este bine organizat, iar fiecare punct este susținut de exemple clare și relevante.

Toleranța la ambiguitate și incertitudine

• Gândirea critică ajută elevii să gestioneze situațiile în care nu există un răspuns clar sau cert. Ei învață să accepte ambiguitatea, să pună întrebări suplimentare și să aștepte până când pot aduna suficiente informații pentru a lua o decizie.

• *Exemplu:* Într-o discuție filozofică, elevul recunoaște că anumite întrebări nu au răspunsuri simple și este dispus să exploreze multiple posibilități fără a ajunge la o concluzie imediată.

Capacitatea de a discuta și de a dezbate rațional

• Elevii își dezvoltă abilități de comunicare, exprimându-și punctele de vedere într-o manieră rațională și respectuoasă. Ei știu să susțină un argument fără a deveni agresivi sau defensivi.

• *Exemplu:* Într-o dezbateră despre o temă controversată, elevul își prezintă poziția cu respect față de cei care au alte puncte de vedere și își susține opinia cu dovezi și raționamente logice.

Acești indicatori sunt semnale clare că elevii își dezvoltă gândirea critică și devin capabili să analizeze și să evalueze informații într-un mod mai profund și independent. Aceștia sunt esențiali nu doar în educație, ci și în viața de zi cu zi, ajutându-i să devină adulți mai conștienți, informați și responsabili.

Indicatorii de dezvoltare a gândirii critice pot fi observați și în cadrul activităților de educație fizică, deoarece aceste activități nu se limitează doar la

dezvoltarea fizică, ci implică și o componentă cognitivă importantă. Gândirea critică se manifestă în modul în care elevii analizează și răspund la situații sportive, iau decizii rapide și își adaptează strategiile. Acești indicatori pot fi reflectați în activitățile de educație fizică în următoarele modalități:

Capacitatea de a pune întrebări pertinente

- În timpul unui joc sau antrenament, elevii care dezvoltă gândire critică pot pune întrebări pentru a înțelege mai bine strategia, regulile sau modul de îmbunătățire a performanței.

- *Exemplu:* Un elev poate întreba: „Cum pot poziționarea și viteza influența modul în care apărăm în acest joc?”

Analiza și evaluarea informațiilor

- Elevii își analizează propriile performanțe sau strategiile echipei și identifică aspectele care pot fi îmbunătățite. De asemenea, pot evalua tacticile adversarilor pentru a anticipa acțiunile acestora.

- *Exemplu:* După un exercițiu sau un meci, elevul poate reflecta asupra greșelilor sale și asupra modului în care acestea au influențat rezultatul.

Formularea de concluzii bine argumentate

- În discuțiile post-antrenament sau post-joc, elevii sunt capabili să tragă concluzii bine argumentate cu privire la ce strategii au funcționat și de ce. Aceștia pot oferi explicații bazate pe observații și fapte.

- *Exemplu:* Un elev poate spune: „Am pierdut mingea de mai multe ori pentru că nu am urmărit atent mișcările adversarului, iar asta ne-a costat puncte importante.”

Capacitatea de a găsi soluții alternative

- Elevii învață să identifice soluții alternative atunci când o strategie nu funcționează, fie că este vorba despre schimbarea unei abordări tactice sau ajustarea stilului de joc.

- *Exemplu:* Într-o situație de atac blocat, elevul poate propune o schimbare a formării echipei sau o schimbare de poziționare pentru a deschide noi oportunități de a marca.

Reflecția asupra propriilor idei și acțiuni

- După activități fizice, elevii care dezvoltă gândirea critică pot reflecta asupra performanței lor și a deciziilor luate. Aceștia își pot recunoaște punctele forte și slabe și pot formula planuri de îmbunătățire.

- *Exemplu:* După un antrenament, un elev își poate recunoaște că nu a comunicat suficient cu coechipierii și propune să îmbunătățească acest aspect în meciurile următoare.

Gestionarea informațiilor contradictorii

- Elevii învață să gestioneze informațiile contradictorii din teren, cum ar fi mesaje diferite din partea antrenorului sau colegilor de echipă. Ei își dezvoltă capacitatea de a analiza rapid situația și de a lua o decizie în timp real.

- *Exemplu:* Într-o situație de joc, când antrenorul sugerează o tactică, iar coechipierii propun alta, elevul analizează opțiunile și decide cea mai eficientă acțiune pe baza contextului imediat.

Autonomie în gândire și luarea deciziilor

- Elevii care și-au dezvoltat gândirea critică devin mai autonomi în luarea deciziilor pe teren. Ei nu mai depind doar de indicațiile antrenorului, ci iau inițiative bazate pe observațiile și analiza proprie.

- *Exemplu:* Un elev poate decide să schimbe strategia de apărare în timpul unui joc, observând că echipa adversă exploatează un anumit punct vulnerabil.

Atenție la detalii și claritate în exprimare

- În educația fizică, atenția la detalii poate însemna observarea tehnicii proprii sau a colegilor, precum și capacitatea de a corecta greșelile mici care pot avea un impact mare asupra performanței generale.

- *Exemplu:* Un elev observă că își pierde echilibrul la o anumită mișcare și începe să acorde o atenție mai mare poziției corpului și tehnicii de execuție.

Toleranța la ambiguitate și incertitudine

- Activitățile sportive implică deseori situații imprevizibile. Elevii cu gândire critică sunt capabili să se adapteze la aceste momente de incertitudine, găsind soluții rapide și eficiente.

- *Exemplu:* În timpul unui meci, condițiile de joc se pot schimba brusc (de exemplu, un coechipier se accidentează). Elevii trebuie să își adapteze strategia fără a se panica și să se reorganizeze pentru a face față noii situații.

Capacitatea de a discuta și de a dezbate rațional

- După un antrenament sau meci, elevii pot discuta rațional despre ce a funcționat și ce nu. În loc să se acuze unii pe alții, ei își expun punctele de vedere și caută soluții împreună.

- *Exemplu:* La finalul unui joc, elevii discută despre ce a mers bine și despre ce ar trebui îmbunătățit în meciurile viitoare, fără a da vina pe greșelile individuale

În cadrul educației fizice, gândirea critică se manifestă prin modul în care elevii își analizează performanțele, iau decizii rapide și învață din greșeli. Aceste activități le oferă ocazia să dezvolte abilități cognitive complexe, cum ar fi evaluarea strategiilor, luarea de decizii informate și adaptarea la situații imprevizibile, ceea ce contribuie la formarea lor ca indivizi mai autonomi și conștienți.

3.2. Formarea gândirii critice la elevi în cadrul lecției de educație fizică

Societatea actuală se caracterizează prin abundența de informații care parvin pe diferite canale. Aceasta face necesară existența unor abilități aferente unor astfel de acțiuni. Dacă principalul criteriu îl constituie relevanța lor pentru persoana în cauză, atunci abilitățile aferente acestei activități țin de gândirea critică. Este doar unul din motivele care justifică necesitatea formării și dezvoltării la viitorii cetățeni a unor deprinderi de gândire critică. Promovarea gândirii critice reprezintă una din direcțiile importante ale sistemului educațional actual, întrucât reprezintă una din modalitățile de pregătire a tinerilor pentru integrarea cu succes

într-o societate caracterizată prin multe idei și opinii care se cer a fi susținute cu argumente pertinente și comunicate într-o manieră democratică (Temple Ch., Steele J., Meredith K., 2002).

Educația fizică în instituțiile de învățământ oferă elevilor oportunități pentru învățarea și practicarea abilităților necesare pentru dezvoltarea și menținerea stării fizice de sănătate pe tot parcursul vieții. Pe lângă dezvoltarea fizică, educația fizică și sportul aduce un tip de cunoaștere și înțelegere bazat pe reguli, pe respect care duce la conștientizarea socială a culturii fizice corelată cu interacțiunea socială. Valoarea educației fizice trebuie înțeleasă de la vârste tinere pentru a-i determina pe elevi să fie activi pe tot parcursul vieții, cu atât mai mult în epoca modernă, când omul vine în contact cu un volum mare de informații, care necesită decodificare, analiză și sinteză, interpretare adecvată. Acest lucru este posibil doar dacă gândim critic, limpede, rațional și liber. Dacă dorim ca elevii noștri să fie capabili să dea sens celor auzite sau citite, să manifeste o anumită perspicacitate în fața informațiilor și opiniilor tot mai diverse, să evalueze propriile lor poziții și concluzii și, nu în ultimul rând, să fie apti de a lua decizii în mod autonom și responsabil este necesară dezvoltarea gândirii critice.

Educația fizică și sportul reprezintă acele activități „care valorifică sistematic ansamblul formelor de practicare a exercițiilor fizice în scopul sporirii în principal a potențialului biologic al omului în concordanță cu cerințele sociale” și este o activitate motrică complexă, „fiziologică prin natura exercițiilor, biologică prin efecte, pedagogică prin metodă și socială prin organizare”(Cârstea G., 2000). Procesul de predare nu mai trebuie privit ca o simplă transmitere de cunoștințe în care cadrul didactic este cel care știe tot, ci mai degrabă ca un context de învățare în care elevii interacționează cu mediul educațional. Educația primită în școala este foarte importantă, constituind doar baza formării deprinderilor de învățare.

O finalitate a procesului educațional la educație fizică este de a forma capacitatea la elevi de a gândi critic, ceea ce înseamnă a exprima idei: „a le examina implicațiile, a le supune unui scepticism constructiv, a le pune în balanță

cu alte puncte de vedere opuse, a construi sisteme de argumentare care să le sprijine și să le dea consistență și a lua o poziție pe baza acestor structuri; gândirea critică este un proces complex de integrare creativă a ideilor și resurselor, de reconceptualizare și de reîncadrare a conceptelor și informațiilor” (Nicu A., 2007).

Totodată, scopul educației fizice este de a-i încuraja pe elevi să adreseze întrebări în vederea explorării conceptelor educației fizice:

- să înțeleagă valorile educației fizice;
- să atingă și să mențină un stil de viață sănătos;
- să comunice și să colaboreze eficient;
- să construiască relații pozitive și să-și asume responsabilitatea acțiunilor;
- să reflecteze asupra experiențelor de învățare.

Richard Paul susține că gândirea critică este principiul fundamental al educației într-o societate liberă. El afirmă că gândirea critică nu trebuie înțeleasă doar ca o „capacitate a gândirii”, ci promovată ca o necesitate, deoarece între gândirea critică și cunoaștere există o interdependență strânsă. Pentru a realiza cunoașterea este esențial să gândim critic (Cristea S., 2017).

Gândirea critică în cadrul lecției de educație fizică definește ansamblul resurselor psihologice, cognitive și noncognitive, dar și metacognitive, formate – dezvoltate la nivel superior, necesare pentru îndeplinirea unor obiective ale procesului educațional, care solicită competențe avansate ce angajează capacitatea elevului de analiză, sinteză, evaluare critică a problemelor sesizate și rezolvate optim; reconstituite, reconstruite la un nivel nou. Dimensiunea cognitivă evoluează dinamic, de la un nivel inferior (abilitate rațională, susținută intuitiv) spre un nivel înalt (de reflexivitate selectivă) și foarte înalt de reflexivitate algoritmică, explicativă și interpretativă. Dimensiunea noncognitivă evoluează dinamic, de la un nivel inferior (al emoțiilor și intereselor imediate) spre un nivel înalt (motivația externă-internă pentru învățare). Dimensiunea metacognitivă

evoluează dinamic de la nivelul învățării autonome spre autoinstruire, care este eficientă prin utilizarea resurselor gândirii în rezolvarea de probleme și situații-probleme nu doar în cadrul lecției de educație fizică, dar și în mediul social. Corelarea optimă a acestei triade reflectă conceptul de gândire critică (Temple Ch., Steele J., Meredith K., 2001).

În viziunea lui Robert Ennis (Stoianovici D, 2005), gândirea critică înseamnă o gândire reflexivă și rezonabilă, centrată pe capacitatea de a decide ceea ce trebuie să crezi sau cum să acționezi, ceea ce în opinia noastră este foarte important în practicarea sportului. În definiția sa include 12 capacități și 14 atitudini, prezentate în *Tabelul 1*.

Cercetătorii R. Paul și L. Elder de la Centrul de Dezvoltare a Gândirii Critice, SUA, în 2006, identifică *elementele de bază ale gândirii critice*, *Figura 3.2*,

acestea fiind (Temple Ch, Steele J., Meredith K., 2002).

Fig. 3.2. Elementele de bază ale gândirii critice

Tabelul 1. Capacități și atitudini ale gândirii critice, după Robert Ennis

Capacități ale gândirii critice	Atitudini ale gândirii critice
1. A se centra pe o problemă	1. A căuta un enunț clar al problemei
2. A analiza argumente	2. A căuta adevăruri
3. A clarifica probleme	3. A încerca să fii informat
4. A defini termenii și a judeca definițiile	4. A utiliza și a menționa surse credibile
	5. A ține cont de situația globală
	6. A nu se abate de la subiect

Capacități ale gândirii critice	Atitudini ale gândirii critice
5. A identifica presupuziții 6. A judeca credibilitatea unei surse 7. A observa și a judeca observațiile 8. A deduce și a judeca deducțiile 9. A induce și a judeca inducțiile 10. A elabora judecăți de valoare 11. A urma etapele unui proces de decizie 12. A prezenta o argumentare, oral sau scrisă	7. A apăra spiritul preocupării inițiale 8. A lua în considerație alternative 9. A avea spirit deschis 10. A acționa la timpul potrivit 11. A fi precis în cadrul subiectului/temei 12. A ordona părțile unui întreg 13. A utiliza capacități de gândire critică 14. A fi sensibil la sentimentele și la cunoștințele celorlalți

John McPeck are o poziție controversată asupra gândirii critice pe care o definește ca „abilitate sau înclinație de a se angaja prudent într-o activitate de a reflecta sceptic” (Ciorbă C., 2016). Pentru McPeck gândirea critică diferă de la un domeniu la altul și, deci, nu constituie un ansamblu unic de abilități generale, cu caracter transferabil. În sprijinul teoriei lui vin specialiștii în curriculum care demonstrează că gândirea critică se poate aplica în cadrul diferitor discipline, cum ar fi: literatura, științe sociale, matematica, științe ale naturii, educație fizică etc.

S-a dovedit că elevii dobândesc abilități de gândire critică în condiții mai bune atunci când ele sunt încorporate într-o disciplină, decât atunci când se realizează prin predare explicită a lor. În acest sens, putem concluziona că mijloacele de dezvoltare a gândirii critice în cadrul diferitor discipline școlare sunt diferite și produsele respective ale gândirii arată diferit. De exemplu, *la limba și literatura română* ca produs poate fi: text argumentativ, proiect, eseu; *la geografie*: hartă conceptuală, proiectarea unui machet, realizarea unei hărți; *la fizică*: realizarea unui experiment, argumentarea unei legități în scris, elaborarea unui plan propriu de muncă; *la matematică*: planul de idei elaborat pentru rezolvarea unei probleme, test sumativ rezolvat, hartă conceptuală elaborată,

problema rezolvată; *la educație fizică*: executare corectă și promptă a elementelor și mișcărilor, plan personal de dezvoltare fizică elaborat etc.

În contextul celor expuse anterior se poate conchide că gândirea critică în educație fizică este modul de gândire centrat pe elaborarea, testarea și evaluarea soluțiilor posibile într-o situație problemă, pe alegerea soluțiilor adecvate și respingerea argumentată a celor mai puțin adecvate. Gândirea critică este un proces activ care îl determină pe elev să dețină controlul asupra informației, să o interogheze, să o reconfigureze, să o adopte sau să o respingă.

Gândirea nu se bazează pe acumularea de informație, ci pe dezvoltarea capacității de a procesa informația. Pentru dezvoltarea gândirii critice la elevi este necesar confruntarea lui cu o problemă ce are mai multe căi de rezolvare. Este important ca prin problemele, sarcinile propuse să-l determinăm pe elev să fie curios, să adreseze întrebări, să caute răspunsuri, să caute cauze și implicații, să găsească alternative, să adopte o poziție la baza căreia stau argumentări veridice, deoarece acestea sunt premisele pentru dezvoltarea gândirii critice, independente la elevi.

Pentru a contura și a generaliza semnificația gândirii critice în educație fizică și sport este necesar de a lua în considerare următoarele cinci aspecte:

1) Gândirea critică este gândirea independentă.

Dezvoltarea gândirii critice în cadrul lecției de educație fizică presupune ca fiecare persoană să-și formeze propriile valori și credințe. Nimeni nu poate gândi critic în locul nostru; este o muncă pe care o putem face noi și pentru noi. Astfel dreptul de proprietate individuală asupra gândirii în timpul lecțiilor este o precondiție a gândirii critice. Elevii trebuie să simtă libertatea de a gândi, de a lua decizii pentru ei înșiși în probleme complexe. Autonomia în gândire este una din cele mai importante calități ale gândirii critice.

2) Informarea este punctul de plecare pentru gândirea critică, nu punctul final.

Pentru a fi motivați să gândească critic elevii au nevoie de informații, de date, de texte, de teorii și concepte. Activitatea lor de gândire critică se desfășoară prin utilizarea diverselor resurse informaționale. Gândirea critică nu se deprinde

eficient când este separată de contextul general al curriculum-ului școlar sau al vieții cotidiene. Gândirea critică nu este ceva ce se poate preda în afara unui conținut, după cum nu este o materie de studiu.

3) Gândirea critică începe cu întrebări, cu probleme care trebuie rezolvate

Oamenii sunt curioși în privința lumii. Curiozitatea elevilor este mai bine întreținută atunci când ei sunt ajutați să identifice probleme de rezolvat și când utilizează resursele clasei sau ale instituției de învățământ în căutarea de soluții. Pe măsură ce elevii culeg date, analizează texte, cântăresc puncte de vedere diferite, inventariază posibilități, ei sunt implicați într-un proces activ de investigare.

4) Gândirea critică folosește argumente raționale.

Gânditorii critici caută propriile lor soluții pentru probleme și le susțin cu o argumentație convingătoare. Ei admit că există mai mult de o soluție și demonstrează de ce soluția pe care o preferă este logică și practică.

5) Gândirea critică este gândirea socială.

Ideile sunt testate și îmbunătățite atunci când sunt împărtășite cu alții. În timp ce elevii discută, citesc, dezbat sau își exprimă dezacordul, oferă și fac schimb de idei, ei se aprofundează într-un proces de dezvoltare și rafinare a propriei poziții. Metodele didactice prezentate, analizate din punct de vedere a impactului lor asupra dezvoltării gândirii critice, pot fi utile profesorilor în decizia pentru aplicarea lor în procesul de predare-învățare-evaluare. La alegerea metodelor se va ține cont de pregătirea anterioară a clasei, de numărul de elevi, de mediul în care activează etc.

Educația reprezintă o investiție în dezvoltarea omului ca personalitate, contribuind substanțial la integrarea socială, economică, politică, culturală, profesională a acestuia. Calitatea cunoștințelor depinde nu doar de procesul de predare propriu-zis, dar și de capacitățile și aptitudinile elevilor de a forma propria părere asupra lucrurilor, evenimentelor și problemelor studiate, găsirea

modalităților de a dezbate soluțiile cu privire la aceste probleme, alegerea rațională a soluțiilor optime și soluționarea propriu-zisă a problemelor.

Albert Einstein spunea că *„Arta supremă a profesorului este de a trezi bucuria exprimării creatoare și bucuria cunoașterii, căci scopul educației ar trebui să fie pregătirea unor oameni care să acționeze și să gândească independent și care, în același timp, să vadă în slujirea comunității realizarea supremă a vieții lor”* (Bocoș M., 2013). Problema creșterii calității cunoștințelor elevilor și a interesului acestora pentru învățare a fost și rămâne una dintre cele cheie. Soluția sa este asociată cu îmbunătățirea conținutului, metodelor și formelor organizatorice de instruire. Învățarea elevilor să învețe, consolidarea abilităților lor de auto-dezvoltare în procesul de învățare și dezvoltarea gândirii critice sunt cele mai importante sarcini ale unui profesor.

Este absolut necesar ca elevii să conștientizeze că opinia lor este valoroasă și că reușita nu depinde doar de reproducerea unor informații, ci de înțelegerea acestora, susținerea sau negarea lor, prin argumente valide. Elevul trebuie să exploreze gândurile, ideile, să le reformuleze într-un limbaj propriu, să le introducă într-un dialog cu ceilalți pentru a formula unele teze constructive. În acest sens, trebuie create situații de învățare specifice pentru care se alocă timpul necesar.

Încurajarea elevilor să gândească independent, să speculeze, să reflecteze asupra unor probleme îi va conduce pe aceștia către o gândire autentică, profundă, eliminându-se superficialitatea. Trebuie exclus mitul singurului răspuns valabil, adevărat și trebuie, astfel, acceptată diversitatea de opinii și de idei. Elevii devin conștienți că de la ei se așteaptă o varietate de păreri și gânduri.

Promovarea implicării active a elevilor în procesul de învățare devine o prioritate a cadrului didactic, inclusiv al profesorului de educație fizică. Acceptarea diversității de opinii și de idei, confruntarea acestora generează o activizare a elevilor, deveniți responsabili de afirmațiile emise, conștienți de importanța lor. Crearea unui cadru adecvat în care elevii să se simtă protejați de

orice ridiculizare îi motivează pe aceștia să se angajeze activ în procesul de gândire. Profesorul nu va tolera ironizarea, batjocura, acțiuni negative care vor inhiba pe copii și astfel se va forma o atitudine tolerantă și respectuoasă. Acordarea respectului față de orice idee sau convingere a elevilor de către profesor îi va determina pe aceștia să arate ei înșiși respect față de propria gândire și față de procesul de învățare în care sunt implicați.

Profesorul trebuie să aibă încredere că orice elev, indiferent de nivelul de dezvoltare intelectuală, poate gândi critic. Din aceste considerente, trebuie insuflată elevilor credința în propria lor valoare și demnitate, ca aceștia să aibă curaj să se implice în diverse activități ce solicită gândirea critică.

În viziunea Mușatei Bocoș (2013), un elev are deprinderi de gândire critică atunci când:

- ✚ „se implică activ (din punct de vedere intelectual, afectiv-motivațional și psihomotoriu) în procesul de învățare și formare;

- ✚ are o atitudine critică, privește critic elementele de conținut, nu acceptă o aserțiune fără să se întrebe care este valoarea sa, este sceptic;

- ✚ se îndoiește pozitiv de conținuturi, nu acceptă ideile gata făcute fără să își pună întrebări în legătură cu valoarea lor: esență, mesaj, conținut, origine, finalitate, în scopul obținerii de noi argumente;

- ✚ evaluează continuu plauzibilitatea și relevanța datelor disponibile, a informațiilor, a corelațiilor, a consecințelor, a concluziilor derivate din raționamente, prin observație sau experiment;

- ✚ nu are numai cunoștințe rigide, ci reflectează, adoptă o atitudine cognitivă activă și o postură intelectuală de rezistență față de ideile enunțate, față de punctele de vedere formulate;

- ✚ formulează autoîntrebări și întrebări (interoghează și se autointeroghează), ascultă și înțelege diferite puncte de vedere, dar caută și răspunsuri, explicații, cauze, implicații, corelații, reconsiderând, resemnificând, reconfigurând și recontextualizând datele și faptele;

✚ examinează liber, în absența ideilor preconcepute, a prejudecăților, a pasiunilor, a presupuzițiilor interne și a presiunilor externe;

✚ propune ipoteze și le confruntă cu experiența, le testează, caută, cercetează, adună dovezi, obține certitudini, formulează concluzii;

✚ discerne rațional, are și își dezvoltă capacitatea de discernământ logic și coerent;

✚ supune analizei ideile personale și ale altora, aplică procedee logice, argumentează logic, rațional și convingător unele opinii, le respinge fundamentat pe altele, realizează raționamente logice, raționale și face judecăți de valoare pe baza unor principii bine fundamentate;

✚ se decentrează de ceea ce știe deja, de propriul punct de vedere subiectiv pentru a adopta altele și pentru a judeca obiectiv, neinfluențat, detașat de alte opțiuni și argumente;

✚ învață să citească, să deconstruiască și să reconstruiască, să înțeleagă și să elaboreze argumente, fie pentru scopurile școlare, fie pentru scopurile practice ale vieții cotidiene;

✚ își exercită liberul arbitru;

✚ are încredere în propria valoare, în propriul potențial de cunoaștere și o stimă de sine puternică, ceea ce îl motivează intrinsec, îl ajută să-și dezvolte încrederea în forțele proprii și să-și cucerească autonomia cognitivă și educativă;

✚ devine responsabil și autonom în dobândirea noului;

✚ are curajul și îndrăzneala de a-și asuma riscuri, de a adopta variante de lucru atipice;

✚ este receptiv față de nou, are simțul noului și al valorii, manifestă respect față de originalitate.”

Dezvoltarea gândirii critice la elevi în cadrul lecțiilor de educație fizică și a activităților extracurriculare le mărește capacitatea de exprimare orală și scrisă a gândurilor indiferent de context, le facilitează trecerea de la afirmații bazate pe intuiție la afirmații bazate pe logică, contribuie la adoptarea mai multor

perspective, la înțelegerea și analiza acestora, precum și practicarea unei critici constructive. Cu cât mai devreme copiii învață să aplice gândirea critică în aspect practic, cu atât mai devreme vin efectele plauzibile ale formulării ipotezelor în cercetările lor. Elevii învață astfel să accepte incertitudini și să nu ignore opiniile și interpretările altora. Dezvoltarea gândirii critice în instituția de învățământ pe zi ce trece devine o necesitate primordială, iar dezvoltarea la elevi a capacității de a gândi critic este un scop educativ. Instituția de învățământ nu mai poate produce roboți eficienți de executare a sarcinilor, ci este necesar să formeze persoane care gândesc și au capacitatea să gândească critic, creativ și eficient.

„A gândi critic înseamnă a fi curios, a pune întrebări și a căuta sistematic răspunsuri, a stabili cauze și implicații, a cultiva un scepticism politic, a găsi alternative la atitudini deja fixate, a întreba „ce-ar fi dacă...?”, a adopta o poziție pe baza argumentelor temeinice și a apăra în mod rațional, a ține seama de argumentele celorlalți și a le analiza logic, a realiza asocieri între ceea ce a fost învățat și propriile experiențe, a le analiza cauzele și efectele (consecințele), a imagina soluții pentru problemele ridicate” (Flueraș V., 2003).

Gândirea critică șlefuieste cetățeni pentru o societate deschisă, cetățeni ce trebuie să fie cooperanți, capabili de a conduce, toleranți față de persoanele provenind din cele mai variate medii. Trebuie să fie coordonați de principii, mereu capabili să găsească soluția optimă care se pliază pe realități mereu în schimbare.

Cum se dezvoltă gândirea critică? Învățarea gândirii critice este una dintre cele mai importante abilități de care copiii vor avea nevoie în viitor. Pentru că societatea se schimbă într-un mod alert, iar accesul la informații este neîngrădit, copiii trebuie să fie capabili să facă mult mai mult decât să repete ceea ce aud sau citesc. Ei trebuie să poată da sens informațiilor, să analizeze, să compare, să pună în balanță și să tragă concluzii. De cele mai multe ori, la școală elevii învață prin repetare, fie a ceea ce spune cadrul didactic sau ce este scris în manuale. În multe instituții de învățământ, învățarea activă lipsește cu desăvârșire. Așadar, elevii la toate lecțiile, inclusiv la educație fizică, învață să urmeze anumiți pași, despre care

cred că sunt cei corecți, într-o anumită ordine, astfel încât să obțină răspunsul cel bun și, implicit, o notă sau un calificativ pe măsură. Astfel, copiii învață mai mult cum să memoreze informații, decât să gândească.

Gândirea critică solicită timp, atenție și intenție. Care este interdependența dintre cadrul de predare-învățare și gândirea critică? Precum am expus mai sus, gândirea critică presupune abilitatea de a înțelege și de a reflecta asupra celor ce știm, nu înainte însă de a conștientiza propriile achiziții și capacități. Este cunoscut, că adesea elevii nu reușesc să-și reactualizeze cunoștințele anterioare, motiv pentru care le vine greu să mediteze asupra informațiilor noi și să le pătrundă sensul, rămânând cu idei confuzii sau chiar contradictorii, care le inhibă învățarea. Pentru a gândi critic este necesar ca elevii să ajungă să conștientizeze ceea ce știu (cunoștințe și aptitudini).

În cadrul lecției, indiferent de disciplina de studii, este important să se țină cont de modalitățile prin care noile cunoștințe pot fi suprapuse celor anterioare. Gândirea critică este un proces activ, care solicită timp, atenție și intenție. De regulă, aceasta nu se produce în mod spontan și din acest motiv elevii au nevoie de timp pentru a-și reactualiza cunoștințele și a-și reconstrui schemele. Predarea care are drept scop dezvoltarea gândirii implică atât procese cognitive, cât și metacognitive. De exemplu: elevii trebuie atât să cugeteze asupra conținutului, a ideilor și sensurilor, informațiilor și cunoștințelor în general, cât și să-și urmărească procesul de gândire. Elevii care gândesc critic se întreabă:

- Ce cred eu despre acest lucru/fenomen/activitate?
- Care este corelația despre informația dată și cunoștințele mele anterioare?
- Cum va influența această informație acțiunile mele ulterioare?
- Care este impactul acestor idei/acțiuni/activități asupra convingerilor mele?

Elevii care gândesc critic operează sistematic și reflexiv cu cunoștințele pe care le posedă și continuu se redefinesc pe ei înșiși și felul în care percep lumea.

Conștientizarea de către elevi a propriilor procese metacognitive și stăpânirea acestora, îi ajută să înțeleagă mai bine noile idei, sisteme, modalități de a relaționa informațiile și conceptele. Schemele lor devin mai flexibile și mai rezistente datorită conștientizării sporite a propriului sistem de convingeri. Astfel, elevii încep să reflecteze mai profund asupra informației noi, deoarece dețin controlul asupra propriei gândiri, pot asimila mai bine informațiile, având mai multă încredere în capacitatea lor de a integra cunoștințele. Beneficii sunt multiple. E elevii care stăpânesc procesul metacognitiv și gândesc critic:

- ✓ sunt mai puțin expuși presiunilor generate de capricii de moment;
- ✓ sunt mai receptivi la ideile și influențele noi, care pot fi încorporate productiv în schemele lor de gândire;
- ✓ pot combina cu mai multă ușurință idei și informații, întrucât pornesc de la o bază de cunoștințe familiară și evidentă;
- ✓ fiind siguri pe propriile achiziții, sunt pregătiți să utilizeze în mod creativ baza proprie de cunoștințe pentru a formula opinii, a rezolva probleme și a genera idei noi.

Pentru dezvoltarea gândirii critice încă din copilărie, părinții joacă un rol important. Cu toate că, adesea, este dificil de predat raționamentul critic, părinții îi pot ajuta pe copii să-și formeze o gândire critică și să fie mereu curioși să caute mai multe informații despre subiecte specifice, astfel încât să rezolve problemele sau situațiile cu care se confruntă. Ideea principală este ca cei mici să aplice procese de gândire de ordin superior în orice situație care necesită abilități de luare a deciziilor.

În continuare vom analiza câteva activități ce dezvoltă gândirea critică a copiilor. Gândirea critică se referă la curiozitate, flexibilitate și menținerea unei minți deschise. Rezolvarea creativă a problemelor depinde de capacitatea de gândire critică și, cu cât această abilitate este mai devreme învățată, cu atât copiii vor putea comunica mai bine, vor găsi soluții mai ușor și vor înțelege mai bine lucrurile.

Din experiența proprie a autorilor, dar și a cadrelor didactice din țară, care frecventează cursurile de formare profesională oferite de Institutul de Educație Fizică și Sport din cadrul Universității de Stat din Moldova, menționăm că există câteva practici eficiente cu ajutorul cărora părinții, dar și cadrele didactice îi pot ajuta pe copii să-și dezvolte gândirea critică:

- este important ca cei mici să fie încurajați să adreseze întrebări. Stimularea curiozității celor mici este una dintre cele mai bune modalități de a-i învăța să gândească critic. „De ce?“ este una dintre întrebările pe care copiii le rostesc cel mai des și care, uneori, poate deveni obositoare pentru părinți, bunici și cadre didactice. Răspunsul la această întrebare nu ar trebui să fie unul prestabilit („așa trebuie să fie“), ci să reprezinte un punct de plecare pentru o discuție amplă, în care să existe argumente, contraargumente și concluzii. Copiii trebuie să simtă că au libertatea de a se exprima liber;

- este recomandat ca copiii să fie provocați. Copiii învață, în mod constant, prin încercare, eroare și repetare. Jocul este o activitate grozavă care îi ajută pe cei mici să gândească. Mai mult decât atât, jocul stă la baza gândirii critice. De aceea, copiii trebuie provocați să încerce cât mai multe activități care îi stimulează, iar părinții nu trebuie să le îngrădească libertatea. Chiar dacă unii copii găsesc mai greu rezolvarea pentru anumite jocuri, ei trebuie lăsați să încerce și să gândească singuri soluțiile;

- este benefic pentru dezvoltarea copiilor să învețe să rezolve probleme. Pentru a-i ajuta să-și dezvolte gândirea critică, părinții îi pot învăța pe cei mici să găsească explicații și soluții alternative în diferite situații. Este satisfăcător atât pentru un adult, cât și pentru un copil să găsească răspunsul corect, însă, în multe cazuri, unele probleme sau situații din viața de zi cu zi pot avea mai multe soluții. Când copiii iau în considerare mai multe soluții, ei pot deveni mai flexibili în gândire;

- dezvoltarea ipotezelor este o altă activitate care le poate aduce numeroase beneficii copiilor. Oprirea jocurilor, preț de câteva momente, pentru a-l îndemna

pe copil să dezvolte ipoteze, este un exercițiu de gândire critică care ajută la dezvoltarea acestei abilități esențiale în viață. Întrebările simple, precum: „Dacă facem asta, ce crezi că se va întâmpla?“, în timpul unor jocuri, îi ajută pe copiii/elevii să-și pună semne de întrebare și să caute răspunsuri logice.

- este indicat ca cei mici să fie expuși cât mai multor situații. Interacțiunea cu alți oameni, descoperirea unor locuri necunoscute și implicarea în activități noi sunt importante pentru dezvoltarea copiilor. Cu cât sunt mai expuși unor situații diverse, cu atât copiii vor învăța să privească lumea cu mai multă deschidere și să fie mai curioși.

Încurajarea copiilor să adreseze întrebări, stimularea lor prin discuții captivante și îndrumarea lor spre a descoperi cât mai multe alternative contribuie la dezvoltarea gândirii critice încă din primii ani de viață. De ce este important ca gândirea critică să fie dezvoltată la copii de la vârstă fragedă? Curiozitatea naturală a copilului ajută la stabilirea bazei gândirii critice, care presupune analiza unor informații și emiterea unor judecăți cu privire la acestea. Acest tip de implicare activă necesită imaginație și curiozitate. Pe măsură ce copiii preiau informații noi, ei își formează o „bibliotecă“ în creier. Odată ce descoperă noi și noi moduri de a privi o problemă, trebuie să se gândească la felul în care informațiile proaspăt acumulate se potrivesc cu ceea ce știu deja.

Gândirea critică este una dintre abilitățile cognitive esențiale, deoarece îi învață pe copiii/elevii cum să folosească disciplina și logica, pentru a rezolva probleme. Prin dobândirea gândirii critice, copilul/elevul va fi mai bine pregătit să înțeleagă cum funcționează lucrurile în lumea reală și să vină cu idei creative.

Pe lângă dobândirea abilităților de a rezolva mai ușor problemele, prin identificarea celor mai bune soluții, capacitatea de a gândi independent îi va permite copilului să reziste presiunii colegilor, să-și formeze propriile opinii și să aibă încredere în propria gândire atunci când i se cere să facă lucruri pe care nu vrea să le facă. Căile neuronale implicate în gândirea critică devin mai puternice atunci când copiii vorbesc despre o problemă și explică cum au ajuns la o soluție.

Câteva dintre beneficiile gândirii critice, care le vor fi utile copiilor pe tot parcursul vieții, sunt:

- dezvoltarea abilităților de conducere: un lider conduce prin exemplu și unul dintre instrumentele de care are nevoie pentru a excela este gândirea critică;
- capacitatea de a avea o viziune clară asupra anumitor probleme: persoanele care au abilitatea de a gândi critic au o viziune mai clară asupra situațiilor în care sunt puse, ceea ce le permite să vadă esența unei probleme și să găsească mai ușor soluțiile pentru rezolvarea acesteia;
- capacitatea de a găsi căi de ieșire din situații dificile: gândirea critică implică analizarea problemelor și găsirea unor soluții. O persoană care gândește critic vede posibilități în probleme, identificând astfel căi de ieșire din orice situație grea, indiferent cât de dificilă pare să fie la început;
- abilitatea de a lua decizii bune: persoanele care gândesc critic fac față problemelor pe măsură ce acestea apar, datorită capacității de a găsi diferite unghiuri de abordare și de rezolvare a acestora. În cele din urmă, iau decizii corecte;
- dezvoltarea creativității: când o persoană are o gândire critică, nu se concentrează pe o anumită idee sau soluție. Gândirea critică implică o mulțime de idei din care să fie selectată cea care se potrivește cel mai bine nevoilor din momentul respectiv;
- dezvoltarea comunicării bazată pe persuasiune: pe măsură ce își dezvoltă gândirea critică, cei mici învață cum să construiască argumente logice, cu ajutorul cărora pot fi convingători.

În acest context, putem conchide că gândirea critică este o abilitate pe care copiii/ elevii ar trebui să o dezvolte cât mai curând, pentru că le va fi de folos pe parcursul întregii vieți, iar părinții și cadrele didactice joacă un rol important în acest proces. Consolidarea parteneriatelor educaționale sprijină dialogul între școală și familie, facilitează feedbackul și consolidează comunitatea școlii. Astfel,

copiii învață într-un mediu prietenos, bazat pe ascultare, empatie, respect și încredere, ce încurajează dezvoltarea gândirii critice.

Care ar fi activitățile ce descurajează gândirea critică a copiilor/elevilor? Este cunoscut că îngrădirea accesului la informații este unul dintre motivele pentru care anumiți copii nu își dezvoltă gândirea critică. În luna octombrie 2024 am desfășurat un sondaj, la care au participat 76 profesori de educație fizică din instituțiile de învățământ din țară, aflați la cursuri de perfecționare, precum și 76 părinți ai elevilor din clasele I-IV din IP Liceul Teoretic „M. Sadoveanu”, mun. Chișinău, care au răspuns la trei întrebări:

1) Considerați important să se dezvolte gândirea critică la copii/elevi de la vârstă timpurie? (*Da / Nu*)

2) Facilitează Curriculumul la disciplina de studii Educație fizică dezvoltarea gândirii critice la elevi în cadrul lecțiilor de educație fizică? (*Da / Nu*)

3) Care credeți că sunt activitățile / practicile contraindicate ce descurajează formarea gândirii critice la elevi, a unui raționament axat pe logică? (*Da/Nu, 5 variante de răspuns*)

Analizând răspunsurile obținute, ne încurajează faptul că toți 76 profesori de educație fizică, participanți la sondaj, ceea ce constituie 100%, au selectat la prima întrebare varianta „Da”, deci consideră că este important să se dezvolte gândirea critică la copii/elevi de la vârstă timpurie. Răspunsurile părinților diferă puțin de răspunsurile oferite de profesorii de educație fizică: „Da” – 68 părinți/89,47%, „Nu” – 8 părinți/10,53% (*Figura 3.3*). Presupunem că acești 8 părinți nu cunosc semnificația gândirii critice.

La întrebarea a doua: „Facilitează Curriculumul la disciplina de studii Educație fizică dezvoltarea gândirii critice la elevi în cadrul lecțiilor de educație fizică?”, opiniile s-au împărțit. Din 76 profesori de educație fizică, participanți la sondaj: 58/76,32% au selectat răspunsul „Da”, iar 18/23,68% consideră că Curriculumul actual la disciplina de studii Educație fizică nu facilitează

suficient/corespunzător dezvoltarea gândirii critice la elevi în cadrul lecțiilor de educație fizică (Figura 3.4).

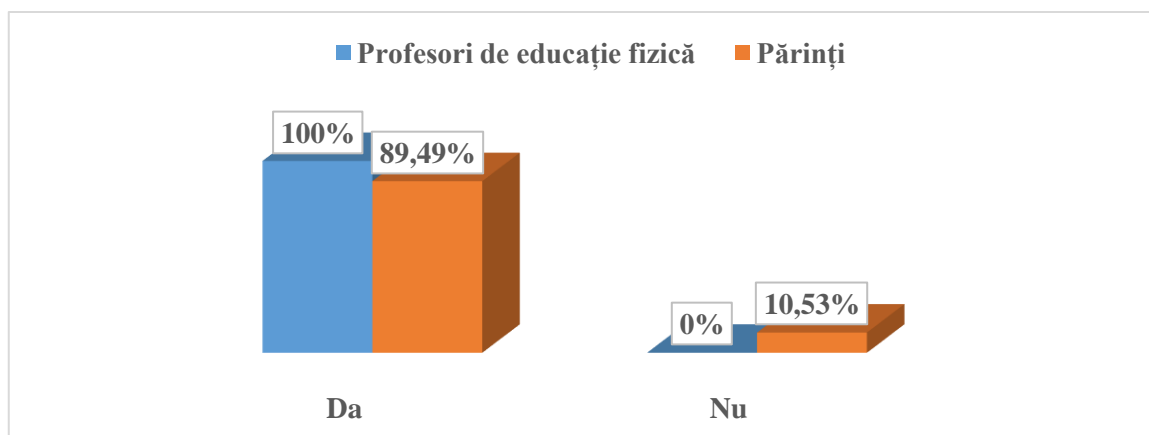

Figura 3.3. Opiniile respondenților privind importanța dezvoltării gândirii critice la elevi de la vârsta timpurie

Părinților le-a fost mai greu să se expună, deoarece puțini manifestă dorința să cunoască conținutul Curricula școlare. Or, unele instituții de învățământ nu dețin mecanisme de transparentizare a suportului curricular. Astfel, răspunsurile părinților au fost după cum urmează: „Da” – 34 părinți/44,74%; „Nu” – 42 părinți/55.26%.

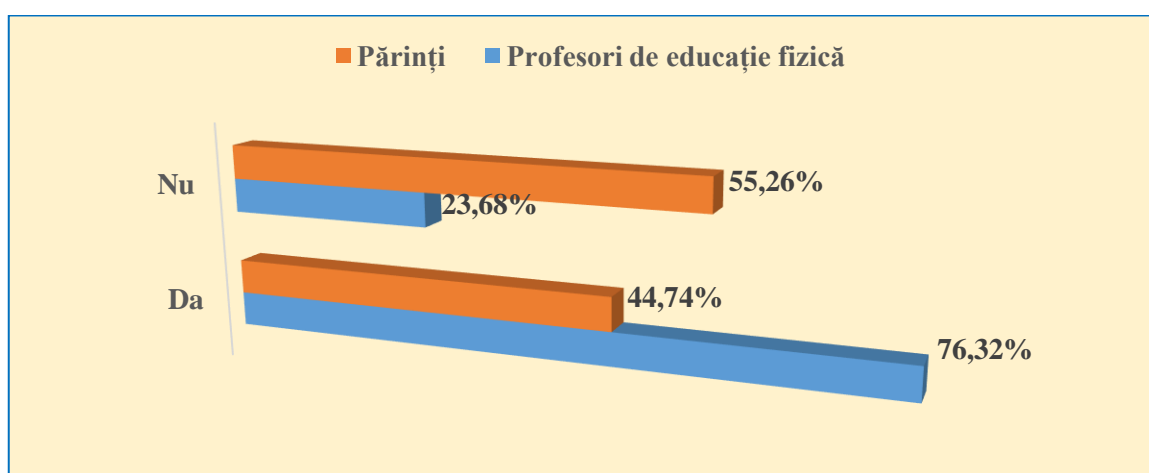

Figura 3.5. Opiniile respondenților privind facilitarea dezvoltării gândirii critice la elevi prin intermediul Curriculumului la disciplina de studii Educație fizică

Respondenții, profesori de educație fizică, au mai menționat că este necesar ca Curriculumul la disciplina de studii Educație fizică, clasele I-XII, să fie revizuit/actualizat, cu oferirea a cel puțin 2 ore de educație fizică săptămânal și, respectiv, a oportunităților și pentru dezvoltarea gândirii critice la elevi. Vom înainta aceste propuneri Ministerului Educației și Cercetării.

La a treia întrebare s-au constatat următoarele răspunsuri (*Tabelul.2*):

a) *Copii nu știu de ce li se impun anumite lucruri.* Atât părinții, cât și cadrele didactice ar trebui să le ofere copiilor motive, când le cer să facă lucrurile într-un anumit fel. A cere copiilor să asculte și să urmeze orbește ordinele adulților este o modalitate de a descuraja dezvoltarea gândirii critice: **Da** - 74 profesori / 97,37% și 67 părinți/88,16%; **Nu** – 2 profesori/2,63% și 9 părinți/11,84%.

b) *Copiii sunt sancționați dacă adresează întrebări incomode.* Curiozitatea este definitorie pentru copii și, atunci când nu este lăsată liberă, cei mici pot fi afectați la nivel cognitiv: **Da** - 72 profesori / 94,74% și 69 părinți/90,79%; **Nu** – 4 profesori/5,26% și 7 părinți/9,21%.

c) *Copiii sunt jigniți.* Răspunsurile la problemele cu care se confruntă copiii pot fi evidente pentru adulți, întrucât experiența de viață își spune cuvântul. Faptul că părinții se pot gândi cu mai multă ușurință la răspunsuri nu trebuie să influențeze capacitatea de analiză a celui mic. Prin urmare, copiii trebuie lăsați să găsească singuri rezolvările și nu trebuie jigniți dacă acest proces durează mai mult: **Da** - 73 profesori/96,05% și 54 părinți/71,05%; **Nu** – 3 profesori/3,95% și 22 părinți/28,95%.

d) *Copiii sunt descurajați.* Când au o idee sau un punct de vedere în legătură cu o problemă sau o situație, copiii trebuie încurajați să-și urmeze propriile credințe. Dacă sunt descurajați să se implice în diferite activități sau să-și exprime anumite puncte de vedere, cei mici vor înceta, în cele din urmă, să se mai exprime, ceea ce le va afecta capacitatea de a gândi critic: **Da** - 75 profesori/98,68% și 56 părinți/73,68%; **Nu** – 1 profesor/1,32% și 20 părinți/26,32%.

e) *Copiii primesc informațiile de-a gata.* Dezvoltarea gândirii critice are legătură cu capacitatea copiilor de a-și forma propriile idei și de a găsi cele mai bune soluții. Când cei mici sunt puși să citească și să rețină anumite informații, fără a li se oferi posibilitate de a analiza și de a pune întrebări în legătură cu ele, ar putea întâmpina probleme, în viitor, când vine vorba să-și exprime propriile convingeri: **Da** - 75 profesori/98,68% și 58 părinți/76,32%; **Nu** – 1 profesor/1,32% și 18 părinți/23,68%.

Tabelul 2. Activitățile / practicile contraindicate ce descurajează formarea gândirii critice la elevi, a unui raționament axat pe logică

	Variante de răspuns	Opiniile profesorilor de educație fizică		Opiniile părinților	
		<i>Da</i>	<i>Nu</i>	<i>Da</i>	<i>Nu</i>
a)	Copii nu știu de ce li se impun anumite lucruri.	74/97,37%	2/2,63%	67/88,16%	9/11,84%
b)	Copiii sunt sancționați dacă adresează întrebări incomode.	72/94,74%	4/5,26%	69/90,79%	7/9,21%
c)	Copiii sunt jigniți.	73/96,05%	3/3,95%	54/71,05%	22/28,95%
d)	Copiii sunt descurajați.	75/98,68%	1/1,32%	56/73,68%	20/26,32%
e)	Copiii primesc informațiile de-a gata.	75/98,68%	1/1,32%	58/76,32%	18/23,68%

Așadar, marea majoritate a profesorilor de educație fizică, participanți la sondaj, consideră că copiilor nu ar trebui să le fie limitată capacitatea de gândire

și de manifestare și ar fi bine să fie lăsați să se exprime liber, fără să simtă niciun fel de presiune, pentru a putea să se dezvolte din punct de vedere cognitiv. Analizând opiniile selectate de părinți, conchidem că în unele familii se exagerează cu protecționismul copiilor, deși în mare parte, circa 80% dintre părinții implicați în sondaj sunt conștienți de practicile ce descurajează formarea gândirii critice la copiii săi și promovează în familie acceptarea și respectarea opiniilor.

Dobândirea capacităților de a gândi critic reprezintă un deziderat amplu și constant pentru o perioadă mai îndelungată de formare, iar procesul de dezvoltare a dispoziției de raportare critică la realitate presupune implicare directă și conștientizarea treptată a propriilor capacități și limite în procesarea informației.

O stadialitate a dezvoltării abilităților de gândire critică ne oferă Richard Paul și Linda Elder (2010):

- ***Gânditorul nereflexiv:***

- Nu conștientizează rolul major al gândirii în existența și funcționarea individuală.

- Lumea reală se reduce la cea pe care o percepem.

- ***Gânditorul prefigurat:***

- Conștientizează că utilizează anumite instrumente și procese ale gândirii.

- Se concentrează pe problemele pe care le identifică în propria gândire.

- Dominat de propriile prejudecăți.

- ***Gânditorul începător:***

- Încearcă să-și îmbunătățească abilitățile de gândire, însă fără a urma un anumit program.

- Își identifică prejudecățile - înțelege că propriile puncte de vedere sunt influențate de factori specifici.

- Pericole: dogmatismul și subiectivismul .

- ***Gânditorul practicant:***

- Admite că gândirea poate fi exersată.

- ***Gânditorul avansat:***

- Înțelege că modul în care gândește îi influențează calitatea vieții.
- Utilizează eficient și consecvent instrumente și strategii de gândire.
- Își exprimă argumentat punctele de vedere.
- Își controlează emoțiile.

- ***Gânditorul de performanță:***

- Înțelege relația dintre gânduri, emoții, orientări și comportamente.
- A depășit egocentrismul și sociocentrismul în gândire.
- Este capabil de autorefecție critică.

Dezvoltarea gândirii critice la lecțiile de educație fizică contribuie la dezvoltarea competenței de comunicare, exprimare argumentată a unui punct de vedere. Dacă formularea unei opinii este principial ușor realizabilă, argumentarea deseori este complicată. Argumentele capătă greutate, dacă sunt structurate riguros și respectă o logică elementară. Alt aspect important este că procesul de discuție a unor probleme controversate și sensibile, care vizează abilitățile și atitudinile elevului, contribuie la stabilirea priorităților, conduce la modelarea comportamentelor.

Creșterea calității procesului de predare-învățare-evaluare la disciplina Educație fizică urmărește perfecționarea metodelor tradiționale, dar și introducerea unor metode și procedee educative moderne. Proiectarea unui demers didactic diferit de cel tradițional oferă posibilitate fiecărui profesor să-și valorifice propria experiență prin utilizarea unor metode moderne într-o abordare interdisciplinară. Formarea competențelor prin intermediul metodelor interactive de predare – învățare – evaluare reprezintă un subiect de mare importanță pentru pedagogia postmodernă, inclusiv pentru domeniul educației fizice, în care apare ca imperativ – organizarea procesului educațional la toate nivelurile de învățământ în manieră interactivă [7].

Avantajele metodelor interactive utilizate la lecția de Educație fizică:

- dezvoltă gândirea critică;

- ✚ sporesc eficiența lecțiilor, stimulează interesul și curiozitatea elevilor pentru cunoașterea profundă a realității;

- ✚ cultivă spiritul de investigație, ducând la o motivare superioară a învățării;

- ✚ solicită o angajare proprie efectivă, o trăire personală a acțiunii;

- ✚ apelează la capacitatea elevului de a gândii, a acționa, de a-și dezvolta imaginația și creativitatea.

Utilizarea strategiilor adecvate și eficiente, precum și a tehnicilor de predare-învățare în cadrul lecției de educație fizică, vizează interdependența funcțională a mai multor elemente, dintre care amintim:

- ✚ relaționarea specifică profesor-elev și elev-elev;

- ✚ existența unei motivații corespunzătoare;

- ✚ vehicularea unui conținut informațional, purtător de semnificație;

- ✚ utilizarea unor metode și mijloace specifice de realizare a predării-învățării, pentru îndeplinirea obiectivelor preconizate;

- ✚ respectarea unor principii, norme și reguli didactice (o anumită normativitate didactică);

- ✚ existența unor finalități obiectivate în rezultatele și performanțele elevilor susceptibile de a fi evaluate prin raportarea lor la obiectivele educaționale.

Angajarea individuală a elevului în realizarea acestor modificări vizează producerea unor schimbări de natură cognitivă, afectiv-motivațională, atitudinală și comportamentală la nivelul personalității acestuia. Activitatea didactică eficientă și interactivă presupune o modalitate optimă de organizare a interacțiunii variabilelor sale în cadrul căruia metoda deține un rol esențial.

Pentru dezvoltarea la elevi a gândirii critice în cadrul lecțiilor de Educație fizică, Curriculumul Național la disciplina Educație fizică, clasele V-IX, recomandă a fi utilizate următoarele metode:

Metodele moderne de predare – învățare: descoperirea și problematizarea, algoritmizarea, modelarea, tratarea diferențiată, cooperarea, feedbackul etc.

Metode de predare – învățare interactivă în grup: metoda predării/învățării reciproce, metoda învățării pe grupe mici, metoda competițională, metoda schimbării perechii, cubul etc.

Metode de fixare/sistematizare a cunoștințelor și de verificare: harta cognitivă sau harta conceptuală, arborele genealogic, înscrierea spațială, cauze și consecințe, pânza de păianjen, graficul T, două culori etc.

Metode de rezolvare de probleme prin stimularea creativității: explozia stelară, interviul de grup, studiul de caz, argument în patru pași etc.

Metode de cercetare în grup: tema sau proiectul de cercetare în grup, experimentul pe echipe, portofoliul de grup etc.

Este foarte important ca prin alegerea metodei să se realizeze ambele aspecte ale procesului de învățământ – instruirea și educarea. Metodele propuse în cele ce urmează sunt preluate din literatura de specialitate [6, 8, 14] și adaptate la specificul disciplinei de studiu Educație fizică.

Metoda Argument în patru pași.

Este una dintre cele mai simple tehnici de argumentare, care îi ajută pe elevi să formuleze un singur argument, testându-i validitatea. Pentru că într-o discuție, oricât de simplă, fiecare are dreptul, iar uneori chiar este întrebat, obligat să-și spună punctul de vedere, aderarea la opinia altor membri ai grupului, la fel ca exprimarea unei opinii neargumentate, prezintă un risc și se poate solda cu decizii incorecte. De multe ori, exprimarea unui punct de vedere este dominată de emoții, simpatii, interese personale, iar necesitatea de a sprijini cu argumente declarațiile făcute ne poate aduce cu picioarele pe pământ. Când opinia pe care o exprimă cineva nu poate fi argumentată logic, e cazul să ne întrebăm dacă era corectă. În procesul aplicării tehnicii, situația se poate tensiona, se pot manifesta caracterele tinerilor, maximalismul adolescentin și elementara încăpățănare, dar discuția nu trebuie să degenereze în ceartă. De aceea, la prima aplicare, vom recomanda doar

exprimarea opiniei + argumentarea ei, nu vom dezvolta o dezbatere după toate regulile și nu vom avea învingători și învinși.

Condiții prealabile și resurse:

• Pentru aplicarea tehnicii, este necesară identificarea unei probleme, care admite mai multe soluții legale și opinii pertinente.

Algoritm:

I. Profesorul aduce la cunoștință subiectul discuției. Fie că pornește de la o situație reală, cu care elevii se confruntă la orele de educație fizică, fie că descrie oral un caz din domeniul sportului, fie că propune o secvență de text artistic sau film, care lasă loc pentru o opinie clară. Profesorul adresează o întrebare deschisă, care să nu se rezume la un răspuns monosilabic (da/nu):

- Ce trebuie să facă X acum?
- Cum trebuie să procedeze?
- Cum ai proceda tu în această situație?

II. Se lucrează individual și independent. Fiecare elev trebuie să-și formuleze punctul de vedere asupra problemei, preferabil în scris și în limita unui enunț. Pentru a se convinge că sarcina a fost realizată, dar și pentru a da câteva exemple relevante asupra modului de exprimare a opiniei, profesorul poate cere să se citească acele enunțuri-opinii, dar fără a asculta și comentariile.

III. Elevilor li se propune structura argumentului și li se oferă timp pentru argumentare:

Teza (afirmația)	Opinie proprie în limita unui enunț.
Explicația (premisele)	Două-trei propoziții menite să dezvăluie esența afirmației, să explice unele noțiuni, principii care stau la bază.
Dovada (evidența-suport, exemplele relevante)	Din materialul studiat se selectează fapte, trimiteri la opinia specialiștilor, se construiesc lanțuri logice cu scopul de a ilustra teza lansată. Pentru susținerea unei teze pot fi utilizate câteva dovezi.
Concluzia	Într-o frază scurtă și clară se accentuează veridicitatea tezei inițiale.

IV. Elevii își citesc textele scurte. Profesorul și colegii urmăresc doar ca explicația și dovezile să fie coerente și logice, iar concluzia – în conformitate cu declarația inițială. *Când tehnica le va fi familiară elevilor, vom renunța la scrierea obligatorie a argumentării, pentru că, într-o discuție spontană, nu prea este loc de formulare scrisă a argumentării, intervențiile verbale se fac la moment, nu se elaborează din timp.*

Evaluare:

Profesorul va evalua respectarea pașilor tehnicii, validitatea argumentelor, relevanța exemplurilor și formularea concluziei. De asemenea, punând în discuție anumite probleme de o sensibilitate aparte, nu va trece cu vederea unele opinii și argumente la limita legalității, cumsecădeniei, comportamentului și atitudinii.

Tehnică Graficul T.

Tehnică simplă de acumulare a argumentelor și contraargumentelor în raport cu o afirmație, Graficul T, spre deosebire de alte tehnici, nu se concentrează asupra descifrării argumentelor, ci urmărește luarea unei decizii, care ar rezulta din „cântărirea” argumentelor, opoziția sau chiar excluderea lor. Este adevărat că pe parcursul unei zile fiecare persoană ia zeci de decizii mărunte, legate de deplasarea prin localitate, ordinea executării unor operații, completarea și respectarea agendei etc. Este la fel de adevărat că nu se face completând individual un grafic T sau acumulând, în timp, dovezi că ar fi bine să se procedeze într-un fel sau în altul. Dar asimilarea tehnicii și aplicarea ei pentru anumite hotărâri strategice în activitatea zilnică, în discuțiile principiale la lecțiile de educație fizică este recomandabilă.

Condiții prealabile și resurse:

- Tablă și cretă sau postere și markere.
- Formularea unei afirmații binare.

Algoritm:

I. Profesorul abordează o problemă și o eventuală soluție, prezintă contextul și organizează grupa, stabilind cum se va lucra: în grup mare, în perechi, în grupe mici etc.

II. Scrie afirmația de start (ca să fie vizibilă pe tot parcursul acumulării argumentelor) și se convinge că elevii au înțeles esența problemei și sarcina care le-a revenit.

III. Elevii lansează, acumulează, triază argumentele și contraargumentele.

IV. Se examinează relația dintre argumente și contraargumente (fie sub conducerea profesorului, fie independent).

V. Se bifează argumentul și contraargumentul - perechi.

VI. Dacă pe parcurs mai apar argumente valide, elevii le înscriu în continuare în procesul analizei.

VII. Se estimează ponderea unei aripi a graficului: ce a rămas valid după ce s-au exclus argumentele și contraargumentele-perechi.

VIII. Se formulează concluzia generală asupra soluției examinate.

Formularea sarcinilor:

- Examinați problema și soluția propusă.
- Cereți explicații și comentarii, dacă nu vă este clar contextul.
- Lansați și înscrieți argumentele / contraargumentele.
- Prezentați-le și analizați relațiile dintre argumente și contraargumente.
- Completați listele cu argumente sau contraargumente noi (completați listele altor grupe, dacă ați avut sarcini diferite).
- Formulați concluzia generală (decizia pe care o luați).

Evaluare:

Profesorul va evalua calitatea argumentelor, aspectul graficului construit, implicarea fiecărui elev în realizarea sarcinii. Ca și în cazurile precedente, nu va

evita să dea un feedback transparent în cazul unor momente de comportamente, atitudini și morală general umană.

Tehnica Pătratul lui Descartes.

O tehnică eficientă de examinare a deciziilor intermediare, Pătratul lui Descartes permite o analiză din 4 perspective a unei soluții, a unui plan de acțiune. Oricât de bună ar fi o idee, trebuie să avem în vedere diverse perspective. Pătratul lui Descartes presupune organizarea grafică a acestor perspective, implicând opozițiile afirmativ-negative (atenție la locul negației):

Ce se va întâmpla dacă vom proceda într-un anume fel?	Ce se va întâmpla dacă NU vom proceda într-un anume fel?
Ce NU se va întâmpla dacă vom proceda într-un anume fel?	Ce NU se va întâmpla dacă NU vom proceda într-un anume fel?

Condiții prealabile și resurse:

- Tablă și cretă sau postere și markere.
- Formularea unei afirmații binare.

Algoritm:

I. Profesorul abordează o situație familiară elevilor sau rezumă o situație din contextul orelor de educație fizică, pentru debriefarea ei.

II. Profesorul prezintă schematic pătratul lui Descartes și înscrie întrebările ajustate la subiectul discuției.

III. Elevii răspund individual în scris la cele 4 întrebări.

IV. Elevii citesc răspunsurile, iar profesorul și colegii urmăresc să se respecte logica răspunsului la întrebarea din cadran. *Atenție!* Întrebările din partea de jos (ce nu se va întâmpla) presupun un răspuns care îl conține pe nu.

V. Se acumulează (pe tablă, poster) toate ideile pertinente, se triază și elevii aleg ce ar fi grav din perspectiva lor (individual).

VI. Fiecare elev ia decizia, o formulează în scris și o expune.

VII. Profesorul apreciază aspectele de etică, corectitudine a relațiilor sau alte aspecte pe care crede necesar să le accentueze. *Dar este ghidat de unul dintre preceptele gândirii critice – nu există un singur răspuns corect.*

Formularea sarcinilor:

- Ascultați prezentarea situației și convingeți-vă că ați înțeles esența problemei. Dacă e necesar, adresați întrebări de precizare.

- Construiți în caiete/foi adezive pătratul lui Descartes și răspundeți în scris cu cel puțin o idee în fiecare cadran.

- Citiți răspunsurile voastre. Ascultați și examinați răspunsurile colegilor.

- Completați pătratul construit de voi cu alte idei pertinente.

- Formulați decizia la care ajungeți.

- Prezentați-o grupei, arătând și argumentele care v-au făcut să o luați.

- Apreciați deciziile colegilor.

Evaluare:

Profesorul va evalua respectarea tehnicii, relevanța și logica formulărilor, procedura de luare a deciziilor, după estimarea gravității celor incluse în pătratul lui Descartes.

Tehnica Studiul de caz.

O tehnică eficientă pentru formarea competențelor de a discuta și a lua decizii deliberate, Studiul de caz este destul de simplu în aplicare. Elevii trebuie să primească informația despre un caz, în varianta orală sau scrisă, eventual, se poate recurge la vizionarea unei secvențe relevante, care este focalizată pe o problemă. În orice situație, prezentarea cazului este o provocare pentru rezolvarea

unei probleme autentice și care trebuie să genereze mai multe ipoteze de soluționare – nu există un singur răspuns corect.

Condiții prealabile și resurse:

- Pentru aplicarea acestei tehnici se recomandă crearea unor echipe nu mai mari de 6 persoane, ca toți să poată comunica și să se implice activ.
- Cazul propus pentru studiu trebuie să fie adecvat vârstei elevilor și domeniului.

Algoritm:

I. Profesorul organizează echipele sau stabilește cum se va lucra (în grup mare, în perechi).

II. Profesorul prezintă cazul și se convinge că elevii au înțeles „datele problemei”. Dacă e necesar, răspunde la întrebările de precizare pe care i le adresează elevii.

III. Elevii analizează cazul, înaintează anumite ipoteze și propun soluții pertinente, pe care le înscriu.

IV. Elevii analizează soluțiile, examinează posibilitățile de aplicare, implementare, estimează rezultatele și beneficiile.

V. Elevii prezintă soluțiile pe care le consideră optime și pertinente.

VI. Profesorul și colegii adresează întrebări și comentează deciziile. În mod firesc, studiul de caz trece în altă tehnică, una de analiză a soluțiilor propuse.

Formularea sarcinilor:

- Ascultați / citiți descrierea cazului și convingeți-vă că ați înțeles esența problemei. Dacă e necesar, adresați întrebări de precizare.
- Examinați problema. Lansați diferite soluții pentru rezolvarea acesteia.
- Analizați soluțiile propuse și ierarhizați-le după aplicabilitate în context.
- Prezentați grupei soluția cea mai bună în viziunea voastră.
- Apreciați soluțiile propuse de colegi.

Evaluare:

Profesorul va evalua gradul de înțelegere a problemei, cooperarea membrilor grupului, relevanța soluțiilor propuse și argumentarea lor logică (aplicarea unei tehnici de analiză a deciziilor, de argumentare).

Metoda Brainstormingul (furtună în creier, saltul de idei).

Brainstormingul este elaborată de Osborn, fiind un mod simplu și eficient de a genera idei noi. La ora actuală este cea mai răspândită metodă de stimulare a creativității în condițiile activității în grup.

Ședințele de brainstorming se fundamentează pe *două principii* care se materializează în patru reguli. *Principiile sunt:*

1) *cantitatea determină calitatea*. Participanții trebuie să emită cât mai multe idei. Cu cât ne vin în minte mai multe idei, cu atât cresc șansele pentru a găsi ideile valoroase și folositoare în soluționarea unor probleme. Unele idei ar putea părea bizare sau imposibil de realizat, dar acest fapt nu este rău. Uneori cele mai năstrușnice idei ne determină să ne gândim la alte idei cu valoare deosebită. Asociația liberă, spontană de idei, cât mai multe, conduce la apariția unor idei viabile și inedite.

2) *amânarea evaluării/judecării ideilor celorlalți*. Aceasta dă posibilitatea fiecărui participant la ședințele de brainstorming să emită orice idee referitoare la problema în cauză, să se elibereze de orice fel de cenzură. Brainstormingul poate fi caracterizat ca o metodă care nu tolerează nici un fel de critică.

Regulile brainstormingului ce derivă din aceste principii sunt:

- a) stimularea unei producții cât mai mare de idei;
- b) preluarea ideilor emise de alții și fructificarea lor prin ajustări succesive și asociații libere asemenea unei reacții în lanț.
- c) suspendarea oricărui gen de critică;
- d) manifestarea liberă a imaginației.

Brainstormingul se poate realiza în perechi sau în grup. Toate ideile produse se notează. În faza emiterii/producerii de idei trebuie încurajată participarea tuturor membrilor grupului chiar dacă uneori se desemnează un conducător de ședință.

Mănuită cu profesionalism, flexibilitate și inspirație, brainstormingul este o metodă accesibilă, relativ simplă și eficientă de învățare care stimulează creativitatea, și pe această bază, dezvoltarea gândirii critice, constructive.

Metoda Cubului.

Cubul este o metodă folosită în cazul în care se dorește explorarea unui subiect, a unei situații din mai multe perspective. Se realizează un cub pe ale cărei fețe se notează: descrie; compară; analizează; asociază; aplică; argumentează.

Algoritm:

1. Se anunță tema/subiectul pus în discuție;
2. Se împarte grupul în șase subgrupuri, fiecare subgrup rezolvând una dintre cerințele înscrise pe fețele cubului;
3. Se comunică forma finală a scrierii, întregului grup (se pot afișa/nota pe poster).

Tehnica Copacul ideilor.

Această tehnică presupune munca în grup. Este o metodă grafică în care cuvântul cheie este scris într-un dreptunghi (pe trunchiul copacului), în partea centrală. De la acest dreptunghi se ramifică, asemenea crengilor unui copac, toate cunoștințele evocate. Această formă de activitate în grup este avantajoasă, deoarece le propune copiilor o nouă formă de organizare și sistematizare a cunoștințelor.

Jocurile utilizate la lecțiile de educație fizică au scopul de a dezvolta copiilor aptitudinile necesare vieții; ele nu se fac pentru realizarea unor performanțe, dar

pentru dezvoltarea capacității de ascultare activă, colaborare, concesiune și cooperare.

Jocurile propuse mai jos pot fi utilizate la diferite etape ale lecției, în dependență de profesionalismul și creativitatea profesorului de educație fizică [8].

Jocul Ține mingea sus.

Modalități de desfășurare:

Participanții formează un cerc și pasează o minge (dimensiune medie, ușoară) de la unul la altul. Mingea circulă de la unul la altul, fără să fie oprită sau ținută de cineva. În același timp, de fiecare dată când mingea este lovită, întregul grup numără cu voce tare în ordine crescătoare, pornind de la 1, numărul loviturilor. Dacă mingea atinge solul, se reîncepe numărătoarea de la 1. Mingea poate fi lovită cu orice parte a corpului, important este ca ea să rămână în aer. Participanții pot ieși din cerc ca să lovească mingea, apoi revin pe cerc.

Participanții învață să coopereze, să cedeze atunci când este cazul și să intervină pentru ca mingea să rămână în aer.

Jocul Careul.

Modalități de desfășurare:

Etapa 1. Participanții se grupează într-o formație de linii, alcătuind un pătrat. Pe durata jocului, ei păstrează formația și se deplasează în același timp pe numărătoarea profesorului. Astfel, fiecare pas se face pe un număr, indicat de către cel care conduce jocul, care stabilește prin numărătoare și ritmul grupului (lent la început și crește treptat). Se pornește cu dreptul de fiecare dată, iar privirea participanților este orientată în față. Numărătoarea este crescătoare și descrește treptat, adică prima secvență va avea 10 pași, a doua, 9 pași, a treia, 8 pași și așa mai departe până se ajunge la 1. Atunci când ajung la finalul fiecărei secvențe (10, 9, 8, 7, 6 etc.), grupul va bate din palme, pivotează și repornesc cu dreptul. După ce se obișnuiesc cu ritmul și încep să funcționeze ca un grup, în loc să pivoteze,

se întorc cu spatele, adică primii 10 pași sunt făcuți cu fața, 9 pași cu spatele, 8 pași cu fața, 7 pași cu spatele, 6 pași cu fața ș.a.m.d. Jocul se reia până când participanții funcționează ca o formație (pornesc toți deodată, pășesc în același timp, se opresc deodată). Îndeplinirea acestui obiectiv durează un timp, deoarece este un joc în care participanții lucrează după un ritm impus. Fiecare trebuie să își identifice ritmul său și pe al colegilor cu care lucrează, pentru ca mai apoi să se stabilească un ritm comun pe care îl pot menține cu toții.

Etapa 2. Jocul se desfășoară pe baza aceluiași reguli, cu diferența că de data aceasta participanții numără cu voce tare și stabilesc ritmul deplasării. Execuția jocului depinde din această fază și mai mult de fiecare membru al grupului, deoarece se identifică ritmul propriu și pe al colegilor de lucru, pentru ca mai apoi să se stabilească un ritm comun, pe care îl pot menține cu toții. Este recomandat să se ofere grupului timpul și răbdarea necesare pentru îndeplinirea obiectivului propus.

Etapa 3. Jocul se desfășoară pe baza aceluiași reguli, cu diferența că de data aceasta participanții numără în gând și stabilesc ritmul deplasării. Execuția jocului depinde de fiecare membru al grupului, deoarece se identifică ritmul propriu în raport cu al colegilor de lucru și fiecare cedează sau plusează pentru a se stabili mutual un ritm comun. Această etapă are un grad de dificultate ridicat, de aceea se recomandă să se ofere grupului timpul și răbdarea necesare pentru îndeplinirea obiectivului propus.

Jocul Laserele.

Modalități de desfășurare:

Participanții sunt împărțiți în grupe de 2 persoane. Fiecare pereche ocupă un loc în spațiul sălii de sport, față în față. Partenerii/elevii își imaginează că la nivelul ochilor există o rază laser. Dacă ceva străbate această rază laser, cei doi parteneri rostesc sunetul: „bzzz”. Profesorul de joc testează la fiecare pereche dacă și-a setat conexiunea de la nivelul ochilor, trecând cu mâna prin dreptul

câmpului lor vizual. Apoi cere tuturor să observe care sunt perechile formate. Apoi, o echipă care se oferă voluntar este invitată să iasă din sală. Restul perechilor se așază în spațiul de lucru, creând un traseu străbătut de raze laser.

Perechea voluntară reintră în sală și încearcă să parcurgă acest traseu, fără să intre în razele laser de la nivelul ochilor, deci fără să fie bâzâiți. Pe parcurs, perechile-laser pot să facă traseul cât mai dificil. Perechea care parcurge traseul trebuie să observe, să colaboreze pentru a ajunge în punctul final stabilit de coordonator.

Pentru a face jocul atractiv, se poate crea o poveste pe baza traseului, de exemplu: perechea-voluntară încearcă să recupereze un obiect furat de la un muzeu național; perechea-voluntară încearcă să ia un antidot contra unei boli foarte rare și periculoase, care a afectat o parte a populației care nu își permite să achiziționeze medicamentul ș.a.m.d.

Jocul Oglinda.

Modalități de desfășurare:

Etapa 1. Participanții sunt împărțiți în perechi, unul cu fața la celălalt. Profesorul le explică că între ei există o oglindă imaginată; prin urmare, mișcările lor trebuie să fie simultane și identice. Jocul este inițiat de unul dintre cei doi, iar apoi rolurile sunt inversate. Mișcările lor trebuie să fie ample și lente.

Etapa 2. După ce participanții reușesc să reproducă cu ușurință și exactitate mișcările propuse de colegii lor, inițierea mișcării poate fi preluată de oricare dintre cei doi parteneri fără intervenția coordonatorului.

Etapa 3. Perechile încep să se deplaseze în spațiul de lucru păstrând oglinda imaginată dintre ei. Jocul poate continua, schimbând partenerii de lucru.

Etapa 4. Participanți sunt organizați în grupuri de câte patru. Doi dintre ei se joacă de-a oglinda, iar ceilalți doi le observă mișcarea, încercând să-și dea seama acțiunea propusă de primii (de exemplu: spălatul pe dinți, gătitul clătitorilor, cățărarea în copac, trecerea peste un obstacol etc.). În momentul deslușirii acțiunii

propuse, aceștia preiau mișcarea exactă a colegilor. Jocul se poate dezvolta pe mai multe direcții în funcție de imaginația profesorului, a elevilor și de nevoile grupului cu care se lucrează.

Jocul Lanțul propunerilor.

Modalități de desfășurare:

Etapa 1. Participanții/elevii merg prin sala de sport, fără să se atingă, fără să vorbească, încercând să ajungă la un ritm comun. La bătaia din palme a profesorului, toți participanții se opresc (îngheață). La următoarea bătaie din palme, toți participanții pornesc simultan, ajungând la un ritm comun. După ce jocul începe să funcționeze, profesorul poate să elimine comanda, lăsând grupul să acționeze (toți participanții pornesc și se opresc în același timp).

Etapa 2. Participanții merg prin sala de sport, fără să se atingă, fără să vorbească, încercând să ajungă la un ritm comun. După ce s-a instaurat un ritm, profesorul le propune acțiuni sumative, de exemplu: când el spune „1”, toată lumea sare; „2”, mâna dreaptă pe cap etc. Participanții pot face propuneri de acțiuni la cerința profesorului. Propunerile pot fi combinate după cum simte profesorul, nu este nevoie să se respecte ordinea cifrelor, de exemplu: 1, 7, 3, 9, 5, 2, 1 etc. Gradul de dificultate al propunerilor poate crește în funcție de capacitatea grupului de concentrare a atenției, de exemplu: 1 – batem de 3 ori din palme; 2 – sărim de 5 ori pe piciorul stâng; 3 – mâna dreaptă la urechea stângă etc.

Etapa 3. Se respectă regulile impuse la etapa anterioară, cu diferența că cifrele sunt înlocuite de cuvinte, de exemplu: când profesorul spune „cireșă” – participanții ating peretele; „balaur” – toți sar etc.

Jocul Mingea călătoare.

Modalități de desfășurare:

Participanții formează un cerc, în picioare. Se pasează mingea aleatoriu pe cerc, fără să se arunce la partenerul din dreapta sau stânga, stabilind un traseu al cărui circuit va fi reluat și respectat mereu (traseu fix). Fiecare participant ține minte de la cine a primit mingea și cui o pasează. Profesorul introduce în joc o minge de o altă culoare, care va fi pasată de la un participant la altul în ordine aleatorie (traseu aleatoriu).

Odată ce jocul începe să funcționeze, participanții părăsesc cercul, merg prin spațiu și păstrează traseele. Fiecare participant este atent atât la partenerul de la care primește mingea, cât și la cel căruia i-o pasează, localizându-i pe aceștia în spațiu. Mingea cu traseu aleatoriu circulă fără întrerupere, iar participanții au grijă să o paseze celui care nu este implicat în acel moment în traseul fix.

Jocul se poate complica adăugându-se mai multe mingi de diferite culori, pentru traseul fix sau pentru cel aleatoriu.

Jocul Mingea magică.

Modalități de desfășurare:

Participanții stau în cerc și pasează unul la altul o minge. Pe parcurs, profesorul le indică caracteristici (dimensiuni, forme, greutate, temperatură ș.a.m.d.) ale mingii pe care o pasează pe cerc, conform cărora participanții acționează.

De exemplu: mingea devine foarte grea; arde; îngheață ș.a.m.d.

Se pot introduce mai multe mingi pe cerc, de diferite dimensiuni sau culori, profesorul atribuind fiecăreia o caracteristică diferită, grupul manipulând mingea respectivă conform indicațiilor date.

Jocul Radiografia.

Modalități de desfășurare:

Participanții se întind pe spate, cu fața în sus și cu mâinile de-a lungul corpului, respiră profund, se relaxează și închid ochii. Profesorul le indică să-și concentreze atenția pe ei înșiși, pornind de la interior până la exterior: „inspiră profund și relaxează-te, adu-ți concentrarea pe ceea ce ai pe interior, fiecare organ în parte și cum este el înlănțuit de restul... simți cum îți bate inima, simți cum se contractă și cum se relaxează, simți cum îți pulsează sângele, care circulă prin tot corpul, plămâni care te ajută să respiri, abdomenul care se mărește și se micșorează cu fiecare respirație, mușchii din tot corpul care se relaxează... inspiră adânc, profund și simte cum aerul inspirat se plimbă prin tot corpul tău, trece prin țesut și impregnează fiecare celulă a corpului tău... vizualizează multitudinea de celule care îți alcătuiesc corpul... încet, conștientizează cum piciorul drept se lasă greu, devine din ce în ce mai greu și lasă o urmă în podea, vizualizați cum vă ridicați și vedeți urma lăsată de piciorul vostru, adâncimea, forma, dimensiunea... (la fel se poate face și pentru restul membrelor) simțiți cum tot corpul se lasă greu, devine din ce în ce mai greu și se forma lui se imprimă în podea, vizualizați forma, adâncimea și dimensiunea create... ș.a.m.d.”

Se detaliază după acest model în funcție de creativitatea profesorului de educație fizică și necesitățile grupului cu care se lucrează.

Jocul De la 1 la 10.

Modalități de desfășurare:

Etapa 1. Participanții se deplasează prin sala de sport, ocupându-o uniform, fără să se atingă și fără să vorbească între ei. Profesorul le cere să stabilească viteza 1 a deplasării, pe care ușor să o adopte cu toții. Apoi, se vor stabili treptat după același principiu, în funcție de capacitățile grupului, vitezele 2, 3, 4, 5. După ce participanții și-au însușit clar fiecare viteză, profesorul poate alterna între viteze, de exemplu: 1, 4, 2, 5, 1, 3 ș.a.m.d.

Etapa 2. Se aplică aceleași reguli, doar că de această dată vor folosi nivele diferite de volum. Se folosește un sunet (vers, refren, melodie), pe care îl cunosc cu toții și se stabilește volumul 1. Treptat, se stabilesc și restul nivelelor de volum 2, 3, 4, 5. După ce participanții și-au însușit clar fiecare viteză, profesorul poate alterna între viteze, de exemplu: 1, 4, 2, 5, 1, 3...

Jocul Canalele TV.

Modalități de desfășurare:

Participanții sunt împărțiți în grupuri de câte 4 persoane. Pe rând, lucrează o echipă, ceilalți observă. Profesorul decide împreună cu fiecare dintre cei patru ce post TV își aleg, de exemplu: Discovery, Eurosport, Entertainment, History, MTV, HBO ș.a.m.d. și o temă de discuție comună tuturor, de exemplu: Sport și sănătate.

Profesorul are o telecomandă imaginară în mână. Când îndreaptă telecomanda spre unul dintre participanți, acela începe discuția despre tema aleasă, folosind limbajul specific postului de televiziune ales.

Profesorul schimbă aleatoriu posturile între ele, indicând către unul dintre cei patru care lucrează.

Calitatea și eficiența aplicării metodelor de predare-învățare depinde în mare măsură de creativitatea profesorului de educație fizică. Creativitatea este o calitate a personalității cadrului didactic, fiind în strânsă legătură cu inteligența acestuia, angrenând în elaborarea unor soluții practice, întreaga sa personalitate, privită în ansamblul său. Potențialul creativ pune în evidență un mod original, independent și imaginativ de elaborare a unor soluții inovatoare pe diverse planuri, care pot duce la îmbunătățiri vizibile a calității demersului didactic [4].

Inițiativele creatoare sunt determinate de pasiunea pentru profesie, dorința de afirmare, cunoașterea propriului potențial profesional, perseverență, ambiție, trăiri afective, satisfacții.

Activitatea creatoare a profesorului de educație fizică trebuie să sugereze elevilor că pe parcursul activităților practice, cu deosebire în practicarea jocurilor sportive și a probelor de sport, pot avea și ei inițiative creative, de compunere /recompunere a unor structuri specifice, care să le determine exprimarea personalității și manifestarea imaginației practice-aplicative.

Activitatea creativă trebuie să se bazeze pe o temeinică pregătire profesională, aceasta constituind punctul de plecare pentru îmbunătățirea procesului didactic. Aplicarea elementelor inovative în derularea demersului didactic trebuie făcută cu prudență și progresiv, măsurile întreprinse presupunând și asumarea unor anumite responsabilități pentru ce se întreprinde în acest sens.

De mare importanță pentru domeniul educației fizice și sportului, cât și pentru orice alt domeniu, este prezentarea calităților creativității:

- *productivitatea*: se referă la numărul mare de idei, soluții, lucrări de specialitate, produse mai mult sau mai puțin materiale;

- *utilitatea*: vizează rezultatele acțiunii, care trebuie să fie folositoare, să prezinte un beneficiu pentru bunul mers al activității;

- *eficiența*: are în vedere caracterul economic al performanței, se referă la randamentul acțiunii, la performanțele ce ar putea fi obținute în urma adoptării rezultatelor activității creatoare;

- *valoarea* produselor activității creatoare trebuie să prezinte importanță din punct de vedere teoretic sau tactic, să fie recunoscută și apreciată pe plan social;

- *ingeniozitatea* presupune o modalitate specială, elegantă, eficientă de rezolvare;

- *noutatea* vizează distanța în timp a lucrurilor, ideilor, lucruri noi elaborate pot avea un grad redus de originalitate;

- *originalitatea* este apreciată prin raritatea ideilor, soluțiilor sau produselor, se apreciază ca fiind originale rezultatele creativității care apar o singură dată, adică sunt unice.

Capacitatea de a imagina răspunsuri la probleme, de a găsi soluții inedite și originale este considerată creativitate după unii autori. A fi creativ înseamnă a vedea acelaș lucru ca toată lumea, dar a te gândii la ceva diferit.

Principalele direcții în care se pot manifesta inițiativele creatoare ale profesorului de educație fizică pot fi:

În domeniul material, deși la prima vedere s-ar părea că în acest sens s-au realizat suficiente inițiative, activitatea profesională ne-a demonstrat că, și în acest domeniu, potențialul creativ al unor cadre didactice se situează la cote de calitate nebănuite, insuficient cunoscute și generalizate.

Exemple de realizări excepționale ale profesorilor de educație fizică din țară:

+ *banca de gimnastică reglabilă*, care prin introducerea a trei dispozitive cu mânăuire manuală oferă posibilitatea ca suprafața băncii să se înalțe la nivelul a două bănci suprapuse. În acest fel se realizează și planuri înclinate în diferite unghiuri, aspect care dă posibilitatea de creștere a solicitărilor la efort, realizarea unor exerciții spectaculoase și atractive, oferind o mare varietate de activități;

+ *banca curbată de mici dimensiuni*, având importante beneficii în prevenirea /corectarea atitudinilor deficiente ale coloanei vertebrale;

+ *capul de tigru pentru aruncările la țintă*, având o mare atractivitate pentru elevi, indiferent de vârstă;

+ *cuburi de diferite dimensiuni*, pe care se pot realiza sărituri și jocuri atractive;

+ *trambulină elastică pe cadru metalic*;

+ *stative pentru depozitarea materialelor sportive*;

+ *planșe didactice*;

+ *aparate tip fitness*;

+ *podcasturi pentru toate disciplinele sportive*.

În domeniul proiectării didactice, deși este un domeniu în care s-au instalat anumite automatisme, devenind uneori chiar o activitate formală, profesorul de educație fizică, îndeplinind doar o măsură considerată ca fiind administrativă,

solicitată de administrația instituției de învățământ, proiectarea trebuie să devină o activitate creatoare, care să prefigureze organizarea și realizarea unui demers didactic cu adevărat eficient.

Aspecte de ordin creativ care se impun a fi aplicate în cadrul lecțiilor de educație fizică se referă la:

- noi soluții organizatorice și materiale care pot contribui la creșterea densității motrice;
- adaptarea conținuturilor tematice planificate la modificările ce pot interveni datorită evoluției elevilor în procesul de învățare;
- modificarea factorilor atmosferici;
- necesitatea introducerii traseelor particulare de învățământ sau constituirea grupelor valorice periodice etc.

În final, menționăm faptul că dezvoltarea gândirii critice nu poate fi văzută ca o competență singulară, pe care trebuie să se centreze demersul didactic: or, ea face parte dintr-un set de competențe esențiale ale secolului al XXI-lea, determinat de parteneriatul pentru competențele secolului al XXI-lea. Diferitele abordări ale procesului educațional de proiectare-predare-evaluare subliniază perspectivele de interacțiune la clasa de elevi, care nu sunt relaționate doar cu predarea educației fizice și nu se restrâng la o arie curriculară, fiind, în schimb, transdisciplinare.

3.3. Studiu analitic privind monitorizarea indicatorilor de dezvoltare a gândirii critice la elevi în cadrul lecției de educație fizică

Studiul analitic cu privire la monitorizarea indicatorilor de dezvoltare a gândirii critice la elevi în cadrul lecției de educație fizică poate fi structurat în mai multe etape. O primă etapă o constituie formularea obiectivelor, astfel încât să fie acoperite aspectele generale și specifice ale procesului educațional.

Cea de-a doua etapă constă în formularea ipotezelor de cercetare:

Ipoteza generală a cercetării: s-a presupus că integrarea activităților strategice și reflexive în lecțiile de educație fizică va contribui semnificativ la dezvoltarea gândirii critice a elevilor, îmbunătățindu-le capacitatea de analiză, soluționare a problemelor, luare a deciziilor și evaluare reflexivă.

Ipoteze specifice ale cercetării:

✓ participarea elevilor la jocuri strategice în cadrul lecțiilor de educație fizică le va stimula capacitatea de a lua decizii rapide și eficiente;

✓ implicarea elevilor în activități de echipă, care necesită planificare și colaborare, va contribui la dezvoltarea abilităților lor de gândire critică față de cei care participă la activități individuale;

✓ utilizarea instrumentelor de autoevaluare și a jurnalelor reflexive va contribui la creșterea nivelului de conștientizare a propriilor performanțe și a procesului decizional;

✓ elevii participanți la un program educațional bazat pe dezvoltarea gândirii critice vor înregistra progrese semnificative în capacitatea de soluționare a problemelor și evaluare reflexivă, comparativ cu un grup de control.

✓ aplicarea unor metode didactice inovative (de exemplu, analiza video și feedback colegial) în cadrul lecțiilor de educație fizică are un impact pozitiv asupra procesului decizional al elevilor.

În acest context, obiectivele cercetării identificate în direcția validării ipotezelor formulate sunt:

➤ studierea modului în care activitățile grupului influențează gândirea critică a elevilor;

➤ evaluarea capacităților elevilor de analiză și reflectare asupra propriilor performanțe sportive;

➤ determinarea impactului jocurilor strategice asupra procesului decizional al elevilor;

➤ crearea și aplicarea unui set de instrumente de evaluare a gândirii critice.

Metodologia cercetării reprezintă a treia etapă fundamentală pentru a asigura validitatea și fiabilitatea rezultatelor așteptate. Aceasta a fost definită și adaptată contextului specific al studiului în corespundere cu obiectivele proprii: stabilirea cadrului metodologic pentru evaluarea gândirii critice în contextul educației fizice; determinarea instrumentelor de cercetare potrivite pentru colectarea și analiza datelor; validarea indicatorilor de gândire critică relevanți pentru lecțiile de educație fizică; asigurarea unei analize detaliate și riguroase a rezultatelor obținute.

Designul cercetării este unul mixt (cantitativ și calitativ) fiind orientat spre obținerea unei imagini complete asupra dezvoltării gândirii critice. Pentru realizarea cercetării am implementat un program educațional în care am monitorizat aplicarea unor instrumente dezvoltate în contextul cercetării și am procedat la compararea rezultatelor înainte și după intervenție.

Grupul țintă implicat în cercetare a fost constituit dintr-un eșantion de 35 de elevi din ciclurile liceale, cu vârste cuprinse între 14 - 16 ani. Selecția grupelor de elevi a fost una echilibrată în funcție de gen, nivel de pregătire sportivă și implicare în activități extracurriculare. Alte criterii de includere în aceste grupe au fost: participarea lor constantă la lecțiile de educație fizică și consimțământul informat al elevilor și al părinților/tutorilor.

Programul educațional a fost centrat pe introducerea activităților strategice și reflexive în lecțiile de educație fizică. Concret activitățile utilizate au fost jocurile strategice, exercițiile reflexive și activitățile de echipă. De asemenea, au fost monitorizate variabilele dependente: nivelul gândirii critice, capacitatea de analiză, argumentare și soluționare a problemelor.

Instrumente utilizate și pilotate pentru a valida claritatea și relevanța cercetării au fost după cum urmează:

- ✓ fișe de autoevaluare;
- ✓ jurnale reflexive;
- ✓ teste situaționale;

✓ grile de observație.

Etapa de implementare s-a materializat prin aplicarea programului educațional (introducerea activităților strategice și reflexive în lecțiile de educație fizică); colectarea datelor (observații directe în timpul lecțiilor; fișe completate de elevi și feedback-ul oferit de profesori și colegi); monitorizarea progresului (am procedat la evaluări periodice la intervale prestabilite, de exemplu, la începutul, mijlocul și sfârșitul programului).

Etapa de evaluare a presupus: prelucrarea datelor (analiza cantitativă prin stabilirea scoruri obținute la teste și fișe); analiza calitativă (prin observații, jurnale reflexive și interviuri).

Compararea rezultatelor

Etapa inițială

Evaluările inițiale și finale înainte de aplicarea programului educațional (pretestări) sunt reflectate în tabelul 3.

Tabelul 3. Media notelor a grupelor martor și experiment inițial obținută înainte de aplicarea programului educațional la etapa inițială

Activități	Nr.elevi	Grupa martor Anii de studii 2023-2024	Grupa experiment Anii de studii 2024-2025
Jocuri Strategice	35	7,28	7,29
Exerciții Reflexive	35	7,21	7,22
Activități de echipă	35	7,11	7,10
Media notelor		7,20	7,20

În Figura 3.6 prezentăm media notelor obținute prin testarea elevilor pe cele trei componente de activități (jocuri strategice, exerciții reflexive și activități de echipă) pentru ambele grupe la etapa inițială a experimentului.

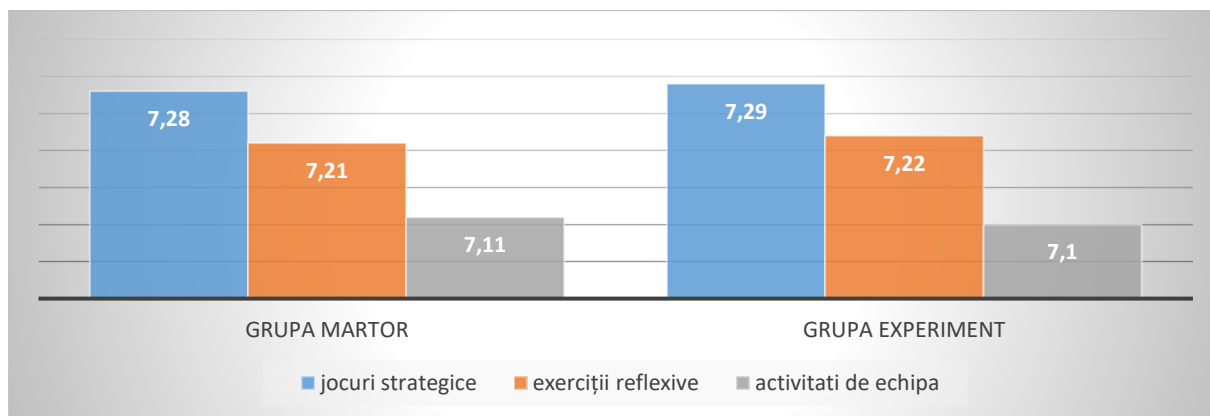

Figura 3.6. Media notelor obținute la cele două grupe la etapa inițială a experimentului

În cadrul etapei experimentale de formare (2022 – 2024), prin implementarea programului educațional în cadrul lecțiilor de educație fizică și sport (inclusiv și în lecțiile extracurriculare), coroborate cu activități realizate de elevi: completarea fișelor de autoevaluare (pentru a reflecta asupra deciziilor luate și a justifica alegerile în cadrul activităților desfășurate), rezolvarea testelor situaționale (pentru a se evalua abilitățile elevilor de a lua decizii strategice și de a rezolva probleme specifice), completarea jurnalelor reflexive (pentru a se observa descrierea gândurilor și proceselor decizionale folosite în timpul activităților de către elevi). Aceste activități au fost monitorizate de către o comisie de experți formată din 3 membri (cadre didactice din alte licee, decât cele implicate în experiment) fiind analizate: feedback-ul elevilor oferit și primit de la colegi și profesori și performanțele lor obținute în desfășurarea activităților.

Tabelul 4. Rezultatele obținute de către subiecții grupei martor final prin evaluarea abilităților elevilor de către comisia de experți

Nr. crt.	Activități abordate și evaluate	$\bar{x} \pm m$	Cv (%)
1	Jocuri Strategice	8,32±0,12	7,41
2	Exerciții Reflexive	8,12±0,11	7,30
3	Activități de echipă	8,15±0,05	3,55
	Media	8,19±0,09	6,08

Tabelul 5. Rezultatele obținute de către subiecții grupei experiment final prin evaluarea abilităților elevilor de către comisia de experți

Nr. crt.	Activități abordate și evaluate	x±m	Cv (%)
1	Jocuri Strategice	9,08±0,12	7,41
2	Exerciții Reflexive	8,97±0,11	7,30
3	Activități de echipă	9,35±0,05	3,55
	Media	9,13±0,09	6,08

În Figura 3.7 reflectăm grafic dinamică mediei notelor obținute de grupa martor inițial și final, iar în Figura 3.8 evidențiem această fluctuație a grupei experiment (inițial și final).

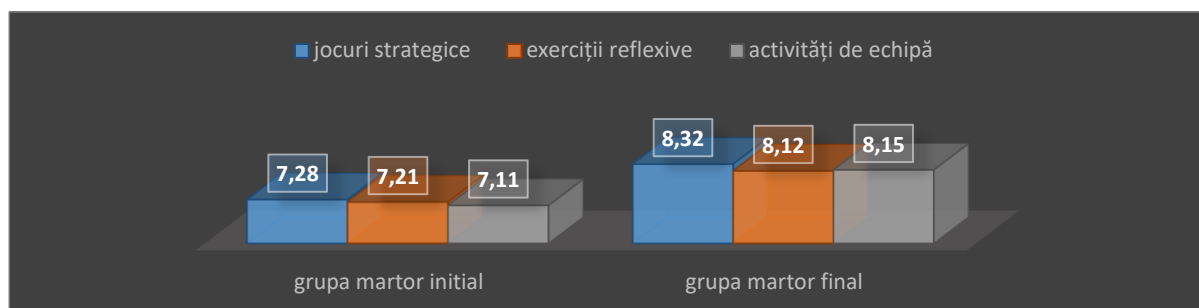

Figura 3.7. Dinamica mediei notelor obținute de grupa martor inițial și final

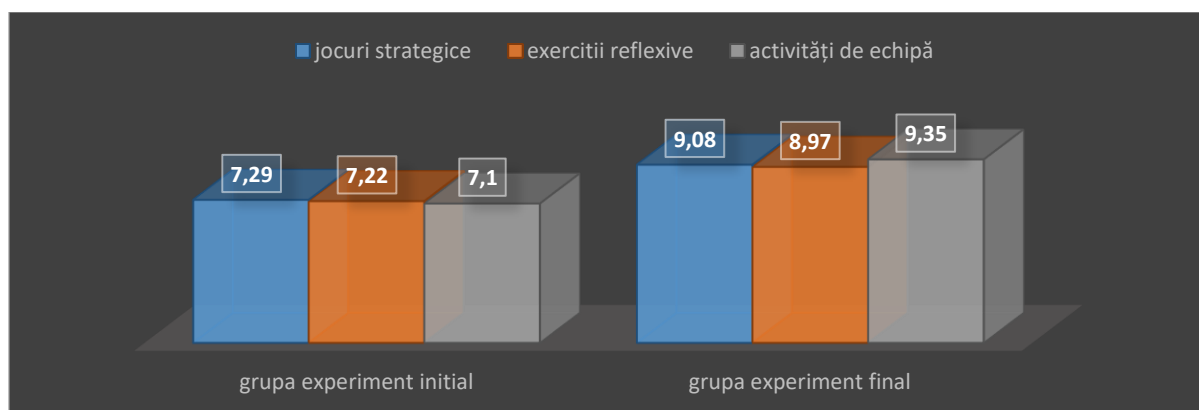

Figura 3.8. Dinamica mediei notelor obținute de grupa experiment inițial și final

În aplicarea metodologiei am ținut cont și de limitările sale specifice, respectiv de: subiectivitatea acesteia (evaluarea gândirii critice implică elemente calitative care pot varia între observatori); durata cercetării (rezultatele pe termen

lung pot necesita studii suplimentare); diferențele individuale (gândirea critică poate fi influențată de factori personali, cum ar fi nivelul de motivație sau experiențele anterioare).

Contingentul celor două grupe experimentale formate din rândul elevilor din clasele liceale, participanți la programul educațional centrat pe formarea gândirii critice în perioada 2022 - 2024 a fost de 70 de persoane. Realizarea experimentului ce privește formarea gândirii critice la elevi s-a centrat pe obiectivele urmărite în cercetare. Eșantionul grupelor experimentale a fost completat cu 45 de cadre didactice.

✚ Primul obiectiv l-a constituit studierea modului în care activitățile grupului influențează gândirea critică a elevilor. Pentru a analiza acest subiect, a fost necesară o structurare detaliată a cercetărilor demersului. Aspectele cheie ale acestui demers s-au centrat pe identificarea și analizarea modalităților în care activitățile desfășurate în echipă au contribuit la dezvoltarea componentelor gândirii critice la elevi, precum luarea deciziilor, soluționarea problemelor și evaluarea. În acest context, a fost aplicat un chestionar sociologic cadrelor didactice reflectat în Tabelul 6.

Tabelul 6. Chestionarul sociologic aplicat cadrelor didactice cu privire la dezvoltarea componentelor gândirii critice la elevi

Nr.crt.	Întrebări	Variante de răspuns
1.	Care sunt caracteristicile activităților de grup care stimulează gândirea critică la elevi?	<ul style="list-style-type: none"> ✓ luarea deciziilor colective; ✓ capacitatea de argumentare; ✓ soluționarea problemelor; ✓ colaborarea și comunicarea; ✓ reflexivitatea.
2.	Cum influențează interacțiunile dintre membri dezvoltarea capacităților analitice și reflexive?	<ul style="list-style-type: none"> ✓ comunicarea și schimbul de idei; ✓ soluționarea conflictelor; ✓ feedback-ul reciproc; ✓ observarea altora; ✓ luarea deciziilor colective ✓ reflecția asupra performanței grupului.

Nr.crt.	Întrebări	Variante de răspuns
3.	Ce tipuri de sarcini de grup sunt cele mai eficiente pentru dezvoltarea gândirii critice în contextul lecțiilor de educație fizică?	<ul style="list-style-type: none"> ✓ sarcini bazate pe rezolvarea de probleme; ✓ jocuri colaborative de strategie; ✓ activități bazate pe analiza performanței; ✓ sarcini care implică luarea deciziilor etice; ✓ jocuri de rol în scenarii competiționale; ✓ sarcini de tip „reflectare și planificare”; ✓ activități de tip „dezbateri sportive”.
4.	Care sunt diferențe în dezvoltarea gândirii critice între elevii care participă activ și cei mai pasivi în activitățile de grup?	<ul style="list-style-type: none"> ✓ nivelul de implicare cognitivă; ✓ dezvoltarea abilităților de comunicare; ✓ capacitatea de a lua decizii; ✓ gradul de încredere în sine; ✓ abilitatea de a evalua perspective multiple; ✓ capacitatea de transfer al cunoștințelor.

La întrebarea “Care sunt caracteristicile activităților de grup care stimulează gândirea critică la elevi?” cadrele didactice au prezentat următoarele variante de răspuns în cote procentuale astfel: luarea deciziilor colective (13%); capacitatea de argumentare (17); soluționarea problemelor (23%); colaborarea și comunicarea (36%) și reflexivitatea (11%). Răspunsurile sunt reflectate în Figura 3.9.

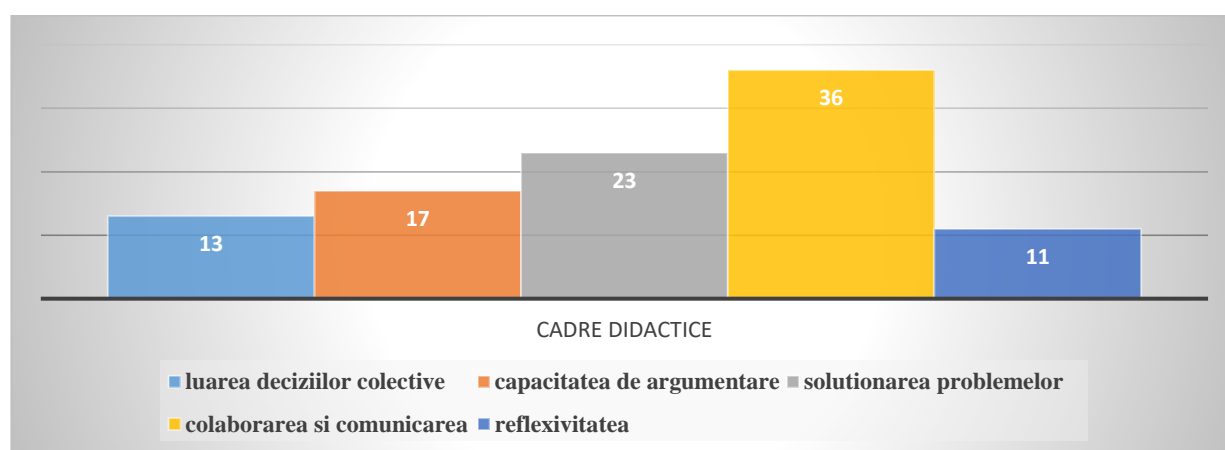

Figura 3.9. Reprezentarea grafică a răspunsurilor cadrelor didactice cu privire la caracteristicile activităților de grup care stimulează gândirea critică la elevi

Se poate observa din Figura 3.9 că pentru a stimula gândirea critică la elevi comunicarea și colaborarea au un rol semnificativ. Ele sunt esențiale pentru stimularea gândirii critice, mai ales în rândul elevilor care au nevoie de provocări intelectuale pentru a-și dezvolta capacitățile cognitive. Prin comunicare, elevii exprimă gândurile, argumentează punctele de vedere și ascultă opiniile celorlalți. Acest proces le dezvoltă abilitățile de analiză și evaluarea informațiilor. Colaborarea implică lucrul în echipă pentru a atinge un obiectiv comun, ceea ce înseamnă că elevii trebuie să interacționeze, să contribuie și să negocieze. Spre deosebire de munca individuală, unde un singur om gândește limitat, colaborarea creează un spațiu în care ideile sunt puse la un încercare, comparate și rafinate. Provocările colaborării (și soluțiile lor):

- ✓ *dominarea de către un lider puternic* (uneori, un elev poate prelua controlul, lăsându-i pe ceilalți pasivi, iar profesorul trebuie să atribuie roluri clare și să încurajeze participarea echitabilă);

- ✓ *conflictele între membri* (dezacordurile pot escalada dacă nu sunt gestionate corect; învățarea strategiilor de rezolvare a conflictelor, cum ar fi ascultarea activă și compromisurile sunt importante de a le aplica);

- *lipsa de implicare a unor membri* (unii elevi pot deveni pasivi, lăsând munca pe seama colegilor; monitorizarea individuală a contribuțiilor și includerea unor responsabilități pentru fiecare membru poate constitui o soluție aplicabilă în acest caz).

Colaborarea este un motor esențial al gândirii critice. Prin lucrul în echipă, elevii învață să gândească dincolo de propriile perspective, să dezvolte soluții inovatoare și să ia decizii informate.

Profesorul joacă un rol crucial în maximizarea beneficiilor colaborării reflectate prin:

- *definirea obiectivelor clare* - elevii trebuie să înțeleagă ce se așteaptă de la ei;

- *distribuirea rolurilor* - responsabilitățile specifice îi motivează pe elevi să participe activ;
- *crearea unor probleme provocatoare* - activitățile trebuie să necesite rezolvarea lor și analiza critică;
- *Feedback constant* - profesorul va oferi ghidare pentru a încuraja reflectarea și crearea procesului colaborativ.

Cu referire la răspunsurile formulate la întrebarea “Cum influențează interacțiunile dintre membri dezvoltarea capacităților analitice și reflexive?” cadrele didactice au prezentat următoarele variante de răspuns în cote procentuale astfel: comunicarea și schimbul de idei (23%); soluționarea conflictelor (19%); feedback-ul reciproc (16%); observarea altora (15%); reflecția asupra performanței grupului (18%) și luarea deciziilor colective (9%). Răspunsurile sunt reflectate în Figura 3.10.

Figura 3.10. Reprezentarea grafică a răspunsurilor cu privire la influența interacțiunilor dintre membri pentru dezvoltarea capacităților analitice și reflexive

Interacțiunile dintre membri în cadrul activităților de grup, inclusiv în lecțiile de educație fizică, joacă un rol semnificativ în dezvoltarea gândirii critice, inclusiv a capacităților analitice și reflexive. Aceste interacțiuni oferă un context social și educațional favorabil pentru a încuraja analiza situațiilor, luarea deciziilor și reflecția asupra propriilor acțiuni și ale grupului. Dintre mecanismele prin care interacțiunile dintre membrii grupului influențează dezvoltarea capacităților analitice și reflexive ale acestora putem menționa:

✓ *Comunicarea și schimbul de idei:*

- în timpul activităților de grup, elevii sunt încurajați să-și exprime punctele de vedere, să discute opțiunile și să argumenteze deciziile;

- schimbul de idei ajută la identificarea diverselor perspective, ceea ce stimulează analiza și dezvoltarea gândirii critice;

- exemplu - într-un joc de echipă, elevii trebuie să discute și să decidă cea mai bună strategie pentru a câștiga, comparând opțiunile disponibile.

✓ *Soluționarea conflictelor:*

- interacțiunile din grup presupun uneori gestionarea dezacordurilor; aceste situații îi determină pe elevi să analizeze problema, să cântărească argumentele și să găsească soluții de compromis;

- exemplu - alegerea unui lider de echipă sau a unei tactici implică negocieri care stimulează gândirea analitică.

✓ *Feedback-ul reciproc:*

- elevii oferă și primesc feedback de la colegi, ceea ce contribuie la înțelegerea punctelor tari și a celor care necesită îmbunătățire;

- feedback-ul din partea colegilor stimulează reflecția asupra propriilor performanțe și strategii;

- exemplu- după un exercițiu, un coleg poate evidenția o greșeală tactică sau o decizie bună, iar elevul în cauză poate analiza cum să îmbunătățească performanța.

✓ *Observarea altora:*

- prin observarea colegilor, elevii pot analiza comportamente și strategii diferite și pot reflecta asupra propriilor acțiuni;

- exemple: în timpul unui joc, un elev poate observa succesul unei strategii folosite de un coechipier și poate învăța să o integreze în propriul stil.

✓ *Luarea deciziilor colective:*

- activitățile de grup implică deseori luarea deciziilor în mod democratic sau prin consens; acest proces îi forțează pe elevi să analizeze informațiile disponibile, să compare opțiunile și să argumenteze alegerile;

- exemplu - stabilirea unei strategii defensive în jocurile sportive sau planificarea unui traseu optim în cadrul unei activități de aventură.

- ✓ *Reflecția asupra performanței grupului:*

- discuțiile de grup după activitate îi ajută pe elevi să analizeze ce a funcționat bine și ce nu, contribuind la dezvoltarea gândirii reflexive;

- exemplu - după un joc, echipa analizează de ce a pierdut sau câștigat și ce poate face mai bine data viitoare.

Dintre beneficiile interacțiunilor asupra capacităților analitice și reflexive ale elevilor cadrele didactice le-au menționat pe următoarele:

- *dezvoltarea abilităților de argumentare* (interacțiunile de grup oferă oportunitatea de a susține un punct de vedere cu argumente clare și bine structurate);

- *îmbunătățirea capacității de soluționare a problemelor* (elevii învață să identifice problemele, să analizeze cauzele și să propună soluții viabile);

- *creșterea conștientizării* (elevii devin mai conștienți de propriile abilități, de impactul lor asupra echipei și de importanța colaborării);

- *stimularea gândirii critice* (prin schimb de idei și luarea deciziilor colective, elevii dezvoltă o gândire mai critică și mai analitică);

- *formarea abilităților sociale și emoționale* (interacțiunile de grup implică empatie, ascultare activă și gestionarea emoțiilor, ceea ce susține reflecția asupra comportamentului personal și al grupului).

Exercițiile care au fost realizate cu elevii din grupele experimentale pentru a contribui la stimularea interacțiunilor și a gândirii critice:

- ✓ *jocuri de echipă:* baschet, volei, fotbal.

- *beneficii:* necesită planificare, colaborare și ajustarea strategiilor în funcție de adversar.

- ✓ *Activități de rezolvare a problemelor:* "saltul peste obstacol" (elevii trebuie să găsească soluții creative pentru a traversa un obstacol folosind resurse limitate);

- *beneficii:* analizarea situației, luarea deciziilor colective și reflecția asupra soluțiilor aplicate.

✓ *Exerciții de feedback*: elevii oferă feedback asupra deciziilor luate în timpul unui joc sau exercițiu;

○ *beneficii*: dezvoltă reflexivitatea și capacitatea de a analiza deciziile lor proprii și ale colegilor.

✓ *Analiza video*: filmarea activităților și analizarea lor împreună cu grupul.

○ *beneficii*: promovează gândirea analitică prin observarea acțiunilor și strategiilor.

Rezultatele așteptate de către cadrele didactice din partea elevilor s-au materializat în:

➤ *dezvoltarea capacităților analitice ale elevilor* (elevii în urma experimentului, respectiv al implementării programului educațional - s-a putut constata că ei pot identifica și analiza rapid problemele și situațiile din cadrul activităților sportive);

➤ *dezvoltarea capacităților lor reflexive* (elevii reflectă mai profund asupra propriilor decizii și ale echipei, identificând modalități de îmbunătățire);

➤ *colaborarea*

➤ *lor este eficientă* (elevii și-au dezvoltat abilitățile de a colabora și de a participa activ la deciziile colective).

Interacțiunile dintre membri nu doar că dezvoltă abilitățile analitice și reflexive, ci și încurajează o învățare colaborativă, în care elevii devin mai responsabili și mai implicați în procesul educațional.

Cu privire la răspunsurile date la întrebarea “Ce tipuri de sarcini de grup sunt cele mai eficiente pentru dezvoltarea gândirii critice în contextul lecțiilor de educație fizică?”, cadrele didactice le-au menționat pe următoarele: sarcini bazate pe rezolvarea problemelor (12%); jocuri colaborative de strategie (9%); activități bazate pe analiza performanței (26%); Sarcini care implică luarea deciziilor etice 13%; Jocuri de rol în scenarii competiționale (14%); Sarcini de tip „reflectare și planificare” (10%); activități de tip „dezbateri sportive”(16 %). Reprezentarea

grafică a răspunsurilor formulate de cadrele didactice intervievate poate fi observată în Figura 3.11.

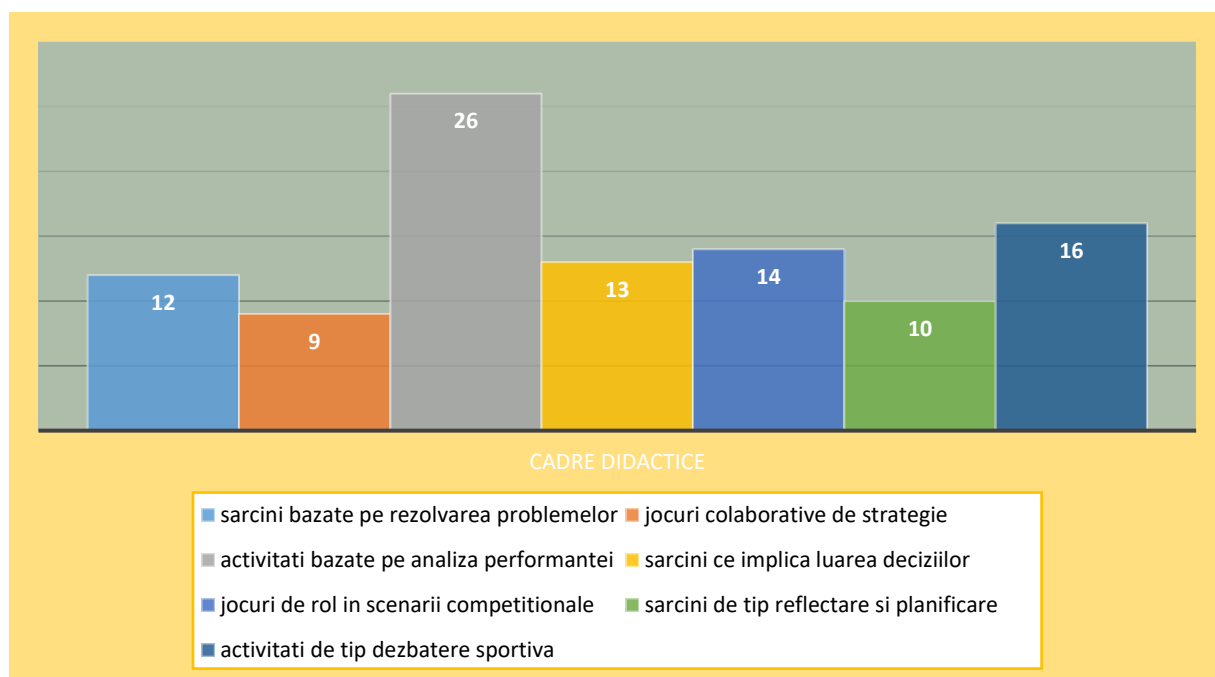

Figura 3.11. Reprezentarea grafică a răspunsurilor formulate de cadrele didactice cu privire la tipurile de sarcini de grup eficiente pentru dezvoltarea gândirii critice

- *Sarcini bazate pe rezolvarea problemelor* - sunt concepute pentru a stimula analiza situațiilor și luarea deciziilor.
 - *exemplu:* echipele trebuie să planifice o strategie pentru a traversa un obstacol folosind echipament limitat (coarde, cercuri, conuri);
 - *dezvoltare:* elevii analizează resursele, discută alternative și iau decizii rapide;
 - *rezultat:* dezvoltarea abilităților de a evalua informațiile și de a găsi soluții creative.
- *Jocuri colaborative de strategie* - aceste activități necesită gândire critică pentru a elabora și adapta strategii.
 - *exemplu:* jocuri precum „capturează steagul” sau alte activități în care echipele trebuie să elaboreze un plan pentru a atinge un obiectiv comun;
 - *dezvoltare:* elevii discută, anticipează mișcările adversarilor și analizează riscurile;

- *rezultat:* perfecționarea gândirii analitice și a capacității de planificare.
- *Activități bazate pe analiza performanței* - elevii evaluează și îmbunătățesc performanțele individuale sau de grup.
 - *exemplu:* după un joc sau o activitate, grupurile analizează ce a funcționat și ce nu.
 - *dezvoltare:* elevii identifică punctele forte și slăbiciunile, oferind soluții de îmbunătățire.
 - *rezultat:* elevii învață să gândească critic despre propriile acțiuni și să primească feedback constructiv.
- *Sarcini care implică luarea deciziilor etice* - activitățile pun accent pe dileme morale în contexte sportive.
 - *exemplu:* într-un joc, echipele se confruntă cu o situație în care trebuie să aleagă între a respecta regulile sau a-și ajuta colegii;
 - *dezvoltare:* elevii analizează implicațiile etice și iau decizii bazate pe valori;
 - *rezultat:* elevii își îmbunătățesc capacitatea de a evalua situații complexe și de a lua decizii responsabile.
- *Jocuri de rol în scenarii competiționale* - elevii joacă roluri diferite (arbitru, jucător, antrenor), ceea ce le permite să vadă situațiile din perspective diferite.
 - *exemplu:* echipele discută despre deciziile luate de un arbitru sau despre strategiile propuse de antrenor;
 - *dezvoltare:* elevii își exersează empatia și capacitatea de a evalua situații din unghiuri diverse;
 - *rezultat:* elevii își antrenează gândirea critică prin prisma înțelegerii multiplelor perspective.
- *Sarcini de tip „reflectare și planificare”* - acestea se desfășoară după o activitate fizică, pentru a analiza și planifica.
 - *exemplu:* grupurile trebuie să proiecteze un program de antrenament sau să găsească modalități de a îmbunătăți un joc bazat pe experiențele anterioare.

▪ *dezvoltare*: elevii reflectă asupra proceselor și iau decizii bazate pe observații și date.

▪ *rezultat*: elevii își dezvoltă abilitatea de a face conexiuni între acțiuni și rezultate.

➤ *Activități de tip „dezbateri sportive”* - în cadrul acestor activități se pune accent pe analiza argumentelor pro și contra în contexte sportive.

▪ *exemplu*: dezbateri sportive controversate sau a unei decizii tactice luate într-un joc.

▪ *dezvoltare*: elevii formulează argumente și contraargumente logice.

▪ *rezultat*: elevii își dezvoltă raționamentul critic și abilitățile de exprimare.

În ceea ce privește răspunsurile la întrebarea “Care sunt diferențe în dezvoltarea gândirii critice între elevii care participă activ și cei mai pasivi în activitățile de grup?”, cadrele didactice au formulat următoarele răspunsuri: nivelul de implicare cognitivă (22%); dezvoltarea abilităților de comunicare (19%); capacitatea de a lua decizii (15%); gradul de încredere în sine (20%); abilitatea de a evalua perspective multiple (10%); capacitatea de transfer al cunoștințelor (14%). Reprezentarea grafică a răspunsurilor este ilustrată în Figura 3.12.

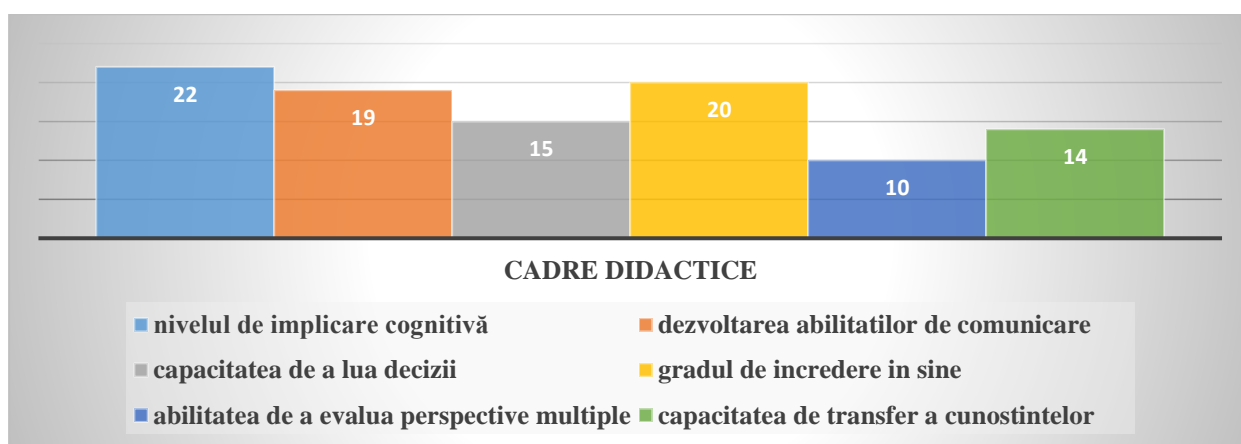

Figura 3.12. Reprezentarea grafică a răspunsurilor cu privire la diferențele în dezvoltarea gândirii critice la elevi

Aceste activități pot fi adaptate pentru diferite vârste și niveluri de abilități. Important este de a se crea un mediu în care elevii să fie provocați să gândească, să comunice și să ia decizii într-un mod colaborativ.

➤ *Nivelul de implicare cognitivă*

• Elevii activi:

✓ participă în mod direct la discuții, planificare și luarea deciziilor, ceea ce le stimulează analiza, evaluarea și sinteza informațiilor;

✓ gândirea lor critică se dezvoltă accelerat, deoarece sunt nevoiți să formuleze argumente, să rezolve probleme și să interacționeze cu diverse perspective;

• Elevii pasivi:

✓ tind să observe, fără a contribui în mod semnificativ la obținerea rezultatelor;

✓ deși pot învăța indirect prin ascultare și reflecție, progresul lor în gândirea critică este nesemnificativ;

✓ lipsa implicării directe le limitează ocaziile de a exersa abilități precum argumentarea sau luarea deciziilor.

➤ *Dezvoltarea abilităților de comunicare*

• Elevii activi:

✓ își dezvoltă abilitățile de comunicare prin dezbateri și colaborare, învățând să argumenteze și să-și susțină punctul de vedere propriu;

• Elevii pasivi:

✓ pierd oportunitatea de a-și dezvolta competențe de comunicare;

✓ adesea, rămân blocați într-un rol de observatori, fără să-și testeze ideile sau să contribuie activ la activități.

➤ *Capacitatea de a lua decizie*

• Elevii activi:

✓ practica îi ajută să se implice în procesul de luare a deciziilor;

• Elevii pasivi:

✓ lipsa implicării directe le reduce șansa de a experimenta;

✓ ei tind să accepte deciziile celorlalți, ceea ce le afectează capacitatea de a evalua opțiunile sau de a-și asuma riscuri.

➤ *Gradul de încredere în sine*

• Elevii activi:

✓ dezvoltarea gândirii critice îi face mai încrezători în propriile idei și soluții;

✓ fiecare succes sau contribuție la grup le consolidează stima de sine.

• Elevii pasivi:

✓ tind să fie mai retrași și să evite să exprime ideile, ceea ce le poate scădea

în timp gradul de încredere în sine;

✓ lipsa de participare îi poate face să devină dependenți de ceilalți în luarea deciziilor.

➤ *Abilitatea de a evalua perspective multiple*

• Elevii activi:

✓ prin participare activă, ei se confruntă cu opinii diverse și învață să le analizeze critic;

✓ în procesul de colaborare, sunt nevoiți să identifice punctele tari și slabe ale fiecărui rezultat obținut;

• Elevii pasivi:

✓ observarea le oferă o cercetare teoretică a perspectivelor, dar lipsa de implicare nu le dezvoltă abilități de negociere sau comunicare.

➤ *Capacitatea de transfer al cunoștințelor*

• Elevii activi:

✓ experiența practică îi ajută să aplice gândirea critică în alt context – școală, viață;

• Elevii pasivi:

✓ se limitează la teorie, având dificultăți în a aplica aceste competențe în situații reale.

Concluzionând putem afirma că, elevii activi dezvoltă o gândire critică practică, complexă și aplicabilă în multiple contexte, în timp ce elevii pasivi rămân în urma lor, privați de experiența necesară pentru a-și stimula mintea la adevăratul său potențial. Astfel, se recomandă încurajarea tuturor elevilor de a participa activ la activități, cu toate că, uneori aceasta necesită un mic impuls din partea profesorului.

✚ Un alt obiectiv al cercetării îl constituie evaluarea capacităților elevilor de a analiza și reflecta asupra propriilor performanțe sportive

1. Evaluarea capacităților de analiză și reflexie ale elevilor asupra propriilor performanțe sportive poate contribui semnificativ la dezvoltarea dezvoltării critice și a conștientizării personale. Aceasta presupune o abordare sistematică, care să includă metode variate de colectare și analiză a datelor. Pentru a realiza acest obiectiv, ne-a interesat opinia cadrelor didactice cu privire la două aspecte: cel cu referire la manifestarea capacității de reflexie asupra elevilor și care ar fi cele mai eficiente metode didactice pentru stimularea reflexivității la elevi în educația fizică? Metodologia utilizată pentru colectarea datelor în această direcție a fost: observația directă; jurnalul reflexiv; fișele de autoevaluare; interviurile sau discuțiile de grup; aplicarea de teste situaționale. În tabelul 7 și Tabelul 8 reflectăm rezultatele obținute de către subiecții grupei martor și experiment final prin evaluarea indicatorilor specifici ai capacităților de analiză și reflexie ale elevilor monitorizați de către comisia de experți.

Tabelul 7. Rezultatele obținute de către subiecții grupei martor final prin evaluarea indicatorilor specifici ai capacităților de analiză și reflexie ale elevilor

Nr. crt.	Indicatori	x±m	Cv (%)
1	Capacitatea de identificare a punctelor tari și slabe	8,22±0,11	7,41
2	Formularea de soluții	8,09±0,10	7,30
3	Nivelul de conștientizare	8,14±0,05	7,32
4.	Capacitatea de autoevaluare realistă	8,25±0,12	7,51
5.	Abilitatea de a învăța din greșeli	8,08±0,10	7,28
	Media	8,15±0,09	7,36

Tabelul 8. Rezultatele obținute de către subiecții grupei experiment final prin evaluarea indicatorilor specifici ai capacităților de analiză și reflexie ale elevilor

Nr. crt.	Indicatori	$x \pm m$	Cv (%)
1	Capacitatea de identificare a punctelor tari și slabe	9,13 ± 0,14	7,61
2	Formularea de soluții	9,06 ± 0,10	7,30
3	Nivelul de conștientizare	9,11 ± 0,05	7,32
4.	Capacitatea de autoevaluare realistă	8,95 ± 0,12	7,51
5.	Abilitatea de a învăța din greșeli	9,21 ± 0,11	7,41
	Media	9,09 ± 0,10	7,43

Monitorizarea indicatorilor specifici ai capacităților de analiză și reflecție a elevilor de către comisia de experți, la etapa finală a experimentului a stabilit că: elevii pot enumera aspectele pozitive și dificultățile în activitățile realizate pentru a obține rezultatele așteptate înregistrând o medie a notelor obținute la acest capitol de 9,13 (grupa experiment); elevii pot formula modalități concrete de dezvoltare a performanțelor (9,06 media obținută la acest indicator); elevii pot recunoaște conexiunea dintre efort, tehnica utilizată și rezultatele obținute (media obținută la indicatorul monitorizat este 9,11); elevii își pot evalua performanțele într-un mod obiectiv (media obținută de elevi la acest indicator este de 8,95); elevii pot identifica greșelile, prounând ajustări pentru a obține rezultatele dorite (media la acest indicator este 9,21).

Cadrele au stabilit că cele mai eficiente metode didactice ce pot fi aplicate în procesul instructiv-educativ pentru stimularea reflexivității la elevi în educația fizică sunt:

- *debriefing după activitate* (discuții ghidate la finalul lecției în care elevii analizează ce au realizat bine și ce ar putea să se întreprindă pentru viitor în direcția obținerii rezultatelor planificate);
- *analiza de performanță pe echipe* (elevii lucrează în grupuri mici pentru a evalua contribuțiile fiecărui membru la succesul echipei);

▪ *provocări individuale* (realizarea unor activități care pun accent pe autoîmbunătățire, precum atingerea unui obiectiv personal stabilit anterior);

▪ *planuri de necesități* (elevii elaborează planul săptămânal pentru atingerea performanței lor sportive, pe care îl evaluează împreună cu profesorul).

Rezultatele identificate de comisia de experți în realizarea acestui obiectiv sunt de fapt cele așteptate:

✓ elevii au devenit mai conștienți de punctele lor forte și slabe în activitățile sportive;

✓ se impune dezvoltarea abilităților de autoevaluare realistă și obiectivă a elevilor;

✓ creșterea implicării active a elevilor în stabilitatea obiectivelor personale și în planificarea îmbunătățirii au un rol semnificativ în stimularea reflexivității la aceștia în educația fizică;

✓ o mai bună înțelegere a relației dintre efort, tehnică și rezultate contribuie la stimularea reflexivității la elevi în educația fizică.

Concluzionând, putem afirma că, această abordare favorizează dezvoltarea reflexivității critice și contribuie la formarea unor elevi conștienți, responsabili și capabili să își gestioneze propriile performanțe sportive.

✚ Al treilea obiectiv monitorizat în cercetare l-a constituit determinarea impactului jocurilor strategice asupra procesului decizional al elevilor.

Jocurile strategice sunt activități educative complexe care stimulează procesul decizional prin provocări ce implică gândire critică, planificare, adaptare și colaborare. Analizarea impactului acestor jocuri asupra elevilor poate evidenția modalitățile prin care se dezvoltă abilitățile de luare a deciziilor și adaptabilitatea acestora în situații variate. Evaluarea modului în care jocurile strategice contribuie la îmbunătățirea capacității elevilor de a lua decizii rapide, eficiente și bine fundamentate în cadrul lecțiilor de educație fizică s-a realizat prin stabilirea: tipurilor de decizii ce sunt cel mai frecvent îmbunătățite prin aceste jocuri (tactice, strategice, reflexive); indicatorilor specifici procesului decizional; diferențelor

semnificative existente în modul de luare a deciziilor între elevii implicați activ în jocurile strategice. În acest context, după interviuarea cadrelor didactice și monitorizarea datelor de către comisia de experți s-a stabilit că cele mai utilizate jocuri în lecția de educația fizică pentru a identifica impactul lor asupra procesului decizional al elevilor sunt:

- *jocuri sportive cu strategii complexe* (fotbal, baschet, volei sau handbal, unde elevii trebuie să planifice și să implementeze strategii);

- *jocuri de rezolvare a problemelor* ("capturarea steagului" sau alte jocuri care necesită coordonare și luarea deciziilor rapide pentru a atinge un obiectiv);

- *jocuri de rol* (elevii primesc roluri specifice în echipă - lider, strateg, executor- și trebuie să ia decizii pe baza responsabilităților lor);

- *exerciții cu obstacole* (parcurgerea unui traseu sau depășirea unui obstacol presupunând decizii rapide despre calea optimă de urmat).

Prin exercitarea acestor jocuri, elevii învață să ia decizii tactice, să planifice strategic anumite obiective pentru a atinge rezultatele dorite, să se adapteze la anumite situații și să colaboreze eficient.

În tabelul 9 și Tabelul 10 reflectăm rezultatele obținute de către subiecții grupei martor și experiment final prin evaluarea indicatorilor specifici ai capacităților de analiză și reflexie ale elevilor monitorizați de către comisia de experți.

Tabelul 9. Rezultatele obținute de către subiecții grupei martor final prin evaluarea indicatorilor specifici ai procesului decizional al elevilor

Nr. crt.	Indicatori	$x \pm m$	Cv (%)
1	Calitatea deciziilor luate	8,27±0,13	7,33
2	Rapiditatea deciziilor	8,17±0,07	7,40
3	Creativitatea în soluții	8,24±0,12	7,45
4.	Capacitatea de adaptare	8,35±0,14	7,65
5.	Nivelul de colaborare	8,23±0,12	7,44
	Media	8,25±0,11	7,45

Tabelul 10. Rezultatele obținute de către subiecții grupei experiment final prin evaluarea indicatorilor specifici ai procesului decizional al elevilor

Nr. crt.	Indicatori	$x \pm m$	Cv (%)
1	Calitatea deciziilor luate	9,33 \pm 0,20	7,61
2	Rapiditatea deciziilor	9,14 \pm 0,07	7,30
3	Creativitatea în soluții	9,31 \pm 0,19	7,32
4.	Capacitatea de adaptare	9,19 \pm 0,09	7,51
5.	Nivelul de colaborare	9,29 \pm 0,18	7,41
	Media	9,25 \pm 0,14	7,43

Monitorizarea indicatorilor specifici ai procesului decizional al elevilor a elevilor de către comisia de experți, la etapa finală a experimentului a stabilit că: deciziile luate de elevi sunt calitative în măsura în care duc la îndeplinirea obiectivelor și a rezultatelor așteptate înregistrând o medie a notelor obținute la acest capitol de 9,33 (grupa experiment); elevii pot lua decizii rapide, respectiv se încadrează în timpul necesar pentru a analiza situația și a lua decizii (9,14 media obținută la acest indicator); elevii sunt creativi în soluții, manifestând originalitate și diversitate în opțiunile explorate (media obținută la indicatorul monitorizat este 9,31); elevii dispun de capacitatea de adaptare în măsura în care ei își pot ajusta deciziile în funcție de situații neașteptate (media obținută de elevi la acest indicator este de 9,19); elevii dispun de un nivel de colaborare în corespundere cu modul în care ei contribuie la luarea deciziilor de grup (media la acest indicator este 9,29).

Prin instrumentele de evaluare utilizate putem enumera: fișele de observare (comisia de experți și-a notat deciziile luate de elevi, calitatea acestora și rezultatul final); jurnalele reflexive ale elevilor (monitorizarea acestora de către comisia de experți prin evaluarea deciziilor descrise de elevi pe care le-au luat și motivele care au stat la baza acestora); teste de gândire strategică (exerciții care simulează situații tactice și solicită luarea de decizii optime); feedback-ul colegial (coechipierii oferă feedback despre contribuția fiecărui elev la procesul

decizional); scoruri și rezultate (analiza performanței echipei sau individului în contextul jocurilor).

Rezultatele identificate de comisia de experți în realizarea acestui obiectiv sunt cele așteptate de cadrele didactice:

- creșterea capacității elevilor de a lua decizii rapide și bine fundamentate;
- îmbunătățirea colaborării și a contribuției fiecărui elev la procesul decizional de grup;
- dezvoltarea gândirii critice prin evaluarea opțiunilor și adaptarea la situații noi;
- creșterea implicării active a elevilor în activități ce presupun luarea deciziilor strategice.

✚ Ultimul obiectiv al cercetării îl constituie crearea și aplicarea unui set de instrumente de evaluare a gândirii critice. Instrumentele pentru evaluarea gândirii critice a elevilor trebuie să fie adaptate specificului educației fizice, să fie valide și ușor de utilizat. Acestea pot include metode diverse care să acopere componentele esențiale ale gândirii critice: analiză, evaluare, argumentare, soluționarea problemelor și reflexivitate. În cadrul cercetării ne-am propus pentru realizarea acestui obiectiv să dezvoltăm un set de instrumente care să permită identificarea și monitorizarea nivelului de dezvoltare a gândirii critice la elevi în cadrul lecțiilor de educație fizică. Caracteristicile setului de instrumente sunt:

- *fiabilitatea* (instrumentele trebuie să ofere rezultate consistente);
- *validitatea* (acestea pot măsura efectiv gândirea critică, nu doar alte competențe adiacente);
- *ușor de utilizat* (profesorii și elevii pot aplica și interpreta instrumentele cu ușurință);
- *relevanță contextuală* (activitățile și cerințele sunt integrate în contextul lecțiilor de educație fizică).

Aplicarea setului de instrumente se reflectă în următoarele activități:

- *integrarea în lecții* (instrumentele trebuie să fie integrate organic în structura lecției, iar autoevaluarea poate fi făcută la finalul lecției);

➤ *frecvența aplicării* (periodic- de exemplu, o dată pe săptămână sau la finalul unui modul tematic- pentru a observa progresul);

➤ *implicarea elevilor* (explicarea importanței gândirii critice și a autoevaluării pentru dezvoltarea lor personală);

➤ *rolul profesorului* (acesta va facilita utilizarea instrumentelor, oferind feedback constructiv și îndrumări pentru îmbunătățire).

Dintre rezultate obținute prin aplicarea setului de instrumente putem menționa:

➤ creșterea gradului de conștientizare a elevilor cu privire la procesul lor de gândire;

➤ dezvoltarea abilităților de analiză și reflexie critică;

➤ îmbunătățirea capacității de luare a deciziilor și de soluționare a problemelor în contexte sportive și non-sportive;

➤ crearea unui sistem de feedback constant între elevi și profesori.

În tabelul 11 prezentăm un exemplu de grilă de observație (set de instrumente) a profesorului în cadrul lecției de educație fizică.

Tabelul 11. Exemplu de grilă de observație (pentru profesori)

Criteriu	Excelent	Bun	Satisfăcător	Insuficient
Identificarea problemelor	Probleme identificate complet	Probleme identificate parțial	Probleme identificate minim	Probleme neidentificate
Argumentarea deciziilor	Decizii bine argumentate	Decizii parțial argumentate	Decizii slab argumentate	Decizii fără argumente
Adaptarea la situații noi	Foarte bună adaptare	Bună adaptare	Adaptare parțială	Lipsă de adaptare
Colaborarea în echipă	Contribuție semnificativă	Contribuție moderată	Contribuție minimă	Lipsă de contribuție

În concluzie, putem afirma, că acest set de instrumente oferă o abordare cuprinzătoare pentru evaluarea gândirii critice, contribuind la dezvoltarea elevilor

atât în cadrul lecțiilor de educație fizică, cât și în afara acestora. Această structură permite evaluarea detaliată a modului în care jocurile strategice pot contribui la dezvoltarea abilităților decizionale ale elevilor, oferind totodată sugestii pentru îmbunătățirea proceselor educaționale.

Studiul analitic privind monitorizarea indicatorilor de dezvoltare a gândirii critice la elevi în cadrul lecției de educație fizică generează unele concluzii generale, valoroase ce contribuie la înțelegerea modului în care acest tip de competență poate fi stimulat în context educative practice:

- educația fizică contribuie la dezvoltarea gândirii critice:
 - ✓ activitățile de educație fizică implică situații problematice, luarea de decizii rapide și evaluarea eficacității strategiilor folosite;
 - ✓ jocurile sportive și activitățile de echipă dezvoltă abilități precum analiza situațiilor și colaborarea;
- indicatorii de gândire critică pot fi măsurați și monitorizați:
 - ✓ observarea participării elevilor în rezolvarea problemelor, capacitatea lor de a argumenta și capacitatea acestora de a evalua rezultatele sunt indicatori clari care pot stimula gândirea critică a elevilor;
 - ✓ de exemplu, răspunsurile la întrebări strategice sau soluționarea conflictelor în timpul unui joc sunt semnale ale dezvoltării gândirii;
- rolul profesorului este esențial (profesorii joacă un rol central în crearea unui mediu care să stimuleze gândirea critică;
 - ✓ prin întrebări deschise, reflecții asupra performanței și oferirea de feedback constructiv, profesorii pot încuraja elevii să participe la anumite programe educative pentru a învăța cum să-și dezvolte gândirea lor critică);
 - ✓ ghidarea elevilor în procesul de autoevaluare și evaluare reciprocă contribuie la crearea unui mediu de învățare eficient;

▪ Importanța interdisciplinarității:

✓ conectarea conceptelor din educația fizică cu discipline (de exemplu, biologia, psihologia, etica) sprijină dezvoltarea dezvoltării critice, în special prin înțelegerea contextului mai larg al acesteia;

✓ elevii sunt încurajați să analizeze și să reflecteze asupra efectelor activității fizice asupra sănătății lor;

▪ Rezultatele pozitive sunt influențate de metode didactice

✓ utilizarea metodelor active de predare (jocuri de rol, dezbateri, exerciții cu scenarii problematice) contribuie semnificativ la dezvoltarea gândirii critice a elevilor;

✓ elevii implicați în activități interactive și stimulatoare tind să manifeste o gândire mai analitică și mai reflexivă;

▪ Gândirea critică este o competență transferabilă

✓ competențele dobândite în cadrul lecțiilor de educație fizică, cum ar fi soluționarea problemelor sau analiza deciziilor, pot fi transferate și folosite în alte domenii ale vieții școlare;

✓ dezvoltarea gândirii critice la elevi subliniază importanța integrării acestei competențe în cadrul general al procesului instructiv-educativ.

Aceste concluzii subliniază faptul că educația fizică nu este doar despre activitate fizică, ci și despre formarea unor competențe cognitive esențiale, precum gândirea critică. Implementarea unor strategii specifice pentru monitorizarea și stimularea poate contribui la dezvoltarea personală și socială a elevilor.

CAPITOLUL 4. GÂNDIREA CRITICĂ ÎN CONTEXTUL PRINCIPALELOR ABORDĂRI TEORETICE ALE EDUCAȚIEI FIZICE ȘI IMPACTUL SĂU ASUPRA PERFORMANȚEI ÎN EDUCAȚIA FIZICĂ

4.1. Integrarea gândirii critice în principalele abordări teoretice ale educației fizice

Gândirea critică în cadrul educației fizice se manifestă și poate fi integrată diferit în funcție de abordările teoretice aplicate. Fiecare teorie educațională are o viziune distinctă asupra procesului de învățare și formare a elevilor, iar gândirea critică joacă un rol esențial în toate aceste paradigme, contribuind la dezvoltarea unor sportivi și cetățeni mai conștienți, raționali și adaptabili.

Gândirea critică poate fi integrată în principalele abordări teoretice ale educației fizice în următoarele modalități:

➤ Abordarea comportamentalistă

- *Principii de bază:* comportamentalismul se concentrează pe învățarea prin recompense și pedepse, cu accent pe condiționarea și repetarea acțiunilor corecte până devin reflexe.

- *Gândirea critică:* în cadrul acestei abordări, gândirea critică poate părea limitată, deoarece comportamentele sunt adesea predefinite. Totuși, elevii pot dezvolta gândirea critică reflectând asupra eficienței și utilității diferitelor răspunsuri comportamentale și învățând din feedback-ul primit.

- *Exemplu:* un elev care repetă un exercițiu sportiv poate începe să analizeze de ce anumite mișcări sunt recompensate, ce mecanisme stau la baza îmbunătățirii performanței și cum poate adapta strategia pentru a obține rezultate mai bune.

Un exemplu concret de cum un elev poate adapta strategia pentru a obține rezultate mai bune într-o activitate sportivă poate fi observat în contextul unui joc de fotbal, în care elevul își ajustează tacticile pentru a îmbunătăți performanța echipei sale.

•*Situație:* să presupunem că un elev joacă pe postul de mijlocaș într-un meci de fotbal și observă că echipa sa pierde frecvent posesia mingii în zona de mijloc a terenului. În acest caz, adversarii profită de acest lucru și își creează multe oportunități de atac, iar echipa elevului este în dificultate.

•*Adaptarea strategiei:*

✓ *analiza situației (gândire critică):* elevul își dă seama că echipa sa are dificultăți în menținerea posesiei mingii din cauza presiunii rapide aplicate de echipa adversă. El observă că de fiecare dată când primește mingea, adversarii îl atacă agresiv și îi blochează opțiunile de pase.

✓ *decizie pe baza analizei:* în loc să continue cu aceeași strategie, elevul decide să schimbe modul în care joacă pentru a contracara presiunea adversarilor. El reflectează asupra propriilor mișcări și asupra mișcărilor coechipierilor și își dă seama că trebuie să joace mai rapid și să aibă mai multe opțiuni de pase în momentul în care primește mingea;

• *Aplicarea soluției (adaptarea strategiei):*

✓ *comunicare și poziționare* (elevul începe să comunice mai bine cu coechipierii săi, indicându-le să se poziționeze mai aproape și să fie pregătiți să primească mingea, lucru ce le oferă mai multe opțiuni de pase și reduce presiunea din partea adversarilor);

✓ *schimbarea ritmului* (elevul decide să joace mai rapid, trimițând pase rapide imediat după ce primește mingea, înainte ca adversarii să aibă șansa de a-l presa; de asemenea, încurajează echipa să folosească pase scurte și să schimbe frecvent direcția jocului pentru a evita blocajele adversarilor);

✓ *mobilitate și sprijin* (elevul se deplasează mai activ pe teren pentru a oferi sprijin colegilor săi atunci când aceștia sunt sub presiune, creând astfel spațiu și oportunități noi pentru a menține posesia).

• *Rezultate:*

✓ prin adaptarea strategiei, elevul și echipa sa încep să mențină mingea mai bine, reducând numărul de erori cauzate de presiunea adverse; jocul devine mai

fluid și echilibrat, permițând echipei să construiască atacuri mai eficiente și să obțină rezultate mai bune în meci.

Acest exemplu ilustrează cum un elev își poate folosi gândirea critică pentru a analiza o problemă în timpul jocului, pentru a reflecta asupra modului în care se poate adapta și pentru a lua decizii strategice care îmbunătățesc performanța echipei sale. Schimbarea poziționării, a ritmului jocului și a comunicării pe teren sunt pași concreți pe care elevul i-a aplicat pentru a contracara presiunea adversarilor și pentru a obține un rezultat mai bun.

➤ Abordarea constructivistă

- *Principii de bază:* constructivismul subliniază importanța învățării active, în care elevii își construiesc cunoștințele pe baza experiențelor proprii și interacțiunii cu mediul.

- *Gândirea critică:* în cadrul constructivismului, elevii sunt stimulați să-și dezvolte gândirea critică prin investigarea activă a problemelor, reflecția asupra experiențelor proprii și adaptarea învățării la situații noi. Educația fizică devine o platformă de explorare și de experimentare a diferitelor strategii de joc și tehnici sportive.

- *Exemplu:* în timpul unui joc de echipă, elevii pot evalua ce abordări tactice au funcționat, pot discuta și analiza cu colegii de echipă diferite scenarii și pot propune soluții noi bazate pe reflecția lor asupra performanței anterioare. Un exemplu concret de cum un elev poate propune soluții noi bazate pe reflecția asupra performanței anterioare în activități sportive poate fi întâlnit în contextul unui meci de baschet.

- *Situație:* să presupunem că echipa elevului a pierdut un meci de baschet anterior, deoarece nu a reușit să facă față unui adversar care folosea apărarea în zonă foarte eficient. Echipa elevului a avut dificultăți în a pătrunde în zona

adversă și a marca puncte, deoarece fiecare jucător încerca să forțeze pătrunderea individuală, fără să reușească.

• *Reflecția elevului*: după meci, elevul reflectează asupra cauzelor eșecului și realizează următoarele aspecte:

✓ *problema pătrunderii* (echipa a încercat să pătrundă direct prin apărarea adversă fără a folosi prea multe pase și fără să deschidă spațiile de joc);

✓ *mișcarea insuficientă* (jucătorii din echipa sa nu au fost suficient de mobili fără minge, rămânând prea statici în momentele critice);

✓ *lipsa de colaborare* (fiecare jucător a încercat să își creeze singur oportunitățile, în loc să colaboreze mai mult prin pase și scheme colective.

• *Propunerea de soluții bazate pe reflecție*

▪ *Îmbunătățirea circulației mingii*:

✓ elevul propune ca echipa să folosească mai multe pase rapide pentru a crea mișcare constantă în apărarea adverse; el sugerează ca echipa să își schimbe strategia de joc de la una bazată pe pătrunderi individuale la una care implică mai mult joc de echipă și circulația mingii;

✓ *exemplu concret*: elevul propune să se folosească o tactică de „cuturi” (mișcări rapide fără minge) și de „pick-and-roll” pentru a deschide spațiile de pătrundere;

▪ *Crearea de spații libere*:

✓ elevul observă că echipa sa a avut dificultăți în a crea spații; el sugerează ca jucătorii să fie mai mobili și să se deplaseze constant pe teren pentru a atrage adversarii din zona de apărare, creând astfel spații libere pentru colegii lor.

✓ *exemplu concret*: elevul propune un joc de „screen-uri” (blocaje) între jucători, care să permită colegilor să se elibereze mai ușor de marcaj și să primească mingea în poziții favorabile

▪ *Colaborare și joc colectiv*:

✓ pe baza reflecției sale, elevul sugerează ca echipa să pună accent mai mare pe colaborare, în loc să încerce pătrunderi individuale; acesta propune să se

stabilească roluri clare în echipă, iar jucătorii să se sprijine reciproc mai eficient în timpul fazelor de atac;

✓ *exemplu concret:* elevul propune să se stabilească jucători care să fie responsabili de organizarea atacului și de coordonarea paselor, astfel încât toată echipa să fie implicată în fazele de joc, nu doar cei din ofensivă.

- *Implementarea soluțiilor*

În meciul următor, echipa încearcă să pună în aplicare propunerile elevului. Folosesc pase rapide, creează mai multă mișcare pe teren și se concentrează pe colaborare și deschiderea spațiilor libere. Prin aceste ajustări tactice, echipa reușește să deschidă apărarea adversă și să creeze mai multe oportunități de a marca.

- *Rezultate:*

Soluțiile propuse de elev au un impact pozitiv asupra echipei. Ei reușesc să depășească apărarea zonală a adversarilor și să joace un baschet mai fluid, cu mai multe ocazii de punctare și un joc mai colaborativ.

Acest exemplu arată cum un elev, reflectând asupra unei performanțe anterioare, poate analiza cauzele unui eșec și poate propune soluții noi pentru a îmbunătăți performanța echipei. Prin analizarea jocului anterior și prin sugerarea de ajustări tactice, precum îmbunătățirea circulației mingii, crearea de spații libere și jocul colectiv, elevul demonstrează gândire critică și capacitatea de a contribui activ la îmbunătățirea strategiei echipei.

➤ Abordarea cognitivă

- *Principii de bază:* cognitivismul se concentrează pe înțelegerea proceselor mentale care influențează învățarea, cum ar fi percepția, memoria și rezolvarea problemelor.

- *Gândirea critică:* în această abordare presupune analiza și reflectarea asupra modului în care informațiile sunt procesate în timpul activităților fizice.

Elevii își dezvoltă abilitățile de planificare strategică și analiză a jocurilor, folosind cunoștințele anterioare pentru a lua decizii informate.

- *Exemplu:* într-un joc de baschet, elevii folosesc gândirea critică pentru a anticipa mișcările adversarului, a evalua opțiunile disponibile și a lua decizii rapide în funcție de contextul jocului și informațiile anterioare.

Un exemplu concret de cum elevii folosesc gândirea critică pentru a anticipa mișcările adversarului, a evalua opțiunile disponibile și a lua decizii rapide poate fi observat într-un meci de volei.

- *Situație:* să presupunem că echipa elevului joacă într-un turneu de volei, iar adversarii au un jucător foarte puternic la fileu care face frecvent blocaje și atacuri eficiente. Echipa elevului încearcă să găsească modalități de a depăși apărarea adversarului și să marcheze puncte în ciuda dificultății pe care o impune acest jucător.

✓ *Anticiparea mișcărilor adversarului (gândire critică):*

- Elevul observă că jucătorul advers se poziționează mereu aproape de fileu și încearcă să blocheze atacurile puternice venite din zona centrală. De asemenea, observă că adversarul se mișcă lent atunci când atacurile sunt îndreptate spre marginea terenului.

- *Analiză critică:* elevul începe să anticipeze că, de fiecare dată când echipa sa, va trimite mingea în centru, adversarul va încerca să facă un blocaj puternic. În schimb, dacă atacul este direcționat către colțurile terenului, adversarul ar putea întârzia să ajungă la minge.

✓ *Evaluarea opțiunilor disponibile:*

- Elevul reflectează rapid asupra diferitelor opțiuni de atac pe care echipa sa le poate folosi: continuarea atacurilor puternice prin centru, însă acestea riscă să fie blocate de jucătorul advers; încercarea unor atacuri cu plasament mai precis în colțurile terenului, care ar putea evita blocajele și ar exploata punctul slab al adversarului. După ce analizează comportamentul adversarului și ia în calcul

punctele sale forte și slabe, elevul concluzionează că atacurile plasate în colțuri sunt o strategie mai sigură pentru a evita blocajul puternic din centru.

✓ *Luarea deciziei rapide:*

- În timpul unui atac al echipei sale, elevul se confruntă cu o situație în care trebuie să ia o decizie rapidă. El primește o pasă la fileu și, în acel moment, observă că jucătorul advers se pregătește să blocheze atacul în centru.

Decizia: în loc să lovească mingea puternic în centru, elevul alege să schimbe direcția loviturii și să trimită mingea cu precizie într-unul dintre colțurile terenului. Această decizie rapidă surprinde echipa adversă și mingea lovește terenul, marcând un punct pentru echipa sa. Această utilizare a gândirii critice a permis elevului să anticipeze mișcările adversarului, să evalueze rapid opțiunile disponibile și să ia o decizie care maximizează șansele echipei sale de a marca. Continuând cu această strategie, echipa sa reușește să evite blocajele puternice din centru și să se impună prin plasamente precise și rapide, obținând rezultate mai bune în meci.

Acest exemplu arată cum gândirea critică ajută un elev să analizeze comportamentul adversarului, să anticipeze posibilele mișcări și să evalueze rapid opțiunile tactice disponibile în timpul jocului. Prin luarea unei decizii informate și rapide, elevul îmbunătățește performanța echipei sale, demonstrând astfel capacitatea de a se adapta la schimbările din dinamica jocului și de a găsi soluții optime în situații presante.

➤ Abordarea umanistă

- *Principii de bază:* Abordarea umanistă pune accentul pe dezvoltarea globală a individului, promovând autorealizarea și creșterea personală. În educația fizică, aceasta se traduce printr-o atenție sporită la nevoile emoționale și motivaționale ale elevilor.

- *Gândirea critică:* În acest context, gândirea critică se manifestă prin introspecție și autoevaluare. Elevii sunt încurajați să reflecte asupra progresului lor personal, să își identifice nevoile și să ia decizii în funcție de ceea ce este important pentru dezvoltarea lor.

- *Exemplu:* După o activitate fizică, elevii pot reflecta asupra modului în care activitatea le-a influențat starea de spirit, performanța și relațiile cu ceilalți, identificând aspectele care au contribuit la bunăstarea lor generală și la creșterea personală. Un exemplu concret de cum elevii pot reflecta asupra modului în care activitatea sportivă le-a influențat starea de spirit, performanța și relațiile cu ceilalți poate fi observat după o competiție de fotbal între echipe școlare.

- *Situație:* Să presupunem că elevii au participat la un turneu de fotbal interșcolar. Echipa lor a pierdut un meci important, dar au dat tot ce au putut pe teren. După meci, antrenorul le oferă elevilor un moment pentru a reflecta asupra experienței și pentru a discuta în echipă despre cum s-au simțit și ce au învățat din această activitate.

✓ *Reflecția asupra stării de spirit:*

- Un elev realizează că, deși echipa a pierdut, el s-a simțit mândru de efortul depus și de cum a rezistat sub presiune. Înainte de meci, a avut emoții puternice și s-a temut că va greși în fața colegilor și a publicului. Cu toate acestea, în timpul jocului, a descoperit că a reușit să își gestioneze anxietatea și să se concentreze pe joc.

- *Reflecție:* Elevul constată că sportul l-a ajutat să își îmbunătățească rezistența emoțională și să își gestioneze mai bine emoțiile negative, cum ar fi teama de eșec.

✓ *Reflecția asupra performanței:*

- După meci, elevul reflectă asupra performanței sale individuale. Deși echipa a pierdut, el observă că a făcut progrese în jocul său comparativ cu meciurile anterioare. A reușit să își păstreze calmul în momentele dificile și să își coordoneze mai bine mișcărilor. De asemenea, a fost mai atent la poziționarea sa

pe teren și a comunicat mai bine cu colegii. Elevul își dă seama că, deși echipa a pierdut, el a avut o performanță mai bună decât se aștepta și că trebuie să continue să lucreze la aceste abilități pentru a se îmbunătăți.

✓ *Reflecția asupra relațiilor cu ceilalți:*

• După meci, echipa a avut un moment de frustrare din cauza pierderii, dar elevul observă că sprijinul colegilor a fost esențial pentru menținerea unei atmosfere pozitive. În loc să dea vina unul pe altul pentru greșeli, elevii au discutat deschis despre cum fiecare poate contribui mai bine la succesul echipei. Această experiență a consolidat relațiile dintre colegi și a dus la o mai mare unitate în echipă. Elevul își dă seama că sportul nu doar că i-a oferit oportunitatea de a se dezvolta fizic și mental, dar l-a și ajutat să înțeleagă importanța colaborării, susținerii reciproce și comunicării deschise cu colegii. Prin această reflecție, elevii își dau seama că activitatea sportivă i-a influențat pozitiv pe mai multe planuri:

❖ *Starea de spirit:* Sportul i-a ajutat să gestioneze emoțiile și să își îmbunătățească încrederea în sine.

❖ *Performanța:* Au înțeles că fiecare meci este o oportunitate de a învăța și de a se îmbunătăți, chiar și în fața unei înfrângeri.

❖ *Relațiile cu colegii:* Sportul a consolidat prietenii și colaborarea în echipă, învățându-i importanța sprijinului reciproc și a comunicării eficiente.

Acest exemplu arată cum elevii pot folosi gândirea critică și reflecția pentru a analiza nu doar performanțele lor sportive, ci și modul în care sportul le influențează starea de spirit și relațiile interpersonale. Reflecția asupra acestor aspecte îi ajută să crească nu doar ca sportivi, ci și ca indivizi capabili să colaboreze și să gestioneze emoțiile într-un mod constructiv.

➤ Abordarea socioculturală

• *Principii de bază:* Această teorie pune accentul pe influențele sociale și culturale în procesul de învățare. Interacțiunea socială și colaborarea joacă un rol esențial în dezvoltarea cunoștințelor și abilităților.

- *Gândirea critică* în cadrul abordării socioculturale se dezvoltă prin discuții și colaborare. Elevii își dezvoltă abilitatea de a evalua perspective multiple, de a discuta rațional și de a negocia soluții în contextul activităților de echipă.

- *Exemplu:* într-o activitate de volei, elevii colaborează și discută despre strategiile de echipă, își analizează rolurile în echipă și găsesc împreună soluții pentru a îmbunătăți performanța generală a grupului.

➤ Abordarea praxiologică (orientată pe competențe)

- *Principii de bază:* Abordarea praxiologică se concentrează pe dezvoltarea competențelor practice, astfel încât elevii să fie capabili să aplice cunoștințele dobândite în situații reale.

- *Gândirea critică* în această abordare presupune evaluarea eficienței strategiilor și tehnicilor în contexte practice, precum și ajustarea acestora pentru a obține rezultate mai bune. Elevii își analizează propriile performanțe și identifică modalități de îmbunătățire a abilităților tehnice și tactice.

- *Exemplu:* într-un antrenament de fotbal, elevii evaluează ce tehnici de dribling și pase funcționează cel mai bine în diferite scenarii și fac ajustări pe baza performanței observate

Concluzionând, putem afirma că gândirea critică joacă un rol vital în educația fizică, indiferent de abordarea teoretică aplicată. Fie că este vorba despre reflecție personală, evaluare tactică, discuții și colaborare sau luarea rapidă de decizii, dezvoltarea acestei competențe cognitive ajută elevii să devină mai buni, atât pe plan sportiv, cât și în viața de zi cu zi. Pe măsură ce elevii învață să analizeze critic propriile acțiuni și experiențe, ei devin mai autonomi, mai eficienți și mai conștienți de propriile lor abilități și limitări.

4.2. Instrumente eficiente pentru evaluarea gândirii critice

Evaluarea gândirii critice la elevi necesită utilizarea unor instrumente diverse și eficiente, care să poată măsura abilitățile de analiză, evaluare, argumentare și rezolvare de probleme.

Aceste instrumente pot fi adaptate în funcție de vârsta elevilor, nivelul lor de competență și obiectivele educaționale specifice. O abordare combinată, care integrează mai multe metode, este adesea cea mai eficientă.

Dintre aceste instrumente și metode utilizate frecvent putem enumera:

❖ *Teste standardizate*

- *Watson-Glaser Critical Thinking Appraisal* (testul Watson Glaser este unul dintre cele mai importante teste de evaluarea a gândirii critice, utilizat pe scară largă în diverse industrii. Acest test este potrivit atât pentru contextele academice, cât și pentru cele profesionale, de la admiterea la facultate la firmele de avocatură. Dezvoltat inițial de Goodwin Watson și Edward Maynard Glaser, testul evaluează abilitățile de gândire critică prin intermediul a cinci secțiuni cheie: inferența, recunoașterea ipotezelor, deducerea, interpretarea și evaluarea argumentelor) – cu suportul acestui test poate fi realizată evaluarea abilităților de gândire critică a elevilor prin scenarii și întrebări de tip logic în cadrul lecției de educație fizică (<https://www.prepterminal.com/watson-glaser-practice-test>);

- *Cornell Critical Thinking Test* – acest test măsoară raționamentul inductiv și deductiv (de exemplu: *Nivelul X* este un test cu 71 de itemi, cu variante multiple, pentru elevii din clasele 5-12+. Poate fi administrat ca evaluare cronometrată de 50 de minute sau ca evaluare necronometrată. *Nivelul X* evaluează: inducerea; deducerea; credibilitatea și identificarea ipotezelor) - <https://evolkov.net/critic.think/tests/Cornell.cond.reas.pdf>

- *California Critical Thinking Skills Test (CCTST)* – Analizează competențele de gândire critică prin situații concrete; testul este o evaluare educațională care măsoară toate abilitățile de raționament de bază necesare pentru luarea deciziilor reflexive. CCTST oferă date valide și de încredere despre

abilitățile de gândire critică ale indivizilor și ale grupurilor. Este conceput pentru a fi utilizat cu studenții de licență și absolvenți (<https://insightassessment.com/iaproduct/california-critical-thinking-skills-test>).

❖ *Rubrici și grile de evaluare*

- rubrici bine definite care includ criterii clare pentru analiza, evaluarea și interpretarea informațiilor.

- exemplu: Rubrica Holistică pentru Gândirea Critică, care cuprinde indicatori pentru competențe precum claritatea, relevanța, acuratețea și logica.

Rubrica Holistică pentru Gândirea Critică este un instrument de evaluare care oferă o imagine de ansamblu asupra competențelor de gândire critică ale elevilor. Aceasta utilizează criterii bine definite pentru a analiza și evalua răspunsurile elevilor în funcție de claritate, relevanță, acuratețe, logică și profunzime. Rubrica este împărțită în mai multe niveluri, fiecare corespunzând unei performanțe specifice. Fiecare criteriu este evaluat separat, iar evaluarea finală oferă un scor global. Descrierea indicatorilor:

✓ Claritate

- *Nivel avansat*: ideile sunt exprimate clar, fără ambiguități; răspunsurile sunt ușor de înțeles și bine structurate.

- *Nivel mediu*: ideile sunt în general clare, dar pot exista ușoare confuzii sau detalii insuficiente.

- *Nivel începător*: ideile sunt vagi sau confuze, cu explicații incomplete sau greu de urmat.

✓ Relevanță

- *Nivel avansat*: toate informațiile și argumentele prezentate sunt relevante pentru subiectul discutat.

- *Nivel mediu*: majoritatea informațiilor sunt relevante, dar există unele divagații sau detalii irelevante.

- *Nivel începător*: o mare parte din informații sunt irelevante sau nesuținute de argumente clare.

✓ Acuratețe

• *Nivel avansat*: Informațiile sunt corecte, susținute de dovezi solide și lipsesc erorile factuale.

• *Nivel mediu*: Informațiile sunt în general corecte, dar există mici inexactități sau afirmații nesusținute.

• *Nivel începător*: Apar numeroase erori factuale, iar dovezile prezentate sunt insuficiente sau absente.

✓ Logică

• *Nivel avansat*: Argumentele sunt bine structurate, coerente și conduc la concluzii valide.

• *Nivel mediu*: Argumentele sunt în general logice, dar pot avea mici lacune sau concluzii slabe.

• *Nivel începător*: Argumentele sunt incoerente, dezorganizate sau nu conduc la concluzii clare.

✓ Profunzime

• *Nivel avansat*: Subiectul este analizat în detaliu, cu luarea în considerare a multiplelor perspective și implicații.

• *Nivel mediu*: Analiza este moderată, dar unele perspective importante sunt omise.

• *Nivel începător*: Analiza este superficială, fără o explorare adecvată a subiectului.

✓ Originalitate

• *Nivel avansat*: Răspunsurile demonstrează gândire independentă, creativitate și perspective unice.

• *Nivel mediu*: Există unele elemente de originalitate, dar răspunsurile sunt în mare parte convenționale.

• *Nivel începător*: Lipsesc gândirea originală și creativitatea, iar răspunsurile se bazează exclusiv pe idei preluate.

✓ Utilizare

- *Aplicare*: Profesorii utilizează această rubrică pentru a evalua răspunsurile elevilor la eseuri, dezbateri, studii de caz sau alte activități complexe.
- *Feedback*: Elevii primesc feedback detaliat pe baza criteriilor, ceea ce le permite să înțeleagă punctele tari și ariile de îmbunătățire.
- *Scor global*: Fiecare criteriu este punctat, iar scorul total oferă o evaluare holistică a gândirii critice.

Această rubrică poate fi ajustată și personalizată pentru a răspunde nevoilor specifice ale grupului de elevi sau ale subiectului abordat.

❖ *Întrebări deschise și eseuri*

- Întrebări care provoacă elevii să analizeze o situație, să își exprime un punct de vedere și să susțină concluziile cu argumente.

- Exemple de întrebări:

- "Care sunt principalele implicații ale unei decizii de politică publică asupra comunității?"

- "Cum ai aborda o problemă de legată de educația fizică în școală dintr-o perspectivă critică?"

❖ *Studii de caz*

- Analiza unei situații complexe pentru identificarea problemelor, evaluarea opțiunilor și propunerea de soluții bine fundamentate.

- Elevii sunt încurajați să identifice premisele, să recunoască prejudecățile și să evalueze raționamentele.

❖ *Dezbateri și discuții structurate*

- Dezbateri formale pe teme complexe.

- Discuții de tip Socratic, în care întrebările ghidate îi provoacă pe elevi să gândească mai profund și să-și susțină raționamentele.

❖ *Jurnale reflexive*

- Elevii sunt invitați să reflecteze asupra propriilor procese de gândire, să identifice punctele tari și slabe și să își îmbunătățească abilitățile.

- Exerciții de autoevaluare care includ întrebări precum: "Ce presupuneri am făcut?" sau "Ce dovezi susțin concluzia mea?"

- ❖ *Proiecte bazate pe rezolvarea problemelor*

- Elevii sunt implicați în proiecte care le cer să aplice gândirea critică pentru a rezolva o problemă reală.

- Exemple: analiza impactului schimbărilor climatice asupra unei comunități locale sau crearea unui plan de afaceri sustenabil.

- ❖ *Instrumente digitale interactive*

- Aplicații și platforme educaționale (de exemplu, Socrative, Kahoot, sau Edmodo) care includ întrebări cu răspuns deschis, exerciții de argumentare și colaborare.

- Jocuri de gândire critică care stimulează analiza și raționamentul logic.

- ❖ *Portofolii*

- Colecții de lucrări ale elevilor care demonstrează progresul acestora în gândirea critică.

- Analiza comparativă a eseurilor, proiectelor și soluțiilor propuse la probleme complexe.

- ❖ *Simulări și jocuri de rol*

- Elevii își asumă roluri într-o situație ipotetică pentru a-și demonstra capacitățile de luare a deciziilor și evaluare a informațiilor.

4.3. Impactul gândirii critice asupra performanței în educația fizică

Aplicarea gândirii critice în educația fizică îmbunătățește atât *performanța fizică*, cât și *dezvoltarea personală* a elevilor. Gândirea critică îi ajută să devină mai conștienți de propriile lor abilități și limitări, să ia decizii mai informate în timpul jocurilor și să dezvolte o înțelegere mai profundă a strategiilor sportive. De asemenea, contribuie la creșterea *autonomiei* și a *responsabilității* în gestionarea propriei sănătăți și a propriului corp.

Teoria abordării gândirii critice în educația fizică subliniază faptul că acest proces nu se limitează la dezvoltarea abilităților fizice, ci include și dezvoltarea raționamentului analitic, a capacității de rezolvare a problemelor și a abilităților de luare a deciziilor. Lecțiile de educație fizică pot deveni un spațiu de dezvoltare integrată, în care elevii nu doar învață să fie activi fizic, ci și să fie critici, reflectivi și capabili de a-și îmbunătăți performanțele printr-o înțelegere profundă a proceselor prin care trec.

Pentru a înțelege mai bine modul în care teoria gândirii critice se poate aplica în cadrul lecțiilor de educație fizică, vom explora câteva exemple concrete care demonstrează această abordare în diferite contexte sportive și educaționale.

Analiza Tacticii și Strategiei în Jocurile de Echipa

Figura 4.1 Gândirea critică

Context: în timpul unei lecții de baschet, elevii sunt împărțiți în echipe și trebuie să joace un meci. După primele 10 minute de joc, profesorul oprește activitatea și cere fiecărei echipe să reflecteze asupra tacticii folosite până în acel moment.

Exemplificare a gândirii critice:

✓ *Analiză:* elevii analizează ce tactici au folosit până în prezent (de exemplu, apărarea jucător la adversar sau apărarea zonală) și discută despre modul în care acestea au funcționat. Ei pot examina de ce echipa lor a pierdut sau câștigat anumite faze ale jocului.

✓ *Evaluare:* în urma analizei, elevii își evaluează eficiența tacticii. De exemplu, pot concluziona că apărarea zonală a fost inefficientă deoarece echipa adversă a avut jucători foarte rapizi.

✓ *Luarea deciziilor:* după evaluare, elevii sunt încurajați să propună schimbări de strategie, bazându-se pe raționament critic. De exemplu, pot decide să treacă la o apărare mai agresivă pentru a contracara viteza adversarilor.

✓ *Feedback:* Profesorul poate oferi feedback constructiv, adăugând observații despre punctele forte și slabe ale tacticii alese și ghidând discuția elevilor către soluții eficiente.

Rezolvarea Problemelor în Situații Tactice

Context: într-o lecție de fotbal, profesorul creează un scenariu ipotetic: echipa A joacă în inferioritate numerică (10 jucători în loc de 11) și trebuie să se apere împotriva echipei B.

Exemplificare a gândirii critice:

▪ *Analiză:* elevii din echipa A analizează provocarea și resursele disponibile. Încearcă să identifice avantajele și dezavantajele situației lor – de exemplu, cum pot folosi spațiul pe teren în avantajul lor sau cum pot economisi energie prin pase scurte și eficiente.

▪ *Evaluare:* Elevii evaluează situația în timp real, urmărind punctele vulnerabile ale echipei lor și ale adversarilor. Pot analiza dacă să se bazeze pe o defensivă compactă sau să încerce să construiască contraatacuri rapide.

▪ *Luarea deciziilor:* Echipa decide să își schimbe poziționarea, mutând un jucător din linia de atac în apărare pentru a menține o structură defensivă solidă. Această decizie se bazează pe analiza și evaluarea făcută asupra situației.

▪ *Reflecția după activitate:* După finalizarea scenariului, profesorul organizează o discuție în care fiecare echipă reflectează asupra deciziilor tactice luate, analizând ce a funcționat și ce ar fi putut fi făcut diferit.

Învățarea prin Proiecte Sportive Colective

Context: profesorul organizează un proiect în care elevii trebuie să creeze un plan de antrenament pentru îmbunătățirea capacității lor cardiovasculare în pregătirea pentru un concurs de alergare pe distanțe lungi. Elevii lucrează în echipe și trebuie să prezinte raționamentul din spatele planului lor de antrenament.

Exemplificare a gândirii critice:

• *Analiză:* Elevii analizează datele despre condiția lor fizică actuală, cum ar fi ritmul cardiac de repaus, timpul mediu de alergare pe distanțe lungi, și efectele diferitelor tipuri de exerciții asupra rezistenței cardiovasculare.

• *Evaluare:* Pe baza datelor analizate, echipele evaluează care sunt cele mai eficiente metode de antrenament. De exemplu, pot compara alergările de viteză cu cele de anduranță, luând în considerare care antrenamente au avut cele mai mari efecte pozitive asupra timpului lor de alergare.

• *Luarea deciziilor:* Echipele decid să includă o combinație de alergări pe intervale și alergări lungi, ajustând intensitatea și durata antrenamentelor în funcție de progresul observat în timp.

• *Feedback:* După implementarea planului de antrenament timp de câteva săptămâni, echipele primesc feedback de la profesor și de la colegi asupra modului în care au aplicat gândirea critică în proiectarea și implementarea programului de antrenament.

Autorefecția și Îmbunătățirea Individuală

Context: În timpul unei lecții de gimnastică, elevii sunt provocați să învețe o serie nouă de mișcări complexe (de exemplu, un salt sau un element acrobatic). După câteva încercări, elevii trebuie să reflecteze asupra performanțelor lor.

Exemplificare a gândirii critice:

- *Analiză*: elevii analizează ce aspecte ale execuției au fost corecte și unde au făcut greșeli. Aceștia pot identifica elemente precum tehnica de aterizare, alinierea corpului sau momentul săriturii care necesită ajustări.

- *Evaluare*: în urma analizelor, elevii își evaluează progresul și identifică moduri de a îmbunătăți. Pot decide, de exemplu, că trebuie să își îmbunătățească forța de sărituri sau să își ajusteze respirația pentru o mai bună coordonare.

- *Planificare*: elevii planifică acțiuni specifice pentru a corecta greșelile. Ei pot decide să se concentreze pe exerciții suplimentare de flexibilitate sau să repete elementul tehnic mai încet pentru a înțelege mai bine mișcarea.

- *Reflecție*: la sfârșitul lecției, elevii sunt invitați să reflecteze asupra progresului lor, să își autoevalueze învățarea și să primească feedback de la profesor asupra modului în care au aplicat gândirea critică pentru a-și îmbunătăți performanțele.

Simulări și Scenarii Ipotetice

Context: Într-o lecție de volei, profesorul creează un scenariu în care echipa trebuie să se descurce fără cel mai bun jucător de atac, simulând o accidentare. Echipa trebuie să își schimbe strategia și să își gestioneze resursele pentru a rămâne competitivă.

Exemplificare a gândirii critice:

- *Analiză*: elevii analizează situația fără jucătorul cheie și identifică noi moduri de a ataca și apăra fără el. Ei își evaluează forțele colective și redistribuie rolurile în echipă.

- *Evaluare*: elevii evaluează opțiunile disponibile și decid asupra celei mai eficiente soluții, bazându-se pe analiza lor asupra modului în care echipa adversă își organizează apărarea.

- *Adaptare*: echipa ajustează jocul pe măsură ce evoluează situația, reflectând la fiecare decizie în mod critic și luând în considerare rezultatele fiecărui punct jucat.

Fiecare dintre aceste exemple arată cum gândirea critică poate fi aplicată într-un mod activ și concret în lecțiile de educație fizică. De la analiza tacticilor sportive până la reflecția asupra progresului personal, elevii sunt stimulați să gândească critic în toate aspectele activităților fizice. Aceasta nu doar îmbunătățește performanța lor fizică, dar îi pregătește și pentru a lua decizii bine fundamentate și pentru a rezolva probleme complexe în sport și în viața de zi cu zi.

Gândirea critică poate fi încurajată în lecțiile de educație fizică prin metode inovatoare și interactive, care îmbină învățarea practică cu analiza și reflecția. Iată câteva idei noi și unice care pot contribui la dezvoltarea gândirii critice la elevi în cadrul acestor lecții:

- "Exerciții Deschise" pentru Gândire Creativă și Rezolvare de Probleme

Concept: în loc de a impune elevilor exerciții fixe sau sarcini cu răspunsuri prestabilite, profesorii pot introduce exerciții deschise, în care elevii au libertatea de a alege cum să rezolve o situație fizică sau tactică. De exemplu, în loc de a le spune cum să finalizeze un traseu de obstacole, elevii ar putea fi invitați să conceapă singuri traseul sau să găsească mai multe moduri de a finaliza un exercițiu.

Impact: elevii sunt forțați să analizeze diferite soluții, să cântărească opțiunile și să ia decizii bazate pe propriile abilități și preferințe, ceea ce dezvoltă atât gândirea critică, cât și creativitatea.

- Reflectarea Vizuală și Tehnologică: Înregistrări Video cu Autoevaluare

Concept: Înregistrarea video a performanțelor elevilor în timpul lecțiilor de educație fizică este o metodă foarte utilă pentru autoevaluare. După fiecare sesiune de exerciții, elevii pot urmări înregistrările și pot face o analiză critică a propriilor mișcări, luând în considerare aspecte precum postura, tehnica și eficiența mișcării.

Impact: Această abordare tehnologică le permite elevilor să observe obiectiv propriile performanțe și să își îmbunătățească abilitățile bazându-se pe

evaluări factuale. Autoevaluarea vizuală este un instrument puternic pentru dezvoltarea gândirii critice, prin prisma identificării greșelilor și a soluțiilor posibile.

- Învățarea Bazată pe Scenarii de Decizie Morală în Sport

Concept: Lecțiile de educație fizică pot introduce **scenarii de decizie morală** în contextul activităților sportive. De exemplu, elevii ar putea fi puși în situația de a decide dacă să respecte regulile unui joc sau să trișeze pentru a câștiga, iar apoi să discute implicațiile etice ale deciziilor lor. Aceste scenarii pot include dileme precum respectarea adversarului, integritatea jocului sau gestionarea emoțiilor într-o situație tensionată.

Impact: Această abordare dezvoltă nu doar gândirea critică, dar și conștiința etică a elevilor, provocându-i să analizeze nu doar eficiența deciziilor lor, ci și valorile și principiile care stau la baza acțiunilor lor.

- "Chestionarul Tactic" în Timp Real

Concept: O metodă inovatoare de stimulare a gândirii critice este introducerea unui "*chestionar tactic*" în timpul activităților sportive. Profesorul poate întrerupe jocul la anumite intervale și poate adresa întrebări rapide elevilor despre deciziile tactice pe care le-au luat (de exemplu, "De ce ai ales să pasezi în acea direcție?" sau "Cum te-ai putea poziționa mai bine pentru a apăra această zonă?"). Aceasta îi determină să reflecteze imediat asupra acțiunilor lor și să justifice rațional deciziile luate.

Impact: Elevii își dezvoltă abilitatea de a analiza rapid și eficient situațiile din joc, își rafinează capacitatea de luare a deciziilor și învață să își ajusteze comportamentul în funcție de feedback-ul primit.

- Schimbul de Roluri între Elev și Profesor ("Elevul Antrenor")

Concept: o abordare interesantă este schimbarea rolurilor în timpul lecțiilor, prin care un elev sau un grup de elevi preiau temporar rolul de "antrenor" și sunt responsabili pentru planificarea și conducerea unei părți a lecției. Aceștia

trebuie să analizeze nevoile echipei sau ale colegilor, să decidă asupra exercițiilor potrivite și să ofere feedback colegilor lor.

Impact: această metodă stimulează gândirea critică prin necesitatea de a planifica și evalua rațional ce exerciții sunt eficiente și cum pot fi aplicate în contextul obiectivelor echipei. În plus, elevii își dezvoltă abilități de leadership și comunicare.

- Învățarea Reflexivă prin Jurnale de Activitate Fizică

Concept: elevii pot ține *jurnale de activitate fizică*, în care să înregistreze ce exerciții au efectuat, cum s-au simțit și ce îmbunătățiri au observat. În plus, ei pot scrie despre deciziile tactice luate în timpul jocurilor sau despre modul în care au gestionat diverse provocări fizice și emoționale. La sfârșitul fiecărei săptămâni, elevii reflectează asupra progresului lor și primesc feedback de la profesor.

Impact: Jurnalele ajută la dezvoltarea unei abordări reflexive și critice a activităților fizice, încurajând autoanaliza și conștientizarea propriilor puncte forte și arii de îmbunătățire. Elevii devin mai autonomi în procesul de învățare și dezvoltare.

- Colaborarea și Dezbateră în Stil "Consiliu Sportiv"

Concept: La finalul lecțiilor de educație fizică, profesorul poate organiza o dezbateră colectivă în stil de consiliu sportiv, în care echipele analizează diferitele strategii și tactici folosite în timpul jocului. Fiecare echipă își prezintă punctul de vedere și își apără deciziile tactice luate în timpul jocului. Discuțiile sunt moderate de profesor, iar elevii sunt încurajați să adreseze întrebări critice colegilor.

Impact: Dezbaterile promovează gândirea critică colectivă, colaborarea și învățarea din experiențele celorlalți, permițând elevilor să își revizuiască propriile decizii pe baza noilor perspective oferite de colegii lor.

- Gamificarea Evaluării Deciziilor Tactice

Concept: o abordare ludică, prin care profesorul folosește *gamificarea* pentru a evalua deciziile tactice ale elevilor. Fiecare elev sau echipă poate câștiga puncte în funcție de cât de bine au raționalizat o decizie tactică în joc, evaluându-se nu doar performanțele fizice, ci și raționamentele din spatele acestora. Elevii

pot colecta puncte pentru „gândire critică eficientă” și „analiză strategică”, transformând reflecția și evaluarea într-un proces atractiv.

Impact: Aceasta stimulează implicarea elevilor în analiză și reflecție printr-un sistem de recompense, încurajându-i să își îmbunătățească continuu deciziile tactice și să devină mai conștienți de raționamentul lor.

- "Analiză de Competiție" în Timp Real cu Role-playing

Concept: Într-o lecție de educație fizică, elevii sunt puși să se pună în rolul unor analiști sportivi sau jurnaliști care comentează un meci în timp real. Ei trebuie să analizeze și să explice strategiile echipei lor și ale adversarilor, oferind o perspectivă critică asupra deciziilor și tacticilor folosite. Aceasta se poate face în timpul meciului sau imediat după finalizarea acestuia.

Impact: Această metodă obligă elevii să își dezvolte abilitățile de gândire critică, oferindu-le șansa de a reflecta asupra jocului dintr-o perspectivă exterioară, similară unui observator profesionist. Ei vor deveni mai conștienți de implicațiile strategice ale fiecărei decizii luate în joc.

Aceste abordări inovatoare aduc un plus de creativitate și interacțiune în lecțiile de educație fizică, ajutând elevii să își dezvolte gândirea critică într-un mod practic și plăcut. Prin reflectare, analiză tactică și autoevaluare, elevii pot deveni mai conștienți de propriile lor decizii și pot învăța să își îmbunătățească continuu abilitățile fizice și intelectuale.

În educația fizică, gândirea critică nu se limitează doar la îmbunătățirea performanțelor fizice, ci implică o evaluare continuă a deciziilor și a raționamentului din spatele acestora. Acest proces include reflecție și ajustare constantă a strategiilor pentru a atinge un scop mai mare: transformarea personală.

Competențele transformative sunt abilități complexe care permit indivizilor să își schimbe modul de a gândi, de a acționa și de a se raporta la mediul înconjurător. Acestea presupun nu doar dezvoltarea abilităților fizice și cognitive, ci și formarea unor *atitudini și comportamente adaptative*. În contextul educației fizice, competențele transformative se referă la capacitatea elevilor de a:

- îmbunătăți continuu performanțele fizice prin ajustări bazate pe evaluări critice;
- lua decizii raționale și informate în situații imprevizibile;
- învăța din eșecuri și succese pentru a deveni sportivi mai eficienți și indivizi mai rezilienți;
- aborda provocările fizice și mentale într-un mod reflexiv și strategic.

Dezvoltarea acestor competențe necesită practici pedagogice care integrează gândirea critică în activitățile de educație fizică, ceea ce poate duce la *schimbări transformative* în modul în care elevii învață și își gestionează propriile performanțe.

4.4. Impactul gândirii critice asupra competențelor transformative

Dezvoltarea gândirii critice în lecțiile de educație fizică poate avea un impact profund asupra competențelor transformative ale elevilor. Prin integrarea analizei, reflecției și ajustării continue, elevii învață să fie mai conștienți de propriile capacități și de modul în care pot influența mediul în care acționează. Aceasta nu se referă doar la îmbunătățirea performanțelor fizice, ci și la capacitatea de a face față provocărilor de viață prin:

✚ *îmbunătățirea autonomiei în procesul de învățare*: elevii devin mai responsabili pentru propria învățare, fiind capabili să identifice ce funcționează și ce nu în procesul lor de dezvoltare.

✚ *dezvoltarea unor atitudini de învățare activă și permanentă*: Elevii dobândesc un spirit reflexiv și proactiv, ceea ce îi face capabili să învețe din orice situație și să caute în mod constant să își îmbunătățească abilitățile.

✚ *formarea unei mentalități adaptative și reziliente*: gândirea critică le permite elevilor să facă față schimbărilor și provocărilor într-un mod constructiv, învățând din eșecuri și transformându-le în oportunități de creștere.

Teoria gândirii critice aplicată în educația fizică oferă un cadru eficient pentru dezvoltarea competențelor transformative. Prin încurajarea reflecției, evaluării și ajustării continue a strategiilor, elevii dobândesc abilități cognitive și

sociale esențiale, care contribuie la dezvoltarea lor integrală. Acest proces transformativ le permite să devină nu doar sportivi mai buni, ci și indivizi mai conștienți și pregătiți să facă față provocărilor complexe ale vieții.

Educația fizică, pe lângă obiectivele sale tradiționale de dezvoltare a abilităților motorii și promovare a sănătății, oferă un cadru ideal pentru formarea competențelor cognitive, sociale și emoționale. În acest context, integrarea gândirii critice în lecțiile de educație fizică reprezintă o abordare inovatoare care valorifică potențialul acestui domeniu pentru a dezvolta abilități esențiale precum analiza, evaluarea, luarea deciziilor și rezolvarea problemelor.

Gândirea critică implică o capacitate de a analiza informațiile și situațiile într-un mod logic, de a pune întrebări pertinente și de a formula concluzii fundamentate. Aplicarea acesteia în educația fizică transformă lecțiile într-un spațiu unde elevii nu doar execută mișcări sau jocuri, ci învață să reflecteze asupra propriilor decizii, să evalueze performanța și să exploreze strategii eficiente. Printr-o astfel de abordare, educația fizică devine o platformă pentru învățare holistică, conectând activitățile fizice cu procesele de gândire superioară.

În contextul unei societăți în continuă schimbare, unde provocările cotidiene cer adaptabilitate și gândire critică, pregătirea elevilor pentru viață trebuie să depășească limitele instruirii fizice tradiționale. Aceasta necesită o schimbare de paradigmă, unde profesorii de educație fizică adoptă strategii didactice care să stimuleze gândirea reflexivă, colaborarea și dezvoltarea personală. Activități precum analiza tacticilor sportive, rezolvarea problemelor de echipă sau luarea deciziilor rapide în timpul jocurilor pot constitui exemple concrete prin care gândirea critică poate fi cultivată.

Aceasta explorează modalitățile prin care gândirea critică poate fi abordată și integrată în lecțiile de educație fizică, subliniind beneficiile acestei metode și propunând exemple practice adaptate diferitelor contexte educaționale. De asemenea, subcapitolul va analiza importanța acestui tip de instruire pentru

formarea competențelor necesare vieții și va evidenția provocările implementării acesteia în cadrul orelor de educație fizică.

Gândire critică:

1) prezența criteriilor, 2) sensibilitatea la context și 3) autocorecția de gândire.

Gândirea critică este guvernată de criterii care sunt reguli sau principii care stau la baza judecății. Astfel, profesorul nu face o decizie intuitivă și liberă. Prin urmare, criteriile sunt esențiale pentru gândirea critică pentru că îi dau greutate. Cât despre a doua caracteristică referitoare la „sensibilitate context”, subliniază ideea că gândirea critică este gândire adaptabilă unui mediu și principalelor sale variabile. Aici profesorul „gânditorul critic” recunoaște, de fapt, că diferitele contexte necesită diferite aplicații ale regulilor, principiilor și actelor educative. În cele din urmă, „autocorectivul” caracterul gândirii critice transmite ideea că gândirea critică nu este rigidă dar flexibil pentru că este sensibil la propriile limite și înclinat să-și corecteze greșeli. Pentru profesorul „gânditor critic”, nu este o slăbiciune să-l recunoaștem falibilitate și să se angajeze într-o modificare conștientă a punctului său de vedere, al educație oferită elevilor pentru perfecționare.

Gândirea critică este în esență „gândire mai bună”. Atunci când elevii gândesc critic, ei iau în considerare informații complexe din numeroase surse și perspective pentru a face o judecată rezonabilă pe care o pot justifica. A fost asociat cu calități academice, cum ar fi luarea deciziilor, creativitatea, raționamentul, rezolvarea problemelor, dezbateră, atenția și judecata reflexivă. Gândirea critică învățată în educația fizică se poate transfera pozitiv și în rezolvarea provocărilor și problemelor care apar în alte domenii academice și în viață. Ce este gândirea critică și de ce este important ca elevii să o dezvolte.

Gândirea critică are un loc în domeniul psiho-motor. Mediile educaționale și sportive pot oferi un mediu de sprijin pentru ca indivizii să învețe cum să gândească critic. Natura practică a activității fizice permite individului să aplice o nouă strategie, încercare o nouă mișcare și evaluează valoarea răspunsului aproape imediat. Elevii pot fi provocați să producă soluții unice la problemele de

mișcare, să creeze noi versiuni ale unui joc și să gândească bine probleme legate de fitness și sănătate. Cu toate acestea, atât profesorii/antrenorii cât și studenții trebuie să fie capabili să recunoască oportunitățile disponibile de a aplica și folosiți gândirea critică (Wanner, T.; Palmer, E. *Formative Self- and Peer Assessment for Improved Student Learning*, 2018; *Lipman, M., 1995*).

În cele din urmă, indiferent de strategiile predate sau de activitățile implicate, profesorul trebuie să servească drept facilitator al procesului gândirii critice. Profesorul promovează capacitatea elevilor de a-și concentra atenția spre decizii care sunt necesare pentru o performanță calificată. Prin acest rol activ, profesorul va putea ajuta elevii în utilizarea gândire critică pentru atingerea succesului în domeniile fitness și mișcare.

Critica pentru toată lumea, în procesul educațional trebuie să ofere experiențe de învățare pentru studenți, unul dintre care este gândirea critică. Ennis susține că gândirea critică este reflexivă și gândire rezonabilă care se concentrează pe a decide ce să creadă sau faceți. Oamenilor li s-a dat motive să fie folosiți în întâmpinând diverse probleme din viață. Kuswana descrie procesul de gândire, și anume: Procesul de gândire constă în probleme mentale care apar natural sau planificat și depășit în contextul spațiului, timp, și mass-media utilizate, și produc despre schimbări în obiecte care îl afectează. Procesul de gândire este un eveniment care amestecă, potrivește, consolidează, schimbă și ierarhizează concepte, percepții, percepții și experiențe anterioare.

Motivația este esențială în modelarea cât de mult este interesat un elev de a învăța și, de asemenea, cât de mult vor învăța elevii dintr-o activitate de învățare sau cât de multă capacitate a elevilor de a capta informațiile prezentate de profesor. Elevii bine motivați vor produce o atmosferă vibrantă de învățare și o rată de succes mai bună. Această reflectare își propune să determine dacă modelul de învățare activă motivantă în educație fizică poate ajuta copiii din școala să-și dezvolte capacitatea de gândire critică (Ruiz-Ariza și colab., 2020).

Pentru un profesor, integrarea gândirii critice în lecțiile de educație fizică înseamnă să adopte un rol de facilitator al procesului de învățare, nu doar de instructor al mișcărilor și exercițiilor fizice. Aceasta implică:

Crearea unui mediu interactiv în care Profesorul trebuie să promoveze un spațiu în care elevii se simt încurajați să pună întrebări, să exprime opinii și să caute soluții creative la probleme.

Folosirea întrebărilor deschise de ex.: „De ce ai ales această strategie?” sau „Cum ai putea îmbunătăți rezultatul?” stimulează gândirea reflexivă și analiza situațiilor pentru elevi.

Planificarea unor activități care necesită decizii prin aplicarea Exercițiilor sau jocurilor care implică rezolvarea problemelor tactice, gestionarea conflictelor în echipă sau evaluarea performanțelor proprii și ale colegilor dezvoltă abilitatea de a analiza și de a lua decizii informate.

Feedback constructiv: În loc să ofere răspunsuri directe, profesorul poate ghida elevii către găsirea soluțiilor proprii, oferindu-le feedback care îi ajută să-și îmbunătățească gândirea și acțiunile.

Pentru elevi, gândirea critică în educația fizică înseamnă să devină participanți activi în procesul de învățare și să-și dezvolte capacitatea de a evalua, reflecta și îmbunătăți propriile performanțe.

Prin *Autoevaluare* elevii învață să-și analizeze propriile acțiuni și decizii în timpul activităților fizice. De exemplu, după un exercițiu, pot răspunde la întrebări precum: „Ce am făcut bine? Ce aș putea îmbunătăți?”

Luarea deciziilor în timpul unui joc, elevii trebuie să analizeze rapid situațiile și să aleagă cele mai eficiente acțiuni. De exemplu, în fotbal, să decidă dacă să paseze, să șuteze sau să dribleze.

Colaborare și soluționare de probleme prin participarea în activități de echipă îi ajută să identifice și să rezolve conflicte, să propună strategii și să învețe să-și adapteze comportamentul pentru a atinge obiectivele comune.

Gândire reflexivă: După activități, elevii sunt încurajați să reflecteze asupra rezultatelor și proceselor implicate, analizând ce au învățat și cum pot aplica aceste lecții în alte contexte.

Prin colaborarea dintre profesor și elev, lecțiile de educație fizică devin mai mult decât simple activități fizice. Integrarea gândirii critice permite dezvoltarea unor competențe esențiale pentru viață, precum analiza, luarea deciziilor și rezolvarea problemelor. Această abordare transformă orele de educație fizică într-un spațiu educațional complex, în care mișcarea și reflecția se îmbină pentru a forma indivizi autonomi, capabili să gândească logic și să acționeze eficient în diverse contexte.

Tabelul 12. Indicatori ai caracteristicilor gândirii critice

Caracteristicile gândirii critice	Indicatori
Identificarea criteriilor	Identificarea motivelor care stau la baza emiterii unei tehnici de învățare sau a unei acțiuni pedagogice. Suport de criterii.
Sensibilitate la context	Se pun la îndoială caracteristicile mediului educațional. Modificarea unei tehnici de instruire în funcție de caracteristicile mediului de învățare (de exemplu, caracteristicile elevilor, timpul alocat instruirii, caracteristicile materialului didactic etc.). Modificarea comunicării pedagogice în funcție de caracteristicile cognitive ale elevilor (de exemplu, elevii de la nivel primar versus gimnazial; familiaritatea elevilor cu cursul acțiunii etc.). Luăți în considerare specificul Sănătății și Educației Fizice față de sport în prezentarea situațiilor de învățare și în emiterea de instrucțiuni. Demonstrarea distincției în fundamentul acțiunilor de instruire. Recunoașterea diferențelor și asemănările.
Autocorectare	Examinarea calității abordării pedagogice. A pune la îndoială validitatea observațiilor care sunt făcute. Analizarea efectelor abordării educaționale pentru a face modificări dacă se dovedește a fi irelevantă pentru învățarea elevilor. Modificarea unui principiu de funcționare în lumina noilor date (criterii noi, context nou etc.). Să recunoască irelevanța unei situații de învățare propuse elevilor în lumina performanțelor lor motrice. Evaluarea propriei autocritici și corectarea atunci când este cazul. Evaluarea pertinentei unei situații de învățare și modificarea în consecință în beneficiul elevilor. Identificarea sau detectarea erorilor în propria judecată sau gândire.

Tabelul 13. Ghid de interviu pentru sesiunile de gândire critică

Caracteristicile gândirii critice (Lipman, 1995, 2006)		
<i>Criterii</i>	<i>Sensibilitate la context</i>	<i>Autocorectare</i>
<p>Creați un plan formal pentru fiecare lecție și, dacă da, pe baza căror criterii?</p> <p>Pe ce criterii vă bazați intervențiile pedagogice?</p> <p>Care sunt motivele dumneavoastră specifice pentru a alege criteriile de gândire critică pentru elevi?</p>	<p>De ce te-ai comportat în acest fel aici, în timp ce comportamentul tău era diferit înainte?</p> <p>Folosești X (strategie, intervenție etc.) în toate Y (contextele, toate situațiile cu toate grupurile de elevi etc.)?</p> <p>În acel moment, de ce ai folosit această strategie anume?</p> <p>Faceți adaptări frecvente?</p>	<p>Care sunt limitele acestei metode de instruire?</p> <p>Faceți des corecții în urma performanțelor motorii observate la elevii dvs.?</p> <p>De ce v-ați schimbat metoda de predare după câteva minute de practică elevilor?</p>

Aceste criterii au 2 obiective principale:

1) determinarea în ce măsură gândirea critică este prezentă în liceu profesori care folosesc tehnici de gândire critică în timpul procesului de predare-învățare;

2) descrierea funcția acestui tip de gândire în predare dacă este utilizat de profesori. Se poate concluziona că profesorii vor putea demonstra gândire critică, deoarece toate caracteristicile acestei forme de gândire, așa cum sunt definite de Lipman [3, 4] au fost prezenți. Dacă caracteristica „sensibilității la context” este mai dominantă și caracteristica „autocorecției”

oferă o prezență acceptabilă, este clar că aceeași calitate care determină aspectul critic al gândirii critice, prezintă criteriile care stau la baza judecării acestor profesori. Criteriile oferite sunt toate conceptuale în natură (adică nu toate se bazează pe valori), dar sunt în mare parte de tehnică, adică bazată pe fapte și gesturi.

Așadar, schimbările de la nivel instituțional, antrenate de schimbările din plan axiologic, aduc în prim plan conceptul de învățare și corelativele sale: cunoaștere, comunicare, competențe de învățare, comunicare, relaționare. Despre schimbările la nivel individual, psihologic, antrenate de existența în societatea

cunoașterii și comunicării au vorbit nu numai specialiștii în domeniul științelor educației și psihologii dar și filosoffii și sociologii.

Trebuie remarcat faptul că și la nivel individual, sau mai corect spus, mai ales la nivel individual se observa cel mai puternic, amprenta unei societăți în continua schimbare, în plin proces de globalizare, bazată pe o multitudine de valori, uneori aflate în contrast: localism-globalism, masă-individ, personal-anonim, cantitate-calitate, comuniune-izolare etc. De exemplu, A. Neculau analizează dintr-o perspectivă filosofico-pedagogică „stilul de viață între standardizare și personalizare”, subliniind ideea redefinirii noțiunilor de relații sociale, identitate, cetățenie.

Într-o lume aflată în plin proces de globalizare, în care frontierele tind să devină simbolice, avem nevoie într-adevăr de redefiniri, pentru a cunoaște și înțelege mai bine pe alții dar și pe noi înșine. Nu întâmplător unul din pilonii educației de azi este „a învăța să trăiești împreună cu ceilalți” [Barba-Martín, R.; Bores-García, D.; Hortigüela-Alcalá, D.; González-Calvo, G., 2020].

Globalizarea, cu tot ce presupune ea este doar o parte a problemei legată de redefinirea identității, prin raportare nu numai la comunitatea locală, dar și la cea națională, internațională și chiar planetară. În acest sens scopul educației este „atât de a reliefa diversitatea rasei umane, cât și de a facilita conștientizarea similitudinilor dintre indivizi și interdependența acestora”. O altă problemă referitoare la identitatea indivizilor legată tot de specificul societății actuale este subliniată de David Lyon care arată: „Proiectul sinelui se traduce printr-unul al posesiei de bunuri dorite și în urmărirea unor stiluri de viață create artificial” deoarece ”experiența mediată este implicată în structurarea contemporană a sinelui.” (Lipman , M., 1991, 1995). Se pare că această experiență mediată are un rol major în structurarea concepției despre lume și viață a indivizilor, cu efecte atât pozitive cât și negative în planul individual și al relațiilor interumane.

În procesul învățării care vizează priorități ca:

- a învăța să înveți și utiliza această competență pe parcursul întregii vieți

- a învăța să experimentezi, să corectezi erorile și să rezolvi problemele
- a învăța să faci față la o masă informațională enormă, a da dovadă de spirit critic și de competență valorizatoare
- a învăța să concretizezi principiul schimbării și să trăiești într-un mediu ce se modifică fără încetare
- a învăța să cooperezi cu alții în realizarea unor sarcini intelectuale cu finalitate colectivă.

„**SINELG**„ (sistem interactiv de notare și eficientizare a lecturii și gândirii)
folosit la o lecție de educație fizică

Este o metodă de menținere a implicării active a gândirii elevilor/studentilor în citirea unui text, de monitorizare a gradului de înțelegere a unui conținut de idei, de învățare eficientă.

Înainte de a începe lectura textului, elevilor li se cere să noteze tot ceea ce știu sau cred că știu despre tema/problema ce va fi prezentată în text. Ei sunt atenționați că nu are mare importanță dacă ceea ce vor scrie este corect sau nu; important este să scrie tot ce le vine în minte referitor la acea temă, solicitându-și astfel, gândirea și imaginația. Apoi ideile produse de elevi sunt notate pe tablă iar eventualele neconcordanțe sunt discutate și reformulate într-o manieră cceptabilă.

Elevii sunt invitați să citească textul cu atenție slujindu-se de anumite semne ce au următoarele semnificații:

- să bifeze pe margine textului acolo unde conținutul de idei confirmă ceea ce ei știau dej sau cred că știu
- să pună un minus „-” acolo unde informația citită contrazice ceea ce ei știau su credeau că știu
- să pună un plus „+” acolo unde găsesc informție nouă
- să pună semnul întrebării „?” acolo unde doresc explicații sau ideile par neclare, confuze

Pentru a monitoriza ideile textului și gradul de înțelegere a acestora este utilă realizarea unui tabel cu patru coloane corespunzătoare celor patru categorii de semne utilizate.

...	+	-	?

Discuția în grup a conținutului de idei a textului prin raportarea lor la ideile inițiale notate pe table relevă câștigul de informație lămuritoare și eventual, aspectele încă neelucidate pentru a căror clarificare sunt necesare alte surse de informații.

1. Știu – vreau să știu- am aflat- Cu grupuri mici sau cu întreaga clasă, se trece în revistă ceea ce elevii știu deja despre o lecție de educație fizică sau o temă din curriculum.

Pentru a folosi această metodă, cereți-le la început elevilor să formeze perechi și să facă o listă cu tot ce știu despre tema ce urmează a fi discutată.

Între timp realizați pe tablă un tabel ca cel de mai jos:

Știu	Vreau să știu	Am învățat

Cereți apoi câtorva perechi să spună celorlalți ce au scris pe liste și notați lucrurile cu care toată lumea este de acord în coloana din stânga.

Efectele formative ale metodelor de dezvoltare a gândirii critice

Mai întâi precizăm, că, pentru a obține efectele formative utilizând metodele dezvoltării gândirii critice, trebuie să ținem cont de următoarele aspecte:

- utilizarea acestor metode presupune un anumit context fizic și psiho-pedagogic. Contextul fizic presupune un anumit spațiu care trebuie organizat în funcție de scopurile lecției (băncile și utilajul utilizat la lecția de educație fizică așezate astfel încât să stimuleze comunicarea, cooperarea autentică; materiale diverse și la îndemâna elevilor – coli de hârtie, carioci, foarfece, mingi etc).

Contextul psiho-pedagogic se referă la acele condiții psihologice și pedagogice care trebuie respectate, adică un stil de predare învățare bazat pe comunicare autentică profesor-elevi, pe respectarea intimității și valorilor elevilor (nu de puține ori elevii sunt rugați să împărtășească experiențe lor în legătură cu un anumit lucru. Se poate întâmpla ca unii elevi să refuze. Este un bun prilej de a arăta tuturor că : respectarea intimității este o valoare, că există lucruri care pot fi împărtășite și că altele nu, că avem libertatea de a alege, că uneori sunt lucruri pe care nu vrem să le împărtășim pentru că nu suntem pregătiți să o facem!)

- Necesită antrenarea unor competențe

Gândirea critică se învață și se exersează în contextul mai sus amintit, însă se sprijină și pe anumite competențe cum ar fi: competența de a lucra în grup, competența de a argumenta, de a relaționa cu alții care au valori diferite

- Nu sunt un panaceu pedagogic

Faptul că metodele gândirii critice au reale și evidente efecte formative atât pe plan cognitiv cât și afectiv nu poate fi contestat. Însă acestea nu înseamnă că folosind metodele de dezvoltare a gândirii critice, toți elevii vor fi motivați, vor fi interesați de școală, vor obține rezultate foarte bune.

Efectele formative ale utilizării metodelor de dezvoltare a gândirii critice se concretizează în:

- Efecte pe plan cognitiv: formarea/ dezvoltarea capacității de analiză, sinteză, de argumentare, de raționament (majoritatea metodelor invită elevii să compare ceea ce știu cu ceea ce știu alții despre un subiect și cu ceea ce au aflat). De asemenea comparația între ceea ce știu, cum știu cât știu, la ce îmi folosește poate conduce spre formarea deprinderilor metacognitive.

- Efecte pe plan afectiv-motivațional: formarea/dezvoltarea motivației intrinseci pentru învățare, a plăcerii de a învăța, de a descoperi, recunoașterea diverselor sentimente ce însoțesc activitatea de învățare (reușită, bucurie dar și eșec, insatisfacții și mai ales analiza cauzelor acestora)

- Efecte pe plan relațional: cooperarea, colaborarea cu alții, acceptarea altora ca fiind diferiți și nu opuși, toleranță în relațiile cu ceilalți.

Putem considera că toate aceste efecte formative constituie tot atâtea argumente pentru a susține că metodele dezvoltării gândirii critice sunt cele care reușesc să satisfacă atât exigențele unui învățământ formativ centrat pe competențe, cât și exigențele elevilor ce doresc o școală modernă, în care dorințele și nevoile lor de formare sunt prioritare.

O problemă disputată de către specialiști se referă la formarea gândirii critice la preșcolari. Are aceleași efecte formative? Cum le obținem?

Deși unii consideră că dezvoltarea gândirii critice este un proces prea greu pentru școlari datorită stadiilor dezvoltării inteligenței copilului acest lucru este posibil cu ajutorul suportului intuitiv.

Întrebările care se pun sunt:

- Gândirea critică nu grăbește în mod inutil maturizarea elevilor?
- Nu cumva li se răpește copilăria?
- Nu ne folosim de un elev să gândească precum un adult?
- Este moral ca un cadru didactic să obțină efecte spectaculoase în prezent cu prețul unor posibile consecințe târzii plătite de elevi?

Răspunsul este sigur nu. Nu practicarea timpurie a gândirii critice dăunează, ci practicarea neadecvată sau parțială a ei poate duce la dezvoltarea unui comportament tipic, unui copil pasiv care așteaptă totul de-a gata, iar efectul nu va fi deloc neglijabil ci, din punct de vedere moral, dăunător și educațional contraproductiv.

Beneficiile dezvoltării gândirii critice pentru copiii preșcolari sunt:

- libertatea de a-și exprima propriile opinii;
- respectul față de opiniile celor din jur;
- potențarea încrederii în sine;
- toleranță față de partenerii de dialog;
- dezvoltarea spiritului autocritic;
- amplificarea cooperării și comunicării interpersonale;

- plasarea copilului în centrul procesului educativ prin solicitare individuală și personalizată;

Condițiile și situațiile specifice, care pot duce la dezvoltarea gândirii critice, complexe, la cea mai fragedă vârstă, pot fi considerate următoarele:

- încurajarea copiilor să pună cât mai multe întrebări;
- stimularea comunicării prin organizarea de discuții și dezbateri între copii, între educatoare și copii;
- activizarea copiilor prin solicitarea lor de a opera cu idei, concepte, obiecte în vederea reconsiderării acestora și a emiterii a noi variante;
- stimularea spiritului critic, constructiv, a capacității de argumentare și de căutare a alternativelor;
- organizarea de discuții pe anumite teme, inițierea de jocuri, excursii;
- educarea capacității de a privi altfel lucrurile, de a-și pune întrebări neobișnuite despre lucruri obișnuite;
- libertatea de exprimare a cunoștințelor, a gândurilor, a faptelor;
- incitarea interesului către nou, necunoscut și oferirea satisfacției găsirii soluției după depunerea unui efort de căutare de către copil;

În procesul instructiv-educativ este necesară schimbarea poziției față de elev. El trebuie considerat, drept un participant activ și creativ la propria formare. Trebuie avut în vedere că, formarea unor deprinderi de învățare interactiv-creativă, antrenând efortul intelectual, cu cât sunt mai de timpuriu formate, fixate și consolidate, cu atât au un efect formativ mai eficient, materializat în dezvoltarea capacităților intelectuale superioare.

Profesorul trebuie să cunoască și să folosească adecvat metodele și tehnicile de predare/învățare menite să stimuleze gândirea critică a elevilor. De aceea el trebuie să elimine practici *contraindicate* pentru dezvoltarea gândirii critice în învățare, cum ar fi:

- transmiterea în permanență a cunoștințelor „gata construite”;

- limitarea libertății de gândire „altfel” și înăbușirea tendinței de a imagina alternative fantastice;
- îngrădirea dorinței de a efectua desene nesupuse tiparelor;
- descurajarea ideilor proprii ale elevului;
- lipsa de flexibilitate și toleranță față de răspunsurile personale ale elevilor;
- prețuirea memoriei bune și a reproducerilor contextuale;
- uniformizarea și lipsa tratării diferențiate;
- interes redus din partea educatorului de a stimula creativitatea copiilor pentru a evita abaterea de la proiectul propus sau pentru a nu crea „dezordine” în sală;
- accentul pe cantitate și nu pe calitate în furnizarea și reproducerea cunoștințelor din partea elevului.

Activitatea fizică care se desfășoară încă din copilărie va dezvolta capacitatea de gândire necesară la vârsta următoare. Gândirea critică face parte din capacitatea cognitivă, care este construită de părți ale creierului care au o relație între sistemul creierului și alt sistem cerebral.

Educația fizică și sportul în cadrul școlii le oferă elevilor posibilitatea de a învăța și exersa abilități esențiale pentru a-și dezvolta și menține sănătatea fizică pe termen lung. În afară de beneficiile pentru corp, aceasta promovează un tip de cunoaștere și înțelegere bazată pe respectarea regulilor, contribuind astfel la dezvoltarea conștiinței sociale și la interacțiunea între elevi. Importanța educației fizice trebuie recunoscută de la o vârstă fragedă, astfel încât elevii să fie motivați să rămână activi pe tot parcursul vieții. Plăcerea de a participa la activități fizice reprezintă unul dintre factorii psihologici extrem de importanți care poate influența atitudinea copilului. Alături de plăcere, eficiența copilului sau încrederea pe care o arată în abilitățile lui sportive, este esențială pentru dezvoltarea unei atitudini pozitive față de activitatea fizică.

Educația fizică și sportul includ activități care utilizează în mod organizat diverse forme de exerciții fizice, având ca scop principal creșterea potențialului biologic al individului, în armonie cu cerințele societății. Acestea reprezintă o

activitate motrică complexă, cu exerciții care au o natură fiziologică, efecte biologice, o metodă pedagogică și o organizare socială. Formarea elevilor nu ar trebui percepută doar ca o simplă predare de cunoștințe, unde profesorul deține întreaga autoritate, ci ca un mediu de învățare interactiv, în care elevii se implică activ. Educația școlară este esențială, dar reprezintă doar fundamentul dezvoltării deprinderilor de învățare continuă.

Obiectivul educației fizice este de a stimula elevii să își pună întrebări pentru a explora conceptele acestei discipline.

- Să dobândească o înțelegere profundă a valorilor promovate de educația fizică
- Să adopte și să mențină un stil de viață sănătos
- Să dezvolte abilități eficiente de comunicare și colaborare
- Să construiască relații pozitive și să-și asume responsabilitatea pentru propriile acțiuni
- Să analizeze și să învețe din experiențele lor educaționale.

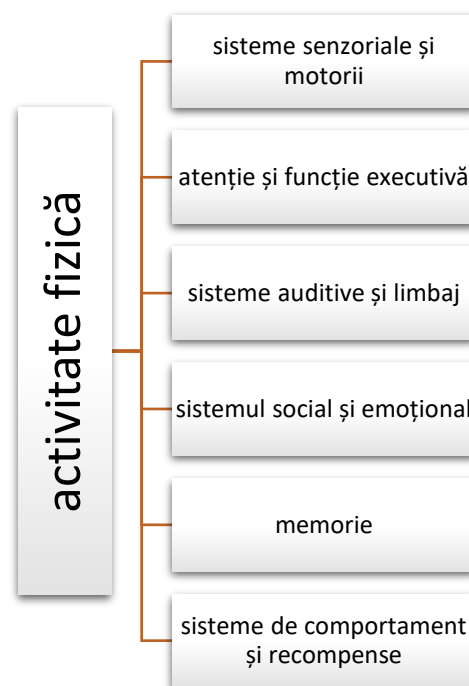

Figura 4.2. Relația dintre activitatea fizică și procesele de gândire

Educația fizică nu se limitează doar la dezvoltarea abilităților și la îmbunătățirea condiției fizice, ci poate avea un rol în formarea gândirii critice a elevilor. Într-un context, lecția de educație fizică oferă oportunități valoroase pentru cultivarea abilităților cognitive, emoționale și sociale. Elevii pot fi implicați în procese decizionale, în analizarea situațiilor și în rezolvarea problemelor, dezvoltând astfel o gândire critică aplicată în practică.

Acest capitol explorează importanța și aplicabilitatea gândirii critice în lecțiile de educație fizică, subliniind modalitățile prin care elevii pot fi implicați în proces. Prin abordări didactice interactive și prin crearea unui mediu propice reflexiei și colaborării, educația fizică devine decât o simplă activitate fizică: devine un spațiu pentru învățare semnificativă și pentru formarea unor competențe esențiale pentru viață.

Această abordare analizează strategii și metode prin care gândirea critică poate fi în activitățile sportive și în scenariile didactice din cadrul lecțiilor de educație fizică, având în vedere implicarea a elevilor în procesul de învățare. În acest context, se pune accent pe dezvoltarea capacităților de reflecție, argumentare și luare de decizii, precum și pe importanța colaborării și comunicării în echipă.

Gândirea critică reprezintă una dintre cele mai importante competențe ale secolului XXI, esențială pentru dezvoltarea elevilor ca indivizi autonomi, capabili să analizeze informații, să ia decizii bine fundamentate și să rezolve probleme complexe. În ciuda percepției tradiționale asupra educației fizice ca fiind predominant spre dezvoltarea fizică și motrică, acest domeniu oferă un cadru ideal pentru stimularea gândirii critice. Activitățile sportive și exercițiile practice necesită luarea de decizii rapide, evaluarea situațiilor și adaptarea la variate, creează un mediu propice pentru cultivarea acestor abilități. Un aspect fundamental al acestui demers este implicarea a elevilor în procesul didactic. Lecția de educație fizică poate fi transformată dintr-o activitate pur într-o experiență de învățare, în care elevii sunt provocați să-și asume roluri decizionale, să analizeze strategiile adoptate și să reflecteze asupra rezultatelor obținute. Prin implicarea lor, aceștia își dezvoltă nu

doar abilitățile fizice, ci și capacitatea de a gândi critic, de a colabora cu colegii și de a comunica idei și soluții.

Acest capitol descrie modalitățile prin care gândirea critică poate fi în lecțiile de educație fizică prin utilizarea unor metode didactice inovatoare și prin implicarea elevilor în activități ce depășesc rutina clasică a predării. Analiza se va concentra pe identificarea oportunităților educaționale oferite de activitățile fizice, cum ar fi jocurile de echipă, exercițiile de coordonare sau activitățile de rezolvare a problemelor, și pe descrierea strategiilor de predare care favorizează dezvoltarea gândirii critice. În plus, vor fi evidențiate beneficiile acestei abordări atât pentru dezvoltarea a elevilor, cât și pentru îmbunătățirea calității procesului de învățare.

Prin urmare, lecțiile de educație fizică pot constitui un context transformator, în care activitățile sunt complementate de exerciții cognitive și sociale, contribuind la formarea unor competențe integrate și relevante pentru viața de zi cu zi. Explorarea acestui subiect deschide noi perspective asupra rolului pe care educația fizică îl poate juca în modelarea gândirii critice și în pregătirea elevilor pentru provocările viitorului.

În educației contemporane, gândirea critică este o competență esențială, iar integrarea sa în lecțiile de educație fizică reprezintă o oportunitate inovatoare de a îmbina dezvoltarea fizică. Educația fizică nu trebuie privită doar prin prisma activităților fizice, ci ca un mediu de învățare complex, care permite elevilor să analizeze, să reflecteze și să ia decizii fundamentate în situații diverse.

Rolul gândirii critice în lecțiile de educație fizică care pot fi un spațiu ideal pentru dezvoltarea gândirii critice. Elevii au ocazia să învețe prin participare, să analizeze strategii de joc, să evalueze rezultatele și să reflecteze asupra propriilor performanțe. Acesta nu doar că le îmbunătățește capacitățile de gândire analitică și rezolvare de probleme, dar îi pregătește și pentru a lua decizii rapide și eficiente în diverse forme, activități în viața de zi cu zi.

Implementarea unor metode didactice interactive, cum ar fi jocurile de echipă, scenariile de rezolvare a problemelor și discuțiile reflexive, s-a dovedit extrem de eficientă. Aceste abordări încurajează elevii să colaboreze, să dezvolte empatie, să argumenteze și să comunice idei. Prin crearea unor situații de învățare care necesită adaptare și decizii, elevii învață să își gestioneze emoțiile, să accepte provocările și să contribuie la succesul echipei.

Impactul asupra dezvoltării elevilor și integrarea gândirii critice în educația fizică contribuie la formarea unor competențe. Pe lângă abilitățile fizice, elevii își dezvoltă capacități cognitive, cum ar fi analiza și sinteza informațiilor, dar și abilități sociale, precum comunicarea eficientă și lucrul în echipă. Acest model holistic de învățare creează o punte între educația fizică și alte discipline, oferind elevilor un set de competențe utile în diverse domenii ale vieții. Pentru a valorifica pe deplin potențialul educației fizice în dezvoltarea gândirii critice, este esențială adoptarea unor strategii didactice centrate pe elev, care să pună accent pe învățarea prin experiență, colaborare și reflecție. De asemenea, este recomandată formarea a cadrelor didactice în utilizarea acestor metode și integrarea unor activități interdisciplinare care să sprijine dezvoltarea globală a elevilor. Educația fizică, privită din această perspectivă, devine decât o disciplină sănătății fizice; ea devine un instrument puternic pentru formarea unor indivizi critici, autonomi și pregătiți să facă față provocărilor viitorului. În acest sens, lecțiile de educație fizică trebuie să evolueze continuu, atât aspectele critice, cât și cele cognitive, pentru a răspunde nevoilor complexe ale elevilor din societatea modernă.

CAPITOLUL 5. DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII ELEVILOR PRIN PRISMA METODELOR ACTIV – PARTICIPATIVE

Societatea contemporană are nevoie de oameni ce posedă o inteligență creatoare, gândire independentă și creativă. E o necesitate a omului de a se adapta continuu la situații noi, la procese și probleme de muncă, mereu noi. De aceea menirea instituțiilor de învățământ este de a dezvolta aptitudinile intelectuale ale elevilor, independența și creativitatea gândirii.

În “Dicționarul de pedagogie” creativitatea este definită ca și capacitate de a realiza ceva nou, ca aptitudine și ca “produs și proces”. Este considerată “un produs” pentru că se dovedește pe baza următorilor factori: flexibilitate, originalitate, fluentă, ingeniozitate, prin activitate, prin experiență. Ea este “un proces” deoarece implică desfășurarea în timp, dezvoltări și retrageri ale factorilor și elementelor noi, învingerea unor obstacole. În sens mai larg creativitatea se referă și “la găsirea de soluții, idei, probleme, metode care nu sunt noi pentru societate, dar la care s-a ajuns pe cale independentă”.

În cadrul procesului instructiv-educativ competența principală este creativitatea. Astfel, creativitatea este strâns legată de modul flexibil și inventiv de găsire a soluțiilor pentru diferite probleme și de aplicare a lor, de originalitate a soluțiilor noi și neobișnuite, de modul de abordare a problemelor din puncte de vedere diferite.

Învățarea creativă implică atât o învățare participativă în cadrul căreia elevul este ajutat în redescoperirea cunoștințelor prin efort propriu de gândire, cât și o învățare anticipativă care angajează elevul în procesul creației, dezvoltându-i inteligența și imaginația creatoare. Învățarea creativă apare astfel ca o „formă specială a învățării școlare, organizată didactic prin deplasarea accentului de la obiectivele de stăpânire a materiei la cele de transfer și de exprimare, în orice context instrucțional, într-un mobil educațional continuu.

Obiectivele operaționale ale învățării creative au ca particularitate un grad mai mare de generalitate față de obiectivele pedagogice concrete asupra cărora acționează direct sau indirect, datorită valorilor metodologice.

1.A învăța din proprie inițiativă, conform secvențelor didactice propuse, pentru stimularea gândirii creative;

2 .A promova un mod variat de abordare a problemelor, de manipulare a obiectelor, ideilor

3.A învăța independent în afara programei liceale pentru aprofundarea conținutului predat-învățat (gândire independentă, încredere în sine, putere mai mare de muncă, tonus afectiv);

4.a fi responsabil față de libertățile didactice oferite de învățător, efect formativ: atitudine activă auto-critică față de mediu și față de sine

Etapele creativității:

Pregătirea

In aceasta etapa problema este investigata si “răsucita pe toate fețele”, pe măsura ce autorul pregătește terenul pentru ceea ce vrea sa creeze. Are loc acumularea de resurse intelectuale, din care va elabora ideile noi. Etapa conține partea de cercetare, partea de planificare si partea de pregătire mentala.

Incubarea

In aceasta etapa are loc un proces inconștient, in care autorul nu face nici un efort legat de problema la care lucrează. Aici exista doua elemente divergente: aspectul negativ ca nu ne gândim la o problema specifica, si aspectul pozitiv al proceselor mentale involuntare si inconștiente care au loc.

Iluminarea

Iluminarea este momentul de inspirație, gândul fulgerător pe care nu îl poate decide conștiința si pe care îl primește subconștientul, după ce toate elementele adunate in timpul etapei de pregătire au plutit libere in minte in timpul incubajiei. Toate aceste elemente sunt gata sa se așeze intr-o noua formula iluminatoare. Însa aceasta iluminare nu poate fi forțata.

Verificarea

In acest ultim stadiu se verifica validitatea ideii, care este adusa la o forma precisa. Ideea trebuie evaluata in mod conștient. Trebuie analizat rezultatul inspirației si trebuie deduse consecințele ideii iluminatoare. Toate acestea implica disciplina, atenție, voința si un efort conștient si consecvent.

Tipuri de creativitate

- Taylor distinge cinci tipuri de creativitate și face acest lucru concentrându-se pe scopul procesului creativ:

5. Creativitate expresivă

- Este forma de creativitate care urmărește să exprime o idee, un sentiment sau orice stare internă a creatorului. Este cea folosită de artiștii care doresc să surprindă o emoție în picturile lor sau în poezia lor, așa că o folosesc pentru a elibera și a comunica emoții din interior.

6. Creativitate productivă

- În acest caz, scopul creativității este de a obține un fel de rezultat sau beneficiu. Când un pictor sau un poet creează o operă cu scopul final de a câștiga un concurs sau de a o vinde, iar exprimarea emoțională este retrogradată pe plan secund, vorbim despre creativitate productivă.

7. Creativitate inventiva

- Acest tip de creativitate își propune să descopere aspecte ale realității care nu au fost încă descoperite, așa că flexibilitatea gândirii este esențială. Oamenii de știință care dezvoltă noi teorii sunt un exemplu în acest sens.

8. Creativitate inovatoare

- Merge cu un pas mai departe decât creativitatea inventiva și, după ce a descoperit noi aspecte ale realității, construiește instrumente și instrumente care îi permit să se adapteze la ea . Un exemplu îl găsim în antibiotice, care ne permit să ne adaptăm la microorganisme care în alte vremuri ne-ar fi ucis.

9. Creativitate emergentă

• Îl putem înțelege ca un nivel superior de creativitate inovatoare , deoarece, pe lângă faptul că ne permite să ne adaptăm la realitate, o transformă într-un mod semnificativ. Un exemplu clar de creativitate inovatoare găsim în telefon, care a început ca un dispozitiv de comunicare la distanță prin voce și care astăzi ne permite să realizăm o multitudine de funcții suplimentare care au ajuns să modifice comportamentul social și chiar propriul vocabular.

«Dacă îmi spui o să uit, dacă îmi arăți o să țin minte, dar dacă mă implici o să înțeleg.»

Caracteristicile metodelor:

- sunt atractive;
- stimulează implicarea activă în sarcina didactică;
- stimulează inițiativa, creativitatea, implicarea;
- asigură o mai bună punere în practică a cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor;
- asigură un demers interactiv al actului de predare-învățare-evaluare;
- valorifică și stimulează potențialul creativ, originalitatea copiilor;
- acționează asupra gândirii critice a elevilor;
- elevii devin responsabili în rezolvarea sarcinilor;
- promovează învățarea prin cooperare;
- copiii învață să argumenteze acțiunile;
- îi învață pe elevi să comunice între ei și să asculte părerile celor din jur.

Ce metode activ-participative utilizați pentru dezvoltarea creativității la elevi?

1. Metode și tehnici activ-participative pentru dezvoltarea creativității
2. Metoda cubului
3. Metoda piramidei
4. Tehnica ciorchinelor
5. Învățarea prin descoperire

6. Jocul anticipatelor
7. Metode de rezolvare de probleme prin stimularea creativității
8. Metode de cercetare in grup

METODE DE REZOLVARE DE PROBLEME PRIN STIMULAREA CREATIVITATII

- ✓ Metoda pălăriilor gânditoare
- ✓ Studiul de caz
- ✓ Phillips 6/6
- ✓ Tehnica 6/3/5
- ✓ Metoda Frisco
- ✓ Sinectica
- ✓ Metoda ciorchinelui

Figura 5.1 STIMULAREA CREATIVITATII

METODA CUBULUI

Presupune explorarea unui subiect din mai multe perspective.

Etape:

- realizarea unui cub, pe ale cărui fețe sunt scrise cuvintele: *descrie, compara, analizează, asociază, aplica, argumentează*

- anunțarea temei

- împărțirea clasei în grupe de câte 4 elevi, fiecare grupa analizând câte o temă de pe fețele cubului

- redactarea finală și împărtășirea cu celelalte grupe

- afișarea formei finale pe tablă

Metodă care presupune exploatarea unui subiect, a unei situații din mai multe perspective, permițând abordarea complexă și integratoare a unei teme (descrie, compară, asociază, analizează, aplică, argumentează).

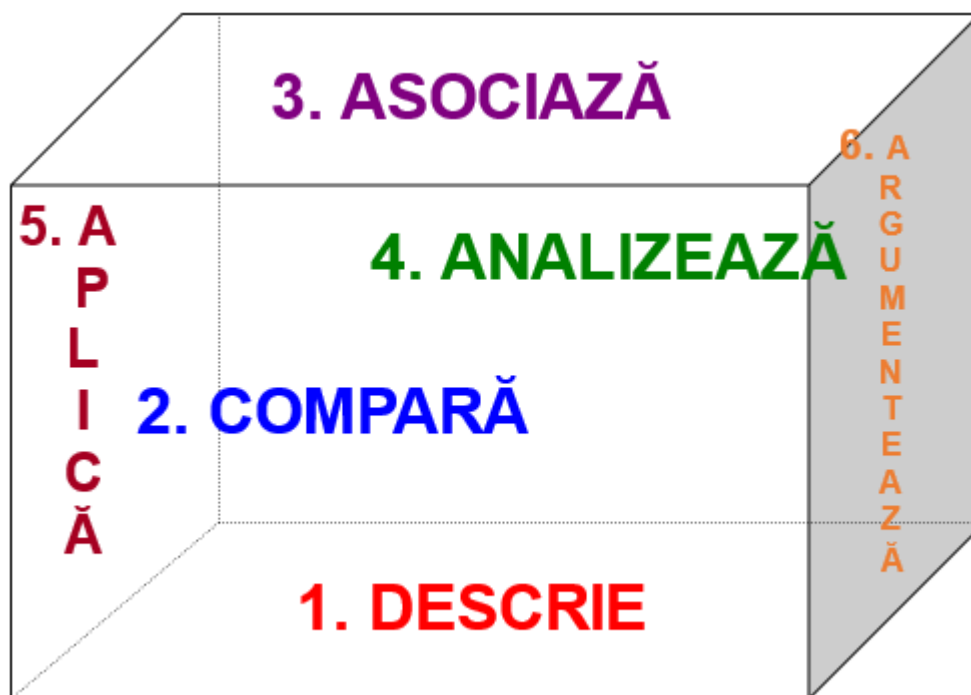

Fig.5.2. metoda cubului

Învățarea prin descoperire

Încurajată în școlile moderne, apelează la metode active, participative, conducând elevul la dobândirea unei experiențe proprii, ca urmare a contactului nemijlocit cu realitatea, prin efort personal de explorare, cercetare, experimentare.

Este importantă, în acest caz, respectarea etapelor cunoscute: - formularea sarcinii, problemei;

- efectuarea de reactualizări; - formularea ipotezei de rezolvare; - stabilirea planului mijloacelor; - verificarea, formularea unor generalizări; - evaluarea; - valorificare.

Învățarea prin descoperire utilizează: inducția, deducția și analogia.

Modelarea este o formă a descoperirii, bazată pe cercetarea obiectelor și fenomenelor din natură și societate cu ajutorul modelelor.

Jocul anticipărilor

Se aplică în etapa de prelectură.

* Pornind de la titlul textului sau de la un fragment scurt care se citește, elevii sunt întrebați despre ce cred ei că este vorba în text și ce îi face să se gândească la o această anticipare.

* Li se pot oferi câteva variante de răspuns, iar ei să aleagă varianta pe care o consideră corectă.

Tehnica ciorchinelui

✓ Este o tehnică de predare-învățare care-i încurajează pe elevi să gândească liber și deschis

✓ Ciorchinele este un tip de "brainstorming" prin care se stimulează evidențierea legăturilor dintre idei

Reguli pentru utilizarea acestei tehnici:

✓ notarea tuturor ideilor legate de tema respectivă;
✓ dintr-o idee dată pot apărea alte idei, astfel se pot construi "sateliți" ai ideii respective;

✓ apariția legăturilor numeroase și variate între idei

Etapele realizării ciorchinelui

1. Prezentarea cuvântului-cheie sau propoziției-nucleu:

- cadrul didactic scrie un cuvânt sau o propoziție-nucleu în mijlocul tablei;

2. Explicarea regulilor pe care le presupune tehnica:

- cadrul didactic le oferă elevilor explicațiile necesare;

- îi încurajează pe elevi/cursanți să scrie cuvinte sau sintagme în legătură cu tema pusă în discuție.

3. Realizarea propriu-zisă a ciorchinelui:

- cadrul didactic le cere elevilor să lege cuvintele sau ideile produse de cuvântul sau propoziția-nucleu prin linii care evidențiază conexiunile între idei, realizând astfel o structură în formă de ciorchine;

4. Reflecția asupra idelor emise și conexiunilor realizate.

5. Ciorchine - exemplu

Ciorchine - exemplu

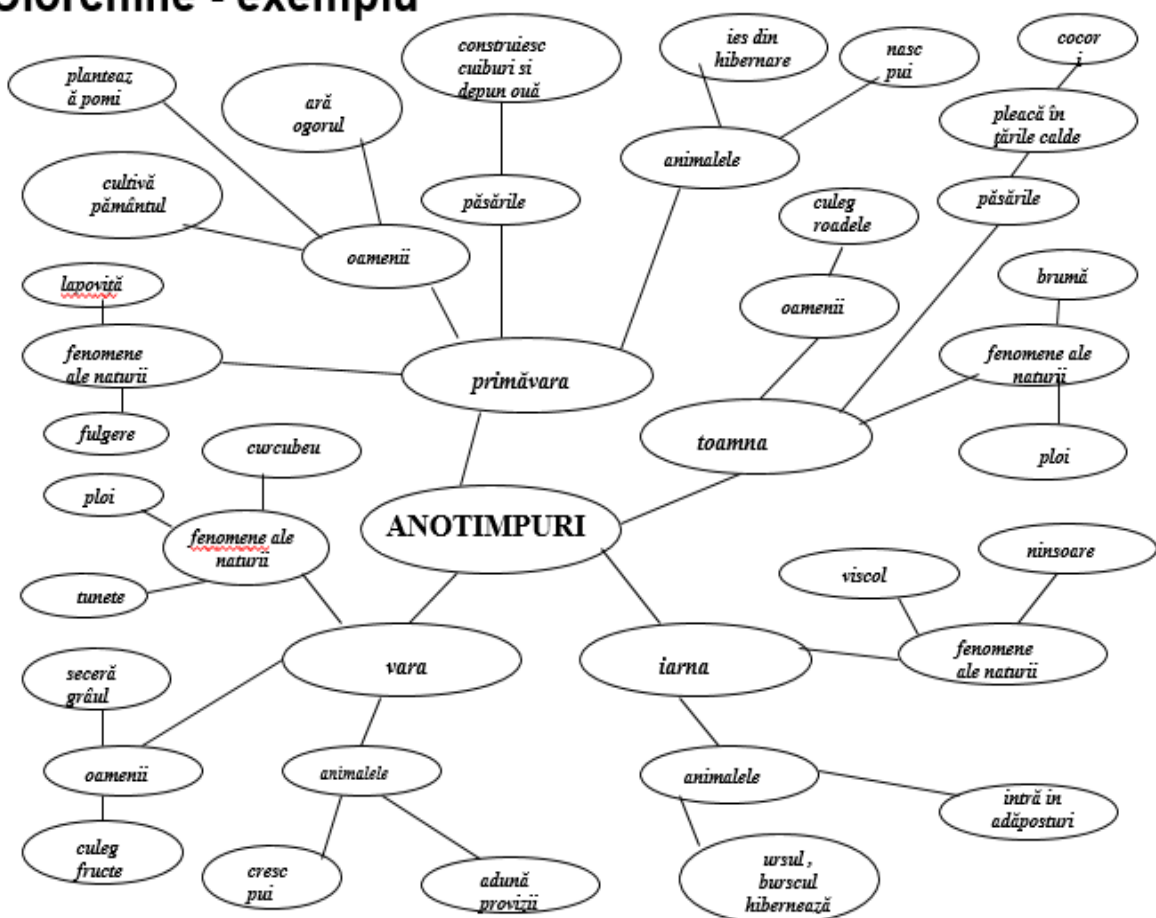

Figura 5.3. Ciorchine

Aplicație

✓ Prezentați 3 concepte-cheie sau propoziții-nucleu, pe baza cărora să puteți aplica tehnica ciorchinelui la disciplina dumneavoastră.

Avantajele și limitele aplicării metodei ciorchinele

Avantajele:

- ✓ fixarea ideilor și structurarea informațiilor;
- ✓ înțelegerea ideilor;
- ✓ poate fi aplicată atât individual (chiar și la evaluare), cât și la nivelul întregii clase
- ✓ în etapa de reflecție, elevii pot fi ghidați pentru gruparea informațiilor în funcție de anumite criterii.

Limitele:

- ✓ enunțarea unor idei și urmarea unor piste nerelevante pentru tema pusă în discuție;
- ✓ timpul îndelungat necesar pentru aplicare;
- ✓ posibila implicare inegală a elevilor în activitate.

Metoda cadranelor

Prin trasarea a două perpendiculare, pe tablă sau în caiet, se obțin patru cadrane.

Cadranele cu expresii atitudinale se pot completa frontal, pe grupe și individual.

Elevii pot primi fișe individuale în care vor avea de completat cadranele:

I. Am admirat...

II. Dezaprob....

III. N-am înțeles...

IV. Am învățat....

Sau fișe pe grupe, în acest caz fiecare grupă fiind solicitată să găsească în text cât mai multe răspunsuri pentru un singur cadran pe care trebuie să-l completeze

Avantaje:

- stimulează atenția și gândirea;
- scoate în evidență modul propriu de înțelegere;

- conduce la sintetizare/esențializare;
- ușurează asimilarea de noi cunoștințe;
- se poate folosi cu succes la orele de recapitulare și consolidare;
- se poate folosi în diferite momente ale lecției;
- stimulează interesul elevilor pentru activitatea didactică.

Procesul literar

Este un joc de rol cu caracter general care presupune o dezbatere de pe poziții extreme (acuzare – apărare) a unor aspecte problematice dintr-o operă literară.

Are o valoare constructivă mai mare atunci când este realizat pe baza unor alocuțiuni gândite și redactate de elevi.

Aceștia vor emite opinii personale cu privire la personajele incriminate, izvorâte din contactul direct cu textul literar.

Procesul judiciar

Împărțiți în 2 grupuri: acuzatorii și apărătorii.

Simulați un proces judiciar în care învinuitul ar fi Garoffi, băiatul care a lovit în ochi pe bătrân cu bulgărele de zăpadă și nu-și recunoaște fapta.

Folosiți expresiile:

Apărătorii

Vă rog să-mi permiteți...

Nu cred că...

De unde să știe băiatul că...

El nu este vinovat...

Mi-e milă de băiat, căci...

Îi este teamă să...

Fapta sa nu este atât de gravă, de aceea, rog...

Acuzatorii

Cer pedepsirea...

Îl acuz pe ...

Vă aduceți aminte cum...

Este adevărat că..., dar...

Fapta sa este o ...

Ceea ce a făcut este foartecăci ..., deci cer să...

Copacul ideilor

Tehnica numită „copacul ideilor” presupune munca în grup. Este o metodă grafică în care cuvântul cheie este scris într-un dreptunghi la baza paginii, în partea centrală. De la acest dreptunghi se ramifică asemenea crengilor unui copac toate cunoștințele evocate. Foaia pe care este desenat copacul trece de la un membru la altul al grupului și fiecare elev are posibilitatea să citească ce au scris colegii săi. Această formă de activitate în grup este avantajoasă deoarece le propune elevilor o nouă formă de organizare și sistematizare a cunoștințelor.

Tehnica 6 / 3 / 5

Tehnica 6/3/5 este asemănătoare brainstorming-ului. Ideile noi însă se scriu pe foile de hârtie care circulă între participanți, și de aceea se mai numește și *metoda brainwriting*. Tehnica se numește 6/3/5 pentru că există:

✓ 6 membri în grupul de lucru, care notează pe o foaie de hârtie câte 3 soluții fiecare, la o problemă dată, timp de 5 minute (însușind 108 răspunsuri, în 30 de minute, în fiecare grup)

Tehnica 6 / 3 / 5 Etapele metodei 6/3/5:

✓ Împărțirea clasei în grupe a câte 6 membri fiecare.

✓ Formularea problemei și explicarea modalității de lucru. Elevii primesc fiecare câte o foaie de hârtie împărțită în trei coloane.

✓ Desfășurarea activității în grup. În această etapă are loc o îmbinare a activității individuale cu cea colectivă. Pentru problema dată, fiecare dintre cei 6 participanți, are de notat pe o foaie, 3 soluții în tabelul cu 3 coloane, într-un timp maxim de 5 minute. Foile migrează apoi de la stânga spre dreapta până ajung la posesorul inițial. Cel care a primit foaia colegului din stânga, citește soluțiile deja

notate și încearcă să le modifice în sens creativ, prin formulări noi, adaptându-le, îmbunătățindu-le și reconstruindu-le continuu.

- ✓ Analiza soluțiilor și reținerea celor mai bune.
- ✓ Se centralizează datele obținute, se discută și se apreciază rezultatele.

Tehnica 6 / 3 / 5

Avantajele aplicării tehnicii 6/3/5 sunt următoarele:

- ✓ oferă elevilor mai puțin comunicativi posibilitatea de a se exprima;
- ✓ similar brainstorming-ului, stimulează construcția de „idei pe idei”;
- ✓ încurajează solidaritatea în grup și competiția între grupuri, îmbinând munca individuală cu cea de echipă;
- ✓ are caracter formativ-educativ, dezvoltând atât spiritul de echipă cât și procesele psihice superioare (gândirea cu operațiile ei: analiza ideilor emise de ceilalți, comparația, sinteza, generalizarea și abstractizarea; dezvoltă imaginația, creativitatea, calitățile atenției etc);

Dezavantajele

- ✓ rezultă din constrângerea participanților de a răspunde într-un timp fix.
- ✓ pot exista fenomene de contagiune negativă între răspunsuri
- ✓ elevii pot fi influențați de soluțiile anterioare, intrând într-un blocaj creativ

Metoda pălăriilor gânditoare este o tehnică interactivă, de stimulare a creativității participanților, bazată pe *interpretarea de roluri*, în funcție de pălăria aleasă.

✓ Sunt șase pălării gânditoare, fiecare având câte o culoare: alb, roșu, galben, verde, albastru și negru.

✓ Culoarea pălăriei definește rolul:

✓ Alb - obiectivitate, neutralitate; informează

(Ce informații avem, lipsesc, vrem să avem?)

Roșu - perspectiva emoțională; ce simte despre...

(Îmi place/nu-mi place, Sentimentul meu e ca...)

Galben - optimism, gândire constructivă, idei
(Care sunt avantajele? Sigur vom găsi soluții...)

Verde - creativitate, soluții
(Soluția ar fi să..., Succesul ar fi garantat dacă...)

Albastru - arbitrajul discuției; clarifica
(Care sunt ideile principale? Care este următorul pas?)

Negru - pesimism, negativism, relevare a erorilor, a neajunsurilor (Care sunt erorile? Ce riscuri există? Ce nu putem cunoaște?)

Metoda celor cinci ex. - Împart clasa în cinci grupuri în urma numărării de la unu la cinci, după care le înmânez câte o fișă cu o întrebare:

1. examinează - o notă informativă despre exercițiul fizic;
2. explică - rolul exercițiilor fizice;
3. exemplifică - prin experiența proprie necesarul practicării exercițiului fizic;
4. exersează - un complex de exerciții fizice;
5. execută - un exercițiu fizic;

Metoda studiului de caz - un caz înseamnă o situație reală de viață care a avut loc la un moment dat sau o situație imaginară, dar semnificativă care este prezentată participanților pentru:

- a o discuta sub toate aspectele și consecințele ei, exprimându-se puncte de vedere diferite;
- a o rezolva, căutând soluții de consens;
- a trage concluzii privind soluția obținută prin decizii de grup.

Această metodă permite o apropiere a învățării de viața reală. Se ia drept punct de plecare o reprezentare a unei situații desprinse din realitate și problemele ce decurg din ea. Astfel, se poate porni de la o situație reprezentativă și semnificativă, urmând a se ajunge la formularea unor concluzii generale sau invers de la cazuri generale în scopul înțelegerii unor ipostaze particulare.

Metoda analiza SWOT- Scopul SWOT este de a determina ipostazele unei probleme și de a facilita o abordare strategică de lucru cu acestea în stabilirea celor de mai sus se poate răspunde la un sistem de întrebări:

Pentru puncte tari:

- De ce anume avantaje se beneficiază?

Ce lucruri pot fi duse la îndeplinire?

Pentru puncte slabe:

- Ce poate fi îndreptat?

- Ce greșeli s-au făcut?

- Ce trebuie evitat?

Pentru oportunități:

- Ce șanse se întrezăresc?

- Care sunt direcțiile interesante?

- Care sunt aspectele neacoperite încă?

Pentru amenințări:

Ce obstacole se ivesc?

Metode de lucru cu materiale video și pliante

Lucrul cu pliantele

Pliantele reprezintă un material de lucru eficient în transmiterea de informații, în special științifice. Regulile de utilizare:

- introducerea elevilor într-o nouă temă;
- furnizarea informațiilor pe structură coerentă și clară;
- elevii sunt încurajați să lucreze cu informațiile cuprinse în pliante
- profesorul se sprijină pe conținutul pliantului și asigură schimbul de informații și de opinii;
- activitatea se desfășoară pe grupe mici.

Avantaje: acoperă un conținut larg într-un timp scurt, poate precede tehnicile practice de instruire, poate fi folosită ca bază de discuții și de prelegeri.

Utilizarea produselor audiovizuale tematice

Materialele audiovizuale sînt o combinație de sunet și imagine legate de o tematică anume. Materialele audio video pot fi utilizate în cadrul activităților de grup (videoclipuri, slide-uri, filme de scurt metraj, produse pe calculator, diapozitive, fotografii și povestiri fotografice).

Resursele necesare depind de materialul ce se dorește a fi realizat și implică dotări tehnice corespunzătoare.

Pași:

- tema aleasă ar trebui să se refere la J.O.
- să reflecte participarea efectivă a grupului din punct de vedere social și cultural;

- limbajul să fie clar, imaginile relevante.

Povestirea fotografică se realizează astfel:

- se alege o tematică împreună cu grupul;
- se creează o povestire pe baza tematicii alese care va include un mesaj specific;

- se va pune în scenă povestea;

- se selectează scenele expresive pentru a fi fotografiate;

- apoi se montează și se prezintă/afișează fotografiile.

Avantaje: impactul pe care îl au imaginea, sunetul contribuie la eficientizarea acțiunilor didactice, captează ușor atenția și motivează discuția de grup.

Organizarea și desfășurarea comp. sportive, activități educative prin mini spectacole dramatice

Este o metodă educațională eficientă, deoarece copiii au capacități interpretative, iar spectacolele mici îi ajută pe spectatori și actori să vorbească mai ușor despre problemele delicate sau controversate (teatru de păpuși, pantomima, joc de rol, măști). Unii elevi își pot recunoaște comportamentele proprii greșite și este posibil să încerce să le corecteze. Spectacolul poate fi amuzant sau serios,

distractiv sau reflexiv, poate oferi modele pozitive și arată felul în care oamenii își pot îmbunătăți viața.

Pași:

- se identifică o tematică împreună cu grupul;
- se cercetează, se discută, se aprofundează tema;
- se scrie un scenariu pe tema aleasă;
- se face selecția actorilor și a resurselor necesare (costume, păpuși, măști - ce pot fi confecționate/improvizate de elevi);
- se montează spectacolul.

Studiul de caz

Recomandat în predarea/învățarea științelor socio-umane, precum și în evaluare, datorită caracteristicilor sale:

- Analiza, înțelegere și interpretare a unor fenomene
- Exersare a capacității de argumentare
- Emitere a unor judecăți de valoare
- Formare și dezvoltare a trăsăturilor de personalitate
- Reprezintă o metoda de confruntare directă cu o situație reală, autentică, luată drept exemplu tipic, reprezentativ pentru un set de situații și evenimente problematice.

Un elev își manifestă spiritul creativ atunci când:

- ▶ explorează mediul și găsește soluții personale
- ▶ gândește critic și are deprinderi de gândire critică
- ▶ acționează în totală libertate în planul alegerilor pe care le face
- ▶ se implică activ în procesul de formare și învățare, adoptă o atitudine activă și interactivă
- ▶ preferă gândirea divergentă, imaginativă și creativă
- ▶ nu se descurajează în fața frustrării și ambiguității, ci perseverează
- ▶ problematizează conținuturile și face descoperiri
- ▶ problematizează conținuturile și face descoperiri

▶ își valorifică și dezvoltă imaginația, originalitatea, inventivitatea, fantezia, creativitatea

▶ Elaborează produse intelectuale unice și originale

Produsul creativ

▶ Produsul creativ este modalitatea palpabilă de apreciere a creativității, putând fi exprimat fie prin ceva material (produsele palpabile)

▶ Produsul creativ fie prin ceva spiritual (idei exprimate sau numai gândite).

Caracteristicile produsului creativ

▶ Pentru a fi considerat creativ, produsul trebuie să fie nou, original și să prezinte valoare socială .

▶ Aprecierea unui produs creativ variază în funcție de anumite condiții social-istorice.

Întrebarea?

▶ Care sunt produsele creative la disciplinele Dv. de studiu?

▶ Cum apreciați produsul creativ?

Criterii de apreciere a produsului creativ.

1. Criteriul originalității – caracteristicile fundamentale ale originalității sunt noutatea și impredictibilitatea. Noutatea presupune o fuziune a unor elemente existente într-o combinație inedită și capacitatea de surprindere a unor conexiuni între acestea. Impredictibilitatea se referă la relația neașteptată dintre lucrurile existente în lumea reală și obiectul creat.

2. Criteriul conexiunilor – esența creativității umane o constituie relația. Un element de bază al procesului îl constituie activitatea combinatorică. Iată câteva metode de combinare, care se pot folosi în cadrul orelor, atât pentru a capta atenția cât și pentru a stimula imaginația, gândirea divergentă, motivația și anumite trăsături de personalitate:

3. Criteriul nonraționalității – cuprinde stadiul incubației care constă în aglutinarea unor evenimente spontane și necontrolabile, după anumite legi aparent

autonome. Are loc o relaxare a gândirii conștiente și o inhibiție a controlului logic. Este celebru cazul lui Newton privind legea atracției universale.

Acest aspect poate fi exersat în cadrul orelor, în orice moment al lecției, cu scopul de a trezi interesul elevilor pentru când concentrarea atenției scade, precum și la începutul activității, în calitate de exercițiu de spargere a gheții. De pildă, se oferă o listă de cuvinte (de exemplu: paxaladin, nimfă, termită, gramofon...), fără legătură la prima vedere și se cere elevilor să aleagă două cuvinte din lista respectivă, pe care apoi le oferă colegului de bancă, acesta având sarcina să alcătuiască o scurtă povestire. O altă modalitate ar fi organizarea unor ateliere de scriere, în care elevii să combine la întâmplare personaje, cronotopi, intrigi, deznodăminte și să alcătuiască povestiri, pornind de la o anumită combinație.

Care sunt implicațiile reale în liceu?

Cea mai bună modalitate de a-i ajuta pe elevi să atingă nivelul maxim al potențialului creativ este să li se permită să facă ceva ce le place. Libertatea de a-și alege activitatea le permite să caute acele subiecte pentru care sunt o motivație intrinsecă intensă. Profesorii pot aborda această perspectivă în clasă, oferind elevilor libertatea de alegere a temelor pentru proiectele individuale sau colective. Permițându-le să-și aleagă activitatea se pune accent pe motivația intrinsecă. Pentru a o stimula este necesară o colaborare profesori-părinți, în sensul că aceștia trebuie să discute cu elevii despre stimularea intrinsecă și bucuria de a învăța. Cu alte cuvinte, este necesară crearea unui climat socio-afectiv favorabil, în care potențiali creatori să-și poată împărtăși nestingheriți gândurile și sentimentele în ceea ce privește interesele, ideile, emoțiile și sentimentele.

O altă modalitate de a întări motivația intrinsecă este micșorarea accentului pus pe constrângerile extrinsece de tipul:

- evaluare, - supraveghere, -recompensă stabilită, -constrângerea legată de activitate și competiția. Bineînțeles că aceste preocupări extrinsece nu pot fi

eliminate din cele mai multe zone ale învățământului, însă s-ar putea încerca o reducere a importanței evaluărilor pe bază de note, vorbindu-se mai puțin despre ele în clasă. Se poate pune accentul pe caracterul formativ al acestor evaluări și nu pe caracterul lor de control, în sensul că elevii trebuie să vadă în acestea o modalitate de a măsura dezvoltarea capacităților proprii.

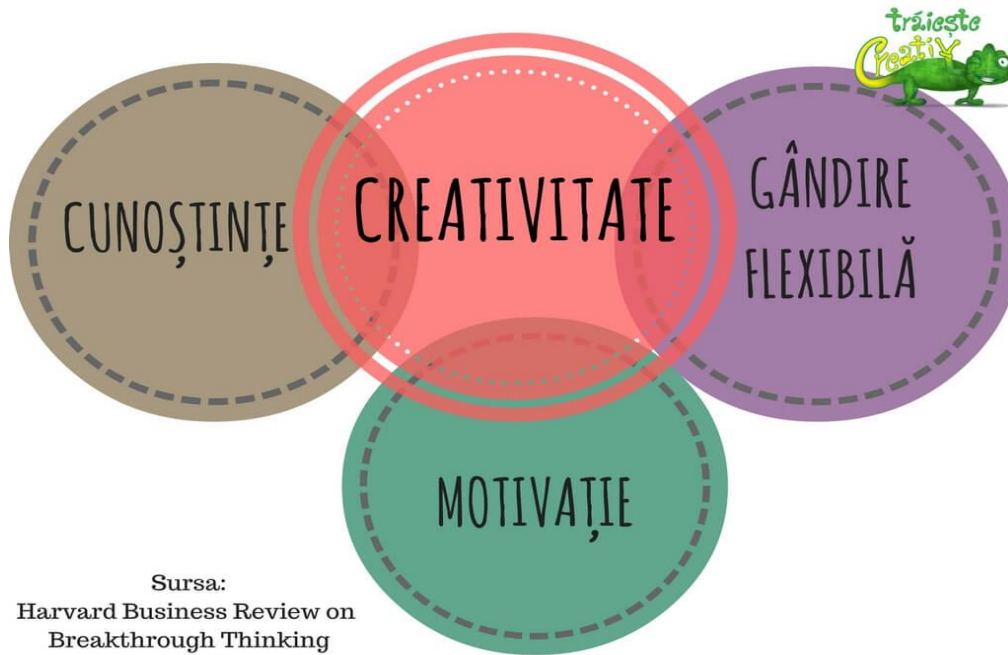

Figura 5.4. Dezvoltarea capacităților proprii

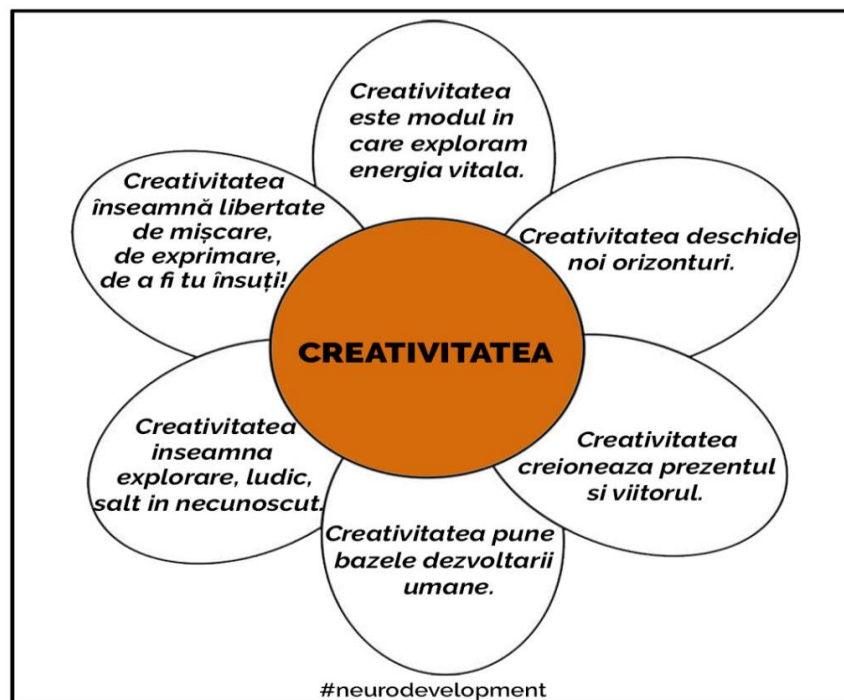

Figura 5.5. Creativitatea

Conceptul de educație fizică și sportivă impune pe prim-plan funcția formativă a exercițiilor fizice (A.D.Novikov, I.P. Matveev; I.Boian, A. Lungu). Pentru realizarea obiectivelor generale și a modelului final, Curriculumul liceal de educație fizică prevede obiective pentru fiecare clasă. Procesul pedagogic de educație fizică are la bază toate particularitățile specifice procesului de învățământ, are un caracter obiectiv, nu se desfășoară la întâmplare, ci, în funcție de cerințele societății actuale, care impun o dezvoltare fizică armonioasă, o capacitate de muncă sporită, recunoașterea sistemului de valori, integrarea în societate - toate acestea obținându-se prin mijloace adaptate perioadei de vârstă, sexului, particularităților psihomotrice specifice individului. În procesul de instruire, cunoștințele reprezintă informații despre obiectele și fenomenele lumii materiale.

Formarea competențelor specifice la elevii din treapta liceala în baza aplicării diverselor tehnici și metode de învățământ, constituie cadrul cel mai prielnic pentru obținerea performanțelor.

Educația fizică este o componentă a educației generale care utilizează exercițiul fizic drept principal mijloc în formarea sănătății competențelor școlare, deprinderilor, calităților motrice și a culturii sănătății.

Competența școlară este un sistem integrat de cunoștințe, capacități/calități, deprinderi motrice și atitudini dobândite de elevi prin învățare, conform vârstei și nivelului cognitiv al elevului, în vederea soluționării unor probleme cu care acesta se poate confrunța în viața reală.

Curriculumul școlar de educație fizică este inclus în Planul-cadru de învățământ ca disciplină de studiu obligatorie și se reflectă în conceptul care stă la baza reformei sistemului de învățământ European și din Republica Moldova. El urmărește realizarea finalităților prevăzute de Legea Învățământului!

a) dezvoltarea personalității copilului, a capacităților și aptitudinilor lui spirituale și fizice la nivelul potențialului său maxim;

b) asigurarea unei pregătiri fizice armonioase, cu caracter profesional aplicativ, formarea necesității de practicare a culturii fizice și sportului pe parcursul întregii vieți (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 9 noiembrie 1995, nr. 62-03).

Pentru a realiza calitativ formarea la elev a obiectivelor enumerate, profesorul trebuie să cunoască: taxonomia obiectivelor educaționale, tehnologia/metodologia implementării curriculumului școlar, conținuturile și mijloacele educaționale, particularitățile de vârstă și cele individuale ale elevilor, managementul educațional, proiectarea și evaluarea didactică, conținutul manualului de educație fizică ca instrument structurat de favorizare a învățării elevului (manual cl. XII).

Pentru fiecare lecție profesorul va formula obiective operaționale care rezultă din conținutul indicat în curriculum și fixat în proiectul didactic de lungă durată. Operaționalizarea obiectivelor se va efectua în conformitate cu modelele Mager sau Landsheere. Strategiile și tehnologiile de realizare a obiectivelor operaționale preconizate sunt la discreția învățătorului, fiind corelate cu cele recomandate de curriculum.

La fel profesorii trebuie să cunoască metodologia dezvoltării a gândirii critice și a metodelor de instruire formative de diferite aspecte; dezvoltarea gândirii critice la elev în lecția de educație fizică și sport; abordări metodologice ale problemei dezvoltării gândirii critice a elevilor în contextul educației fizice; tehnica executării; răspunsuri la întrebări; tehnologia învățării materialului teoretic; calitățile motrice și funcționale; prezentarea răspunsurilor în formă de desene, pictograme; răspunsuri la întrebări; cauzele și efectele executării exercițiilor fizice; influența de fortificare a organismului; sarcini creative.

Procesul de educație fizică poate avea conținut formativ-creativ numai dacă învățarea-predarea se va baza pe procedee și metode ce provoacă la elev nu numai activism motrice, dar și activează considerabil funcțiile psihice mentale cum sunt perceperea, gândirea și memoria.

Orice exercițiu fizic executat la lecție în scopul formării capacităților și aptitudinilor personale va influența mai eficace asupra elevului dacă se vor respecta cerințele manifestării cognitive în procesul de instruire. Elevul va face eforturi în procesul de a cunoaște, înțelege, analiza, va face concluzii și evalua performanțele personale. Procesul didactic va fi mai complex dacă elevii nu numai vor acumula cunoștințe din expunerile profesorului, dar vor acționa și independent ori cu ajutorul colegilor, ei vor căuta, descoperire, propune. Adică se va lucra cu cunoștințele acumulate.

Instruirea, fiind de așa conținutul va influența și asupra profesorului, schimbându-i radical funcția pedagogică. El nu mai poate rămâne un simplu informator (fie în domeniul teoretic sau practic), el va trebui să creeze condiții accesibile în scopul „căutării și găsirii independente de către elevi a adevărului”. În rezultat elevul devine persoană activă în căutarea mijloacelor netradiționale, neșablonizate de rezolvare a obiectivelor instructiv-educative pe larg spectru. Cunoștințele, deprinderile și priceperile acumulate în atare situație vor fi mai profunde, dure, largi. Principalul constă în faptul, că elevul treptat va acumula aptitudini de folosire a cunoștințelor, deprinderilor și capacităților acumulate în situație neordinare, nestandarde, permițându-i cu mult mai reușit acomodarea la variate probleme de aspect social, profesional asanativ, sportiv.

Avantajele metodelor interactive utilizate la lecția de educație fizică:

- Dezvoltă **gândirea critică**;
- Sporesc eficiența lecțiilor, stimulează interesul și curiozitatea elevilor pentru cunoașterea profundă a realității;
- Cultivă spiritul de investigație ce generează o motivare superioară învățării;
- Solicită o angajare proprie efectivă, o trăire personală a acțiunii;
- Apelează la capacitatea elevului de a gândi și a acționa, de a-și dezvolta imaginația și creativitatea.

Metodele moderne de predare - învățare la lecția de educație fizică vor fi: descoperirea și problematizarea; algoritmizarea; modelarea; tratarea diferențiată; cooperarea, feedback -ul.

Metode de predare - învățare interactivă în grup: metoda predării/învățării reciproce, metoda învățării pe grupe mici, metoda competițională, metoda schimbării perechi, cubul.

Metode de fixare/sistematizare a cunoștințelor și de verificare: hartă cognitivă sau harta conceptuală, arborele genealogic, înscrierea spațială, cauze și consecințe, pânza de păianjen, graficul T, două culori.

Metode de rezolvare de probleme prin stimularea creativității: explozia stelară, interviul de grup, studiul de caz.

Metode de cercetare în grupe: tema sau proiectul de cercetare în grup, experimentul pe echipe, portofoliul de grup.

Rețineți! Este foarte important ca prin selectarea metodei să se realizeze ambele aspecte ale procesului de învățământ - instruirea și educarea.

La lecțiile practice metoda, poate avea așa conținut (exemplu): Clasa a V-a. Elevilor li se comunică (și totodată se execută) algoritmul de pregătire (încălzire) a organismului în partea de bază a lecției pentru rezolvarea obiectivelor de bază. Se accentuează cerințele ce trebuie respectate la încălzirea organismului: mai întâi - brațele, centura scapulară, apoi mușchii trunchiului, mușchii picioarelor. Elevilor pentru acasă, li se propune să selecteze un complex de exerciții după algoritmul propus, respectându-se principiile: de la simplu - la compus; de la ușor - la mai greu; de sus - în jos.

Lecțiile trebuie să aibă conținut atractiv, semnificativ pentru elevi, să contribuie la formarea convingeri ferme că practic care sistematică a exercițiilor fizice este enorm de importantă în viață.

Discutând cu elevii despre importanța culturii fizice pentru ființa umană să se atragă atenția, că activitatea motrice îmbunătățește procesele intelectuale,

formează deprinderi de soluționare mai reușită a problemelor vieții, educă capacități psihomotorii ce utilitar-aplicative.

Activizarea gândirii

Metodele

„Înscrierea spațială”. Informația se expune în formă de scriere-redare logică. Exemplu: Profesorul propune elevilor din clasa a X-a să reprezinte în formă de înscriere spațială felurile de sărituri din atletică ușoară, ori formele de sărituri cu coarda, ori exerciții fizice ce dezvoltă forța, viteza în alergare, coordonarea mișcărilor, tipurile de gimnastică.

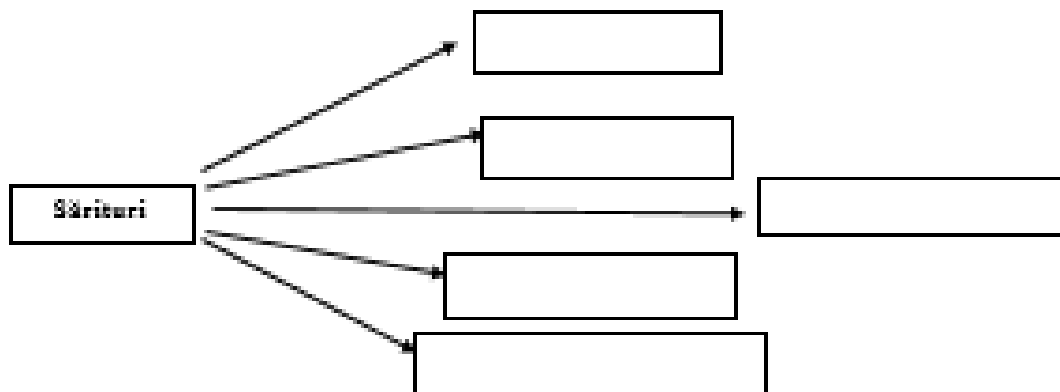

Figura 5.6. „Înscrierea spațială”

„Păianjenul mic”. Exemplu: la clasa a VIII-a în scopul comprimării informației și memorarea logică a ei, profesorul expune tema „Importanța și metodică organizării autocontrolului în timpul practicării exercițiilor fizice”, reprezentând sub formă de păianjen: 1.indicii obiectivi și 2. subiectivi ai autocontrolului.

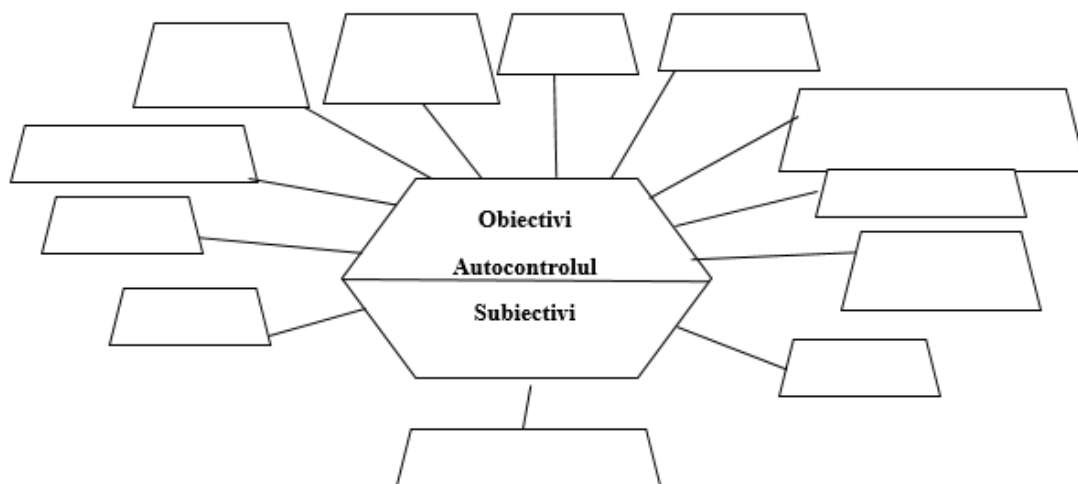

Figura 5.7. „Păianjenul mic”

„Arborele genealogic”. Exemplu: în clasa a V-a la tema „Apariția și dezvoltarea jocului de volei (baschet)” profesorul expune materialul teoretic și reprezintă sub formă de arbore genealogic predecesorii jocului de volei (baschet).

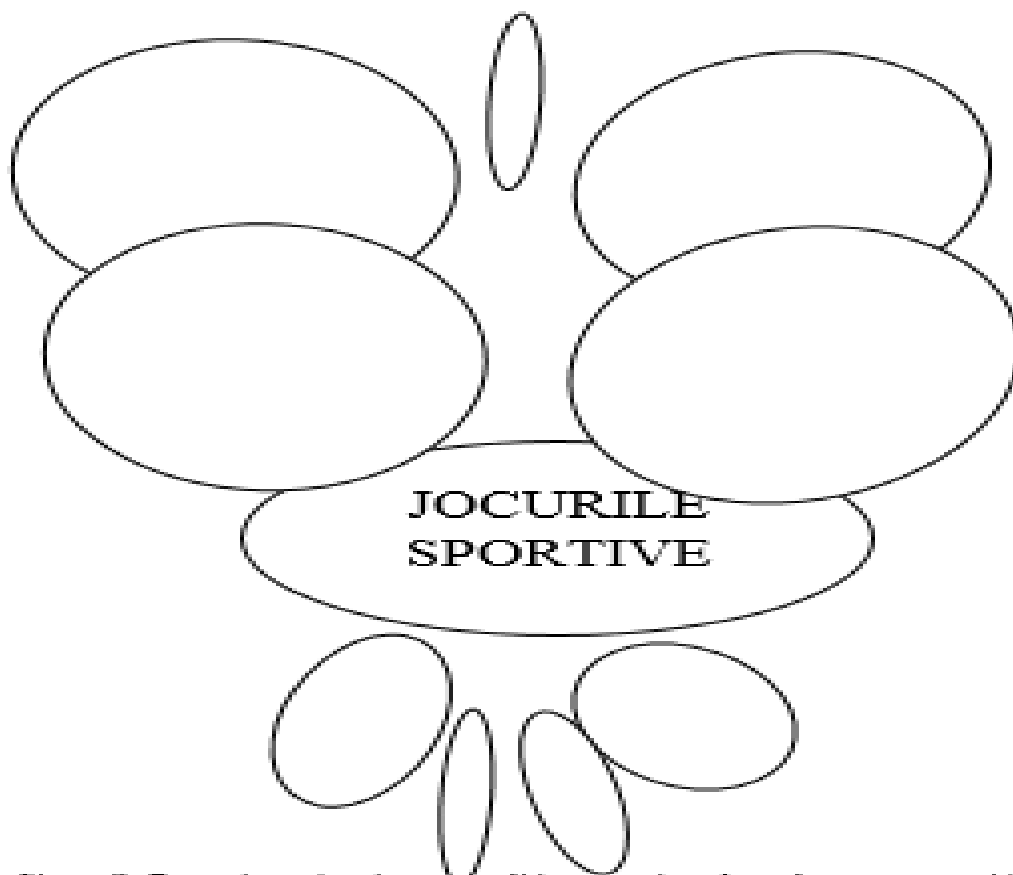

Figura 5.8. „Arborele genealogic”

„Sinteza”. Reprezintă sintetizarea analitică a mai multor elemente, exerciții fizice într-un întreg, într-o combinație (îmbinate pot fi diferite capacități, caracteristici ale mișcării, ale elevului). Exemplu: În clasa a X-a „Urcarea prin dezdoire în sprijin din balansare în atârnat la bară fixă înaltă”, elevul după ce a împărțit elementul în părți componente, sintetizează ducerea picioarelor cu vârful spre bară în „punctul mort de sus” și dezdoindu-se sub forma unui arc de cerc (făcând transferul cunoștințelor căpătate la „fizică”). După sintetizarea acestor două mișcări, elevul caută să sintetizeze altele două până le unește pe toate într-un tot întreg.

„Metoda de cercetare”. Elevilor li se propun fișe pe care sunt scrise 2-3 elemente acrobatice (clasele X-XI). Elevii primesc însărcinarea să alcătuiască o combinație din mai multe exerciții în care să se includă în mod obligatoriu și aceste 2-3 elemente acrobatice.

Atare însărcinări pot fi propuse elevilor și la alte compartimente ale programe de studii cu condiția ca aceste exerciții să fie în prealabil bine însușite de ei.

„Metoda dramatizării situativ”. Reprezintă integrarea optimă a emotivității și raționamentului în procesul de instruire. Exemplu: În timpul jocului bilateral de baschet elevilor din clasa a (X-XII) li se anunță că au mai rămas 2-3 minute până la terminarea jocului. Scorul este egal. Se pune sarcina: în următorul tur se califică doar echipa care va obține victorie. Elevii, mobilizându-se, folosesc cele mai eficiente sisteme de atac și apărare, procedee tehnice pentru a obține rezultatul dorit.

Învățarea reciprocă

Această metodă îi permite elevului să devină parte a propriei instruire și să-și împărtășească cunoștințele cu colegii. Profesorul trebuie să rezerveze suficient timp, ca elevii se poate citi enunțurile pe care le au și să găsească cea mai rațională cale de a le memoriza.

Se recomandă demonstrarea a procedurii cu doi elevi sau de către profesor, înainte explicării cu întreaga clasă.

Materiale: fiecare elev dispune de o cartelă pe care e scris un enunț (definiția unui concept, un exemplu, o minibiografie, o calitate motrice).

Procedeu de aplicare

Pregătirea „cartelei-enunț”:

-Fiecare cartelă trebuie să conțină un enunț;

-Fiecare elev să-și aleagă câte o cartelă. Informațiile de pe cartele trebuie să fie diverse, însă e de dorit ca de una și aceeași informație se dispună 2-3 elevi;

-Timp de câteva minute, fiecare elev își citește informațiile de pe cartelă și le memorizează;

-Timp de 10 minute, fiecare elev trebuie să predea acele cunoștințe unui număr cât mai mare de colegi și, în același timp, să învețe/memoreze informația de la respectivii elevi. Profesorul trebuie să se plimbe printre elevi pentru a-i ajuta în momentele dificile.

Diagrama Venn

Repere. Diagrama venn este o tehnică de organizare grafică a informației, rezultând din discutarea două și mai multe idei/texte, care au afinități și deosebiri. Informația se prezintă prin două sau mai multe cercuri, care se suprapun parțial, raportat la măsura coincidenței/diferenței. Tehnica activează mai multe inteligențe și dezvoltă gândirea critică. Respectiv, deja construită, diagrama devine reper pentru dezvoltarea subiectului.

Aplicare. Profesorul formulează un subiect care se pretează discuției și comparație cu un alt subiect, deja cunoscut, individual, în perechi sau în echipe, elevii desenează cercurile și scriu textul/cuvintele necesare. Suprafața comună este hașurată și pe ea se scriu asemănările. Urmează un comentariu oral pentru fiecare divergență în reprezentarea graficii.

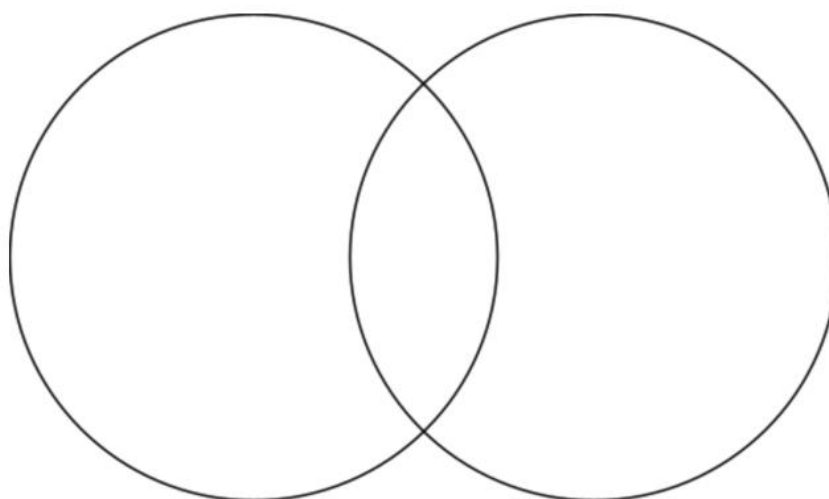

Figura 5.9. Diagrama Venn

Posibilități. De rând cu alte modalități de reprezentare grafică a informației, Diagrama Venn se poate utiliza eficient pentru: domeniul psihomotor, reprezentarea relațiilor dintre concepte.

Masa rotundă/cercul

Masă rotundă este o tehnică de învățare prin colaborare care presupune trecerea din mână în mână a unei hârtii și a unui creion în cadrul unui grup mic. De exemplu, un membru al grupului notează o idee pe hârtie și o dă apoi vecinului sau din stânga. Acesta scrie și el o idee și de hârtia și creionul următorului. Metoda are și o variantă în care fiecare individ are un creion de altă culoare și hârtia este cea care se plimbă doar. Această variantă prezintă avantajul ce îi obligă pe toți participanții să contribuie în mod egal și, în plus, îi dă profesorului posibilitatea să identifice contribuția fiecăruia.

Cercul este forma orală a mesei rotunde. Fiecare membru al grupului contribuie cu o idee la discuție, în mod sistematic, de la dreapta la stânga.

Pe parcursul lecției elevilor trebuie să li se propună și acțiuni de analiză: să numere în gând de câte ori au repetat (executat) mișcarea, de exemplu, sărituri cu coarda, aruncări, tracțiuni, flotări; numărul de contracții cardiace (înainte și după

executarea exercițiului fizic), numărul de respirații într-un minut; să măsoare distanța elanului la sărituri în lungime și înălțime; cum se execută genuflexiunea, săritura în lungime de pe loc, aterizarea la săritura de pe înălțime.

V.A.Barkov consideră că, pentru optimizarea și intensificarea procesului instructiv-educativ la lecții cu elevii de vârstă de 11-14 ani, este foarte binevenită folosirea mijloacelor tehnice simple prin felul lor de construcție. În cercetările sale, V.A. Barkov demonstrează succesiunea învățării diferitelor procedee tehnice la baschet pentru elevii de 11-14 ani cu ajutorul mijloacelor tehnice.

Gh. Mitra, A.Mogos, B.A.Asmarin, A.A. Miheev și colab., V.V.Stepanov, E. Firea menționează că principiile clasice de instruire, stabilite pe baza unei practici didactice îndelungate, își păstrează rolul de mare importanță la proiectarea și desfășurarea procesului instructiv-educativ. Acești autori concluzionează că pentru intensificarea lecției de educație fizică, trebuie să fie respectate următoarele principii didactice:

- Principiul participării conștiente și active.
- Principiul intuiției.
- Principiul corelării instruirii cu cerințele activităților motrice.
- Principiul însușirii temeinice.
- Principiul sistematizării și continuității.
- Principiul accesibilității.

După Șt. Stroeie conținutul pregătirii fizice a elevilor la fiecare lecție, potrivit importanței din punctul de vedere al procesului de instruire, trebuie să corespundă următorilor indicatori:

- Îmbunătățirea calităților motrice de bază (îndemânarea, viteza, forța, rezistența).
- Ameliorarea indicilor morfologici și funcționali ai organismului.
- Formarea și perfecționarea priceperilor și deprinderilor de mișcare și a tehnicilor de lucru eficiente.

- Pregătirea generală a segmentelor, articulațiilor și părților corpului elevilor.

N.E. Ozolin consideră că pregătirea eficientă, de exemplu, a forței, trebuie să se realizeze în 3 etape:

I - însușirea tehnicii exercițiilor cu efortul mic, ritmul variat, cu tendința spre cel rapid;

II - creșterea masei musculare, accentul punându-se pe grupele mari de mușchi, prin influența generală;

III - sporirea capacității elevului de a efectua eforturi mari după o pregătire prealabilă la sfârșitul părții de bază a lecției.

V.P. Filin recomandă pentru fiecare lecție dezvoltarea îndemânării, care este bazată pe precizia și orientarea mișcărilor în spațiu. Aceasta crește vădit de la vârsta de 13-14 ani.

La vârsta de 13-14 ani, datorită perioadei pubertare, nivelul capacității de apreciere a poziției corpului în spațiu scade într-o anumită măsură. Un alt autor, M. Bira, arată că exercițiile de îndemânare și de rezistență trebuie să facă parte dintr-un program global de pregătire fizică generală la fiecare lecție de educație fizică.

Gh. Mitra, A.Mogos, B.A.Asmarin, E.Ghibu, A.A.Miheev și colab., M.Stanciu, au stabilit că la lecțiile de educație fizică o atenție deosebită trebuie acordată dozării solicitărilor fizice, pentru ca aceasta să corespundă particularităților de vârstă și individuale ale elevilor. Aceasta contribuie, în mare măsură, la realizarea obiectivului de intensificare a lecției.

Solicitarea poate fi reglată prin schimbarea numărului de repetări, ritmului mișcărilor, gradului de dificultate, prin durata îndeplinirii, mai ales în cazul elevilor care nu au o pregătire fizică suficientă.

Metoda de organizare prin antrenamentul în circuit este cea mai eficientă la etapa perfecționării deprinderilor psihomotrice și dezvoltării calităților psihofizice.

În acest context, I.Nikolaenko, V.Tibacu recomandă două variante de antrenament în circuit: prima - dezvoltarea calităților motrice; a doua - consolidarea unor deprinderi de bază sau specifice ale diferitelor ramuri de sport.

Un alt autor, I.A. Gurevici afirmă că numeroasele circuite, simple sau complexe, constituie o sursă importantă de inspirație pentru profesorii care pot concepe și experimenta metode noi. Indiferent de metoda care se folosește la lecția de educație fizică, principiul alternanței în lucru trebuie să se respecte. El este prezent și în desfășurarea circuitului prin:

- alternanța între lucru cu efort și odihnă;
- alternanța între exercițiile ușoare și cele dificile;
- alternanța între lucru cu încărcătura și fără încărcătură;
- alternanța între exercițiile care solicită diferite segmente și regiuni ale corpului.

Educația fizică a elevilor în mare măsură diferă de celelalte obiecte de studii din școală prin conținutul său specific ce are loc la lecții. Procedeele, metodele de activare a gândirii, memoriei și percepției la elevi în procesul de educație fizică au particularitățile lor. Iată de ce, se propun procedee, metode și exemple ce reies din obiectivele educației fizice, scopul prioritar fiind activarea aceluiași capacități psihice - memoriei gândirii, percepției.

Bibliografie:

1. Aarskog, E. 'No assessment, no learning' exploring student participation in assessment in Norwegian physical education (PE). *Sports Educ. Soc.* 2020. [CrossRef].
2. Apple, M. *Ideology and the Curriculum*. London: Routledge Kegan Paul, 1979.
3. Avramescu, A., Căndea, V. *Introducere în cercetarea științifică*. Buc.: Editura Academiei, 1960.
4. Ballantine, J., H. *The Sociology of Education: A Systematic Analysis*. Upper Saddle River, Prentice Hall, 1997.
5. Barba-Martín, RA, Bores-García, D., Hortigüela-Alcalá, D. , González-Calvo, G. Aplicarea jocurilor didactice pentru înțelegere în educația fizică. Revizuirea sistematică a ultimilor șase ani. *Jurnalul Internațional de Cercetare a Mediului și Sănătate Publică*, 17, Articolul 3330, 2020. <https://doi.org/10.3390/ijerph17093330>.
6. Bădescu, I. *Istoria sociologiei*, Galați, Editura Porto-Franco, 1994.
7. Bernsein, B. *Studii de sociologia educației*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978.
8. Beveridge, W. I. *Arta cercetării științifice*. Buc.: Editura Științifică, 1968.
9. Blumer, H. *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1969.
10. Boudon, R. (sub coordonare), *Tratat de sociologie*, București, Editura Humanitas, 1997.
11. Bourdieu, P. *Le sens pratique*, Paris, Ed. de Minuit, 1980.
12. Bourdieu, P., Passeron, J.C. *La Réproduction.*, Paris, Minuit, 1970.
13. Birch A., *Psihologia dezvoltării*, trad., Editura Tehnică, București, 2000.
14. Bieltz, P. *Bazele gândirii critice*. București: Editura academiei Române, 2012. 335 p. ISBN 978-973-27-2255-8.
15. Bocoș, M.D. *Instruirea interactivă. Repere metodologice pentru o pedagogie interactivă operațională*. Editura Polirom, Iași, 2013, 68 p.
16. Breben S., Gongea E., Ruiu G., Fulga M. *Metode interactive de grup*, Editura Arves, București, 2002, pag.289.

17. Bruner, J. S. Pentru o teorie a instruirii, trad., Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970.
18. Budevici – Puiu, L. Extending the competence of the sports volunteers. International Congress of Physical Education, Sport and Kinetotherapy, UNEFS, București, 2017. ISBN 978-606-798-008-0. <http://www.unefs.ro/congresulinternational.php>
19. Budevici – Puiu, L., Vechiu, C. Învățarea prin investigație, tehnică eficientă de instruire în instituțiile de învățământ superior de educație fizică și sport: Materialele Conferinței Științifice Internaționale “Problemele acmeologice în domeniul culturii fizice”, Ediția a III a, Chișinău, 2017, pp.53-60. ISBN 978-9975-131-55-1.
20. Cazacu, A. Sociologia educației, Editura Hyperion București, 1992.
21. Chelcea, S. Metodologia cercetării sociale. Editura Econ, București, 2000.
22. Coulon, A. Ethnomethodologie et education, PUF, Paris, 1993.
23. Cristea, S. Constantinescu, C. Sociologia educației. Editura Hardiscom, Pitești, 1998.
24. Cristea, S. Teorii ale învățării. Modele de instruire. Editura Didactică și Pedagogică RA., București, 2005.
25. Cristea, S. Dicționar de pedagogie. Editura Litera Internațional, Chișinău-București, 2000.
26. Cristea S. Gândirea critică din perspectivă pedagogică. În: Didactica Pro, 2017, nr.2, pp. 54-56. ISSN 1810-6455.
27. Cârstea Gh. Teoria și metodică educației fizice și sportului, București, Editura AN-DA, 2020.
28. Cârstea G. Didactica educației fizice. A.N.E.F.S., București, 2000. p.19.
29. Ciorbă C. Teoria și metodică educației fizice. Curs de lecții pentru studenții instituțiilor de învățământ superior cu profil pedagogic. Universitatea Pedagogică de Stat ”Ion Creangă”. Chișinău: Valinex SRL, 2016. 138 p. ISBN 978 – 9975-67-142-8.
30. Cristea, S., Teorii ale învățării. Modele de instruire, Editura Didactică și Pedagogică RA., București, 2005.
31. Darie B., Sehlanec R., Jicman A. Jocuri tetrale. Manual pentru clasele V-VIII. U.N.A.T.C. Press, București, 2016. 133 p.

32. Davitz, J. R., Ball S. Psiholgia procesului educațional, trad. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981.
33. De Landsheere, G. Introduction a la recherche en éducation. Paris: Armand Collin - Bourrelier, 1976.
34. De Landsheere, G. Istoria universală a pedagogiei experimentale. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995.
35. Dewey, J. Logic: The Theory of Inquiry. Henry Holt , New York, 1938.
36. Drăgan, I. , Nicola, I. Cercetarea psihopedagogică. Editura Tipomar, Târgu-Mureș, 1995.
37. Dumitrescu, M. Psihopedagogia excelenței, Editura Arves, București, 2008, pag. 21-33.
38. Durkheim, E. Education et sociologie. PUF, Paris, 1922.
39. Durkheim, E., Educație și societate. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980.
40. Durkheim, É. La familie conjugale, Revue de philosophie, 1-14, 1921.
41. Flueraș, V. Paideia și gândire critică. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2003, 43 p.
42. Forquin, J.C. École et culture Bruxelles, De Boeck, 1989.
43. Fraisse P. , Piaget, J. Traité de psychologie experimentale. Histoire et methode. PUF, Paris, 1970.
44. Gagné, R. M. Condițiile învățării, trad. Editura Didactică și Pedagogică , 1975.
45. Gagné, RM., Briggs, L.J. Principii de design al instruirii, trad. Editura Didactică și Pedagogică 1977.
46. Gage, N. L. Handbook of Research on Teaching. New York, Rand Mc Nally, 1971.
47. Garfinkel, H. Studies in Ethnomethodology, Englewood Cliffs, Prentice Hall, 1967.
48. Ghețiu, A. Impactul educației fizice asupra formării competențelor cognitive la elevii claselor primare. Monografie. Chișinău: USEFS, 2018. 124 p.

49. Ghețiu, A., Cărăbuș M. Modalități de motivare a elevilor pentru practicarea exercițiului fizic. În: Știința culturii fizice, nr.39/1, 2022. ISSN: 1857-4114. eISSN: 2537-6438.
50. Ghețiu, A. *Cercetarea sociologică a intercondiționării educației fizice cu dezvoltarea competențelor cognitive la elevii claselor primare*. În: Știința culturii fizice, nr.22/2, 2015, p. 43-49.
51. Giddens, A. , Turner, J. H. *Social Theory Today*, Polity Press, 1987.
52. Goffman, E. *The Presentation of Self in Everyday Life*, University of Edinburgh, Social Sciences Research Centre, 1958.
53. González-Calvo, G. The application of the teaching games for understanding in physical education. Systematic review of the last six years. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2020, 17, 3330. [CrossRef]
54. Harvey, Pill. [ResearchGate](https://www.researchgate.net/profile/David-Hortigueela-Alcala-2/publication/345362451_Peer_Assessment_in_Physical_Education_A_Systematic_Review_of_the_Last_Five_Years/links/5fa51332a6fdcc0624189d51/Peer-Assessment-in-Physical-Education-A-Systematic-Review-of-the-Last-Five-Years.pdf) , Peer Assessment in Physical Education: A Systematic Review of the Last Five Years, 2020. https://www.researchgate.net/profile/David-Hortigueela-Alcala-2/publication/345362451_Peer_Assessment_in_Physical_Education_A_Systematic_Review_of_the_Last_Five_Years/links/5fa51332a6fdcc0624189d51/Peer-Assessment-in-Physical-Education-A-Systematic-Review-of-the-Last-Five-Years.pdf.
55. Harvey, Pill. *Fostering Critical Thinking in Physical Education: A Case for Question-Based Learning* , 2020 [ResearchGate](https://www.researchgate.net/profile/David-Hortigueela-Alcala-2/publication/345362451_Peer_Assessment_in_Physical_Education_A_Systematic_Review_of_the_Last_Five_Years/links/5fa51332a6fdcc0624189d51/Peer-Assessment-in-Physical-Education-A-Systematic-Review-of-the-Last-Five-Years.pdf).
56. Hilgard, E., Bower, R., Gordon H., *Teorii ale învățării*, trad., Editura Didactică și Pedagogică, București, 1974.
57. Ilut, P. *Abordarea calitativă a socio-umanului*, Iași, Polirom, 1997.
58. Jackson, Ph. *Life in classroom*, New York: Holt, Rinehart, & Winston, 1968.
59. Karakas. [Arc Journals](https://www.arcjournals.org/pdfs/ijspe/v6-i4/4.pdf), *Are Critical Thinking Tendencies of the Physical Education Teacher Candidates Differ from Mathematics and Literature?* , 2021 <https://www.arcjournals.org/pdfs/ijspe/v6-i4/4.pdf>,
60. Kerlinger, F. N. *Foundations of Behavioral Research: Educational and Psychological Inquiry*. Holt, Rinehart and Winston, New York, 1969.
61. Lewin, K., Lippitt, R., White, R. K. Patterns of aggressive behavior in experimentally created social climates, *Journal of Social Psychology*, nr. 10, 1939.

62. Lipman, M. *Thinking in Education*. Cambridge, MA: Cambridge University Press, 1991. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511840272>.
63. Lipman, M. *À l'école de la pensée* (traduit de l'anglais par Nicole Decoste). De Boeck Université, 1995.
64. López-Pastor și colab. (2021) -[ResearchGate](#)
65. Mahler, F. *Sociologia educației și învățământului: antologie de texte contemporane de peste hotare*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978.
66. Mead, G. H. *Mind, Self, and Society*. Chicago: University of Chicago Press, 1934.
67. Mehan, H. *Learning lessons: Social organization in the classroom*. Baltimore: Paul H. Brookes, 1979.
68. Meumann, E. *Prelegeri introductive în pedagogia experimentală și bazele ei psihologice*. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980.
69. Muster, D. *Metodologia cercetării în educație și învățământ*. Editura Litera, București, 1985.
70. Neacșu, I. *Instruire și învățare*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1999.
71. Galperin, P. I. *Studii de psihologia învățării*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975.
72. Nicu, A. *Strategii de formare a gândirii critice*. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 2007. 336 p. ISBN (13) 978-973-30-1658-8.
73. Paul, R. , Elder, L.. *Ghidul în miniatură pentru concepte și instrumente de gândire critică*. Dillon Beach: Fundația pentru presa de gândire critică, 2010.
74. Păun, E. *Sociopedagogie școlară*. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1982.
75. Păun, E. *Școala, abordare sociopedagogică*, Polirom, Iași, 1999.
76. Perenoud, P. *Montandon, Etre parents et enseignants : un dialogue impossible. Vers l'analyse sociologique des interactions entre la famille et l'école*, Berne, Lang, 1987.
77. Piaget, J. *Psihologie și pedagogie*, trad., Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972.

78. Planchard, E. Cercetarea în pedagogie. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972 .
79. Reid, I., The sociology of school and education, London: Fontana Press, 1986.
80. Skinner, B. F., Revoluția științifică a învățământului, trad. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971.
81. Ruiz-Ariza și colab. Evaluarea de la egal la egal în educația fizică: o revizuire sistematică a ultimilor cinci ani, 2021 <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/21/9233>
82. Stănciulescu E. Teorii sociologice ale educației, Iași, Polirom, 1996
83. Stănciulescu, E. Sociologia educației familiale. Strategii educative ale familiilor contemporane, Iași, Polirom, Iași, 1997.
84. Stanciu, S. Cercetarea pedagogică. Aspecte metodologice. Editura politică, București, 1969.
85. Stoica, A. Evaluarea progresului școlar. Editura Humanitas, București, 2003, pag. 21-23.
86. Stoianovici D. Argumentarea și gândirea critică. Editura Universității, București, 2005, 190 p. ISBN 973-737-0317.
87. Șerbănoiu S. Metodica educației fizice, Editura Cartea Universitară, București, 2004.
88. Temple, Ch., Steele , J., Meredith, K. Inițiere în metodologia: Lectură și scriere pentru dezvoltarea gândirii critice. Supliment al Revistei Didactica Pro, nr. 1, 200, 59 p.
89. Temple, Ch., Steele , J., Meredith, K. Strategii de dezvoltare a gândirii critice. Supliment al Revistei Didactica Pro, nr. 2, 2002, 88 p.
90. Thorndike, E. L. Învățarea umană, trad. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983.
91. Van der Maren, J. M. Méthodes de recherche pour l'éducation. Paris-Bruxelles: De Boek & Larder, 1996.
92. Vlăsceanu, L. Metodologia cercetării sociale. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.
93. Wellenreuther, M. Quantitative Forschungsmethoden in der Erziehungswissenschaft. Eine Einführung. Weinheim - München: Juventa, 2000.

94. Vîgotski, L. S. Opere psihologice, vol.II, trad. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972.
95. Vîgotski, L. S., Opere psihologice, vol.I, trad. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971, p 320.
96. Zamfir, C., Chelcea, S., (coord.). Sociologie. Manual pentru clasa a XI-a, Editura Economică, București, 2001.
97. Zamfir, C., Vlăsceanu, L. Dicționar de sociologie, București, Editura Babei, 1993.
98. Wanner, T., Palmer, E. Formative Self- and Peer Assessment for Improved Student Learning: The Crucial Factors of Design, Teacher Participation and Feedback. *Assess. Eval. High. Educ.* 2018, 43, 1032–1047. [CrossRef]
99. CURRICULUM NAȚIONAL EDUCAȚIE FIZICĂ Clasele X-XII, Chisinau 2020
100. Strategia de dezvoltare „Educația 2030” și a Programului de implementare a acesteia pentru anii 2023-2025. Hotărârea de Guvern nr. 114 din 07.03.2023.

Anexă. Formarea competențelor transformative în imagini

Echipa subprogramului „Formarea competențelor transformative și a abilităților de perspectivă în sistemul educației fizice și sportului”(codul 060101)

Echipa subprogramului „Formarea competențelor transformative și a abilităților de perspectivă în sistemul educației fizice și sportului”(codul 060101), a desfășurat în cadrul I.P.Liceului Teoretic "Petre Ștefănuță" Seminarul raional cu profesorii de educație fizică din raionul Ialoveni, cu tematica: „Rolul formării și dezvoltării competențelor transformative la tânăra generație pentru o societate în schimbare”; 16.10.2024.

Echipele subprogramului „Formarea competențelor transformative și a abilităților de perspectivă în sistemul educației fizice și sportului”(codul 060101), a desfășurat pe data de 17.05.2024, în cadrul Universității de Stat de Educație Fizică și Sport/USEFS,

Seminarul informativ-metodic „Oportunități de dezvoltare și consolidare a parteneriatelor educaționale”.

I.P.L.T. „Mitropolit Nestor Vornicescu", Lozova, Strășeni, Clasele V-XII
Profesor de educație fizică: Ambroci Vera

IPLT „Alexei Mateevici, r. Cahul, s. Alexandru Ioan Cuza. Modulul Turism pedestru cl. 8 și 12. Gimnastică cl.7 și 8. Lecția „Un corp sănătos- o inimă sănătoasă” cl.7, prof. Stoicev Nina

IP Gimnaziul "Mircea cel Bătrân" s. Moscovei, Cahul, profesor Oleg Gutcan

IP Gimnaziul "Dimitrie Cantemir", s. Tartarul de Salcie, Cahul, Profesor: Gutcan Oleg, grad didactic II

IP Gimnaziul „Cezar Radu”, Leuşeni, Hînceşti, Profesoară Milea Maria

IPGimnaziul Tîrșiței, s.Tîrșiței, r.Telenești, profesoară Țurcanu Galina

IP Liceul Teoretic Cărpineni, Hîncești, Profesor Ciorba Constantin

**Centrul de Excelență în Medicină și Farmaceutică, Chișinău, profesoară Ciocanu Ludmila
* Activitatea „Cheița succesului”**

**Flashnob: Ziua Sindromului Down, Centrul de Excelență în Medicină și Farmaceutică,
Chișinău, profesoară Ciocanu Ludmila**

Flashnob: Centrul de excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”

Flashnob: Centrul comercial MALLDOVA

Flashnob: Ziua Mondiala a Inimii

IMSP ATM Buiucani, Ziua Internațională a Asistenților Medicali

Centrul Comercial UNIC

Scuarul „Ștefan cel Mare”

Centrul de excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”

* Liceul Internat Republican cu Profil Sportiv

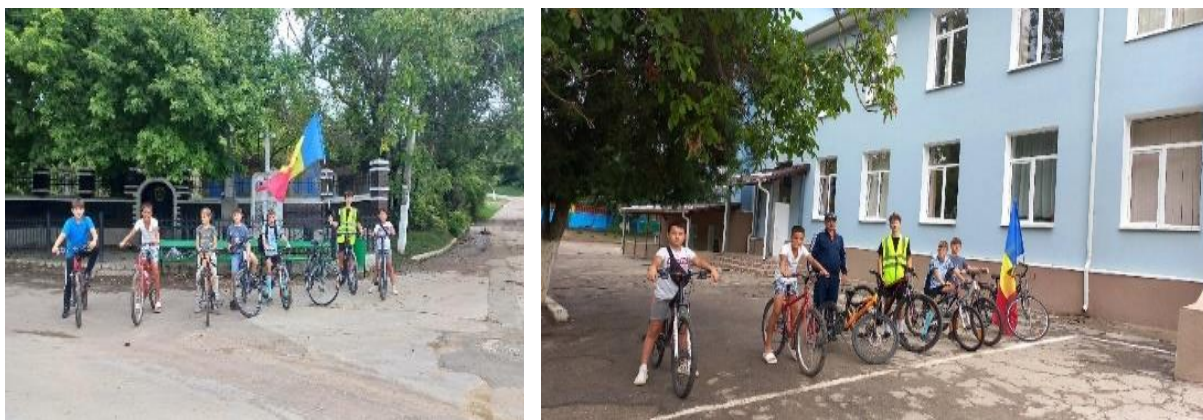
Centrul de excelență în industria ușoară

IP Gimnaziul „Doina și Ion Aldea-Teodorovici”, Orhei, profesor Catan Vasile

IP Gimnaziul Corjova, Criuleni, profesor Gorceac Iacob

Firma poligrafică „VALINEX” SRL,
Chișinău, str. Florilor, 30/1A, 26B
tel./fax 43-03-91
e-mail: info@valinex.md; <http://www.valinex.md>

Bun de tipar 05.12.2024
Coli editoriale 8,43. Coli de tipar conv. 11,92.
Format 60x84 1/16. Garnitură „Times”.
Hirtie ofset. Tirajul 25.